کُوک

عائشہ اسلم

ISBN — 969 — 411-088-3

محمد آصف خاں، سیکرٹری پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، ۵۸ لارنس روڈ لاہور، نے برکی آرٹ پرنٹرز ۴۳ ریٹیگن روڈ، لاہور توں پہلی وار ستمبر ۱۹۸۶ء وچ چھپوائی

مُل روپے

کُوک

عائشہ اسلم

پاکستان پنجابی ادبی بورڈ ○ لاہور

ک — کُوک دِلا ، متاں رب سُنّے دردمنداں ڈیاں آہیں ہُو
سینہ میرا درداں بھریا، اندر بھڑکن بھاہیں ہُو

پہلی گل

کُوک — ایس وِچ پہلیاں چار کہانیاں — کُوک، کھلوتے پیر، سیالا اتے گستان تے قبراں جیوندیاں رہن — ہن کہانیاں میںڈی ماں بولی تِح الیون — میںڈی ماں بولی نا بھوں حق اے — میں اپنا ایہہ حق نبھاون نی کوشت کرینی رہساں۔

چاء دی پیالی — ایس عنوان تے مَیں نوں کہانیاں لکھیاں — تے دسویں تے آخری کہانی، ایہناں کہانیاں دی ای کہانی اے۔ ایہہ سبھ تجربے نیں — ایہہ سبھ جگ بیتی نہیں، ڈورتیاں نیں — میں کسے توں کجھ وی اُدھار نہیں لیتا۔ گھسیاں ہوئیاں شیٹاں تے باتاں مینوں پسند نہیں، جس طرح مینوں ظُلم تے ظالم دووین بھیڑے لگنے نیں۔

عائشہ اسلم

اوّل حمد ثنا الٰہی جو مالک ہر ہر دا
اُس دا نام چتارن والا، ہر میدان نہ ہردا

کام تمام میسّر ہوندے نام اوہدا چت دھریاں
رحموں سُکّے ساوے کردا، قہروں ساڑے ہریاں

قُدرت بھیں جس باغ بنائے، جگ سنسار تمامی
رنگ برنگی بوٹے لائے، کُجھ خاصی کُجھ عامی

گُن اوہدی نوں کوئی نہ پُہنتا عاقل، بالغ، دانا
دَر جس دے سجدے سٹے لوح قلم اسماناں

ہر عاجز پر رحمت کردا، کرے قبول دُعائیں
بن منگے لکھ دان دوائے محرم دِل دا سائیں

ویروا

کُوک

	صفحہ
۱۔ عادت	۹
۲۔ سوال	۱۲
۳۔ گھبے	۱۵
۴۔ کہانی	۱۹
۵۔ چوانی	۲۵
۶۔ اُڈیک	۲۷

کھلوتے پیر

	صفحہ
۱۔ بُوہا	۳۰
۲۔ گُستان	۳۹
۳۔ مرونجن	۴۶
۴۔ جھلّے	۵۳
۵۔ خالی ورقہ	۶۱
۶۔ دھرک	۶۵
۷۔ کھلوتے پیر	۷۱

قبراں جیوندیاں رہن

صفحہ

	صفحہ
۱۔ قبراں جیوندیاں رہن	۷۸
۲۔ سیالا تے گستان ۱	۸۱
۳۔ " " " ۲	۸۴
۴۔ " " " ۳	۸۷
۵۔ " " " ۴	۹۰

چاہ دی پیالی

۱۔ جواب	۹۲
۲۔ ادھی پیالی	۹۹
۳۔ گنجھل	۱۰۵
۴۔ مجبوری	۱۰۸
۵۔ سوال	۱۱۵
۶۔ چور	۱۱۸
۷۔ میلی چدر	۱۲۰
۸۔ تاریخ	۱۲۹
۹۔ بجھی عورت	۱۳۷
۱۰۔ کہانی دی کہانی	۱۴۰

عادت

جدوں بی لوکاں نے ہتھاں وچ میں آ وینی آں تاں لوکی میکوں وگاڑن نی کوشش کرینے اہے۔ بھلا میں بی بہوں سیائی آں کدے نہ وگڑی۔ اصلوں میں نہ وگڑی وئی ہاں تے نہ سنوری وئی کدی ھئی۔ جو بی کجھ لوکاں میکوں سمجھیا بس اوہا میں نہ ایہوں۔ نہ بہوں ٹھڈی تے نہ بہوں تتی۔ نہ بہوں کوڑی تے نہ بہوں مٹھی۔ نہ بہوں اچھی تے نہ بہوں بھیڑی، نہ چنگی نہ مندی۔ نہ سوہنی تے نہ کوجھی۔

اپنے گھر آلیاں بارے تساں کیہ دساں۔ بس اوہ سبھے اُنجے ہار ہن جیویں دوجے لوکاں نے گھر آلے ہونے ایون۔ بس ہک جھوک ہے نہ وسنی پئی لے تے نہ اُگا اُجڑی وئی ہے۔ میں کدائیں وی ایہہ فیصلہ نہ کر سکنی کہ ایہہ کندھاں کھلتیاں نیں کہ ڈھٹھیاں ڈُبیاں نیں۔ میں فیصلیاں کن نہ جیوندی ہاں تے نہ ای مردی ھاں۔ میں تاں بس دوجیاں نی جیبھاں چوں نکلے فیصلے منن لئی جیاتی نی گھٹاں وچ سزا نی لیکاں پئی مرینی آں۔ میں ایہہ بی جانڑی آں کہ میڈی سزا کدے نہ مکسی۔ بھلا میں اپنے کن بہوں واری آپ ای فیصلے کھس گھبنی آں۔ ایہہ فیصلے کھسنے ہونے نیں۔ کیوں جے میڈی واری تاں کدے بی نہیں آونی تے کسے کھیڈ وچ

کدے واری نہ آوے تے جت ہار نا فیصلہ وی نہیں تھی سکنا۔ ماںہہ اُکا پتا نہیں بئی کاہی واسطے تے کیں ویلے میں ضد کرن نی عادت پائی۔ ضد کرن نی عادت بی نشے نی عادت جیہی ہونی اے۔ جے نشے نی عادت ہڈاں وچ پئے ونجے تاں ایہہ کھیہڑا اُکا نہ چھڈیسی۔ تسیں ایہہ گل ایس طرح سمجھو جیویں کسے آں اپنی عادت پئے گئی ہووے تے ایہہ بہوں بھیڑی عادت ہونی اے۔ ہر عادت توں ودھ بھیڑی تے ڈاڈھی عادت۔ ماںہہ بی بھاتی نے پہلے دیہاڑے، پہلے ساہ توں ایہہ عادت پے گئی۔ پہلوں تاں میں ضد وچ آکے آپ ای اپنا ناں مریاں (مریم) رکھیا۔ ہُن میں ایہہ گل کسے آں اُکا نہ دیساں جے میں اپنا ایہہ ناں کیوں رکھیا۔ تسیں آپے سمجھاں والے او جان گھنسو۔

میںڈی ہور ضداں وچ پڑھائی اے۔ میں اپنے گھر تے گراں چوں سبھ توں زیادہ پڑھن لکھن آلی کُڑی آں۔ ماںہہ اپنی ضداں نی سزاواں وی بہوں تے اوکھیاں لمیاں لبھیاں نیں۔ بھلا میںڈی ہمت نا دھاگا کدے نہیں ٹُرٹیا۔ میں ہمیش ای جتدی آں بھاویں ایہہ جت کسے ہار وچ لُکی ہووے تے بھاویں ایہہ جت جت بن کے ساہمنے آوے۔ میں جتن آلی آں تے جت کے ای رہندی آں

ہا! تے گل جت نی ہوئی پئی اہی نہیں، ضد نی ہونی پئی آہی۔ اوہ ضد جیہدے وچ میں جتی آں۔ میں بہوں پڑھ لکھ کے اپنی سُرت گوا بیٹھی آں، بھلا الزام تے بہوں گلاں تے آسکنا اے۔ بہوں گلاں کوں اسیں بد دُعا دیتے آں۔ اسیں دُعا تے بد دُعا نے وڈے فیصلے بہوں ترکھی کر گھینے آں۔

سوچنے وی نہیں کہ سوچنا نہیں چاہندے تے میںڈے دُکھاں چوں ہک دُکھ ہی ایوے جے میں بہوں سوچنی آں ہر نِکی وڈی شے بارے سوچنی آں جیہڑیاں گلاں بارے لوک اُکا نہیں سوچنے اوہناں کوں سوچن نی عادت جے نہیں۔ اوہناں نی ہڈاں وچ اجے ایہہ زہر نہیں پیا جیہڑا امرت تھی وینا اے۔ اپنا رنگ تے تاثیر بدلا گھینا اے۔ میں وی کیجھیاں گلاں وچ پئے گئی آں۔ میں تاں تُساں کوں اپنے بارے وچ پئی دسینی آں کہ میں کیہہ ہے واں، میں پڑھنیاں پڑھنیاں لکھن نی عادت بی پا گھدی تے ہک وڈے جیہے دفتر وچ چھوٹے دل دماغ آلے لوکاں وچ بہہ کے کاگت کالے کرینی رہنی۔ پر سوچاں میںڈے لہو وچ رچیاں رہیاں۔

سوچاں نا کوئی ہک رنگ تاں نہیں ہونا جے ہووے ہا تاں میں بی بگّی، رتّی یاں کالی ہوویں ہا بھلا میں تاں لکھ رنگی ہاں "لکھ رنگی" میں اپنے بہوں سارے رنگ تاں کسے آں تکائے ای نہیں۔ میں تُساں کوں دسیا ناں جے میں بہوں سیانی آں۔ سیانے لوکی تاں چُپ چاپ ای رہندے نیں۔ بہوں گلاں لُکا کے ہائیں وچ رکھینی آں۔ ماںہہ ہر شے سانبھن نی بی عادت پئے گئی۔

ہر تھاں تے تھوڑا بہوں کُجھ نا کُجھ لُکا کے رکھینی آں۔ ماںہہ کُجھ نہ کُجھ لُکا کے رکھن نی عادت اپنی ماؤ کول پئی۔ میںڈی ماؤ میکوں وی لُکا کے رکھیا ہے اوکھے ویلے تے کم آون واسطے۔ میں بی کیہناں جھیڑیاں وچ پے گئی۔ ایہہ تاں کدے نہ مکن والیاں باتاں نیں میں اصلوں تاں تُساں کوں اوس جھلّی بارے وسنا چاہندی آہی تے میں اپنی باتاں کرن لگ پئی۔ آؤ تساں کوں ہُن اُس نیاں گلاں دساں۔

سوال

ہِک دوپہرے میں دفتروں مُڑن ویلے اپنی اک سہیلی کوں مِلن نا سوچیا۔ اُساں ملیاں ہویاں ماںہہ بہوں دیہاڑے تھی گئے اہے تے اوس ٹیلیفون تے ماںہہ بہوں گالی کڈھیاں۔ ایہاں جس توں مجبور تھی کہ میں اُسانہہ مِلن ٹُری ائی۔ راہ وِچ جاندیاں جاندیاں میں فٹ پاتھ تے ہِک زنانی آں تکیا تے مینڈا روح کیتا میں اوس نال گل کراں بھلا اوس مینڈے نال کوئی گل نہ کیتی۔ بس اکھیاں وِچ اکھیاں پا کے ماںہہ تکنی رہی اوس پاٹے وٹے چیتھڑے پائے وٹے تے اوس نی چُنی وی لیر و لیر تھئی۔ اوس ٹِھگڑیاں نال بنائی وَئی ہِک چدر وِچ ہِک کالا جیہا بہوں ماڑا جاتک لُکایا ویا۔ میکوں اوس زنانی تے اوس جاتک نے اپنے وَل کھچیا۔ اوس نے چیکن تے کرلان نال ماںہہ اِنج لگیا جیویں کوئی مینڈے ہاہیں تے ہتھ پیا پاونا ہووے۔ اوس فٹ پاتھ تے بیٹھن آلی زنانی نے نہ تے میکوں ویکھ کے مینڈے وَل ہتھ اَڈیا تے نہ ای موہنوں کُجھ آکھیا پر اوس نی اکھیاں وِچ میکوں کئی کہانیاں نظری آئیاں میں اوہناں وَل تکیا تے مینڈا اندر چیک پیا۔ میں کِتنیں دیہاڑے تائیں اُساں تکنی رہی۔ اوس نے کولوں لنگھدی رہی۔ میں اوس نے میلے ہتھ پھڑ کے بی پُچھیا پر اوہ کُجھ نہ بولی۔ بس حیرانی نال مینڈے وَل تکدی رہی۔ رونی رہی

تے کدے ہسنی رہی۔ کدی ڈونگھیاں سوچاں سوچنی رہنی۔ میں اوس کولوں اوس نے جاتک نا ناں پچھیا۔ اوس مینڈے وَل تکیا۔ جیویں آکھنی ہووے اساںہہ ناں نی کیہ لوڑ اے؟ اسیں تے انساناں وِچ رہ جان والا چھان بورا۔ ساںوں کیہ فرق پیندا اے۔ ساڈا کوئی ناں ہووے کہ نہ ہووے۔ آہو کیہ لوڑ اے ناں نی۔ تے ایس جاتک نا کیہ ناں اے؟ اوس مینڈے سوال نے جواب وِچ ہِک ہور سوال چا کیتا۔ ایس نا ناں پُچھنی ایں بی بی؟ جنگ اے کہ لام اے کہ کُجھ ہور ماںہہ کیہ پتا؟ تسیں تے بہوں عقلاں والے او۔ تسیں میکوں ایس نا ناں چا دسو ایہہ کور اے؟ ماںہہ کنج پتا لگے۔ ماںہہ نہیں پتا، جا کسے ہور کولوں پُچھ کے آ۔ کسے ہور کولوں پُچھ۔ ایہہ آکھ کے اوہ روون لگ پئی۔ جد اوس نے ہنجھو مکّے تاں میں پُچھیا جے ایس جاتک نا پیو کور اے؟

مینڈا سوال سُن کے چیک پئی۔ ایس نا پیو کور اے؟ کور ہیوے ایس نا پیو۔ اوہ تکو، اوس نڈھے آں تکو، اوس پھوہر آں تکو، ایہہ سارے ایس نے پیو ہن تے ایس نا پیو کوئی وی نہیں۔ کتھائیں وی نہیں۔ کور اے ایس نا پیو، کور اے؟

اوس نی واج دکھ وِچ ڈُبی وئی آہی۔ وَت اوہ واج اُچا اُچا روون لگ پئی۔ روندی رہی تے بہوں چر پچھوں اوس اپنے پلے توں ای اپنے ہنجھو پونجھے۔ جیویں اوہ ہنجھو نہیں اوس لنگھی حیاتی نے نشان مٹا کھدے ہوون۔ سُکّی مٹی ورگی حیاتی تے ڈِگے پیراں دے نشان کدوں تیک رہندے نیں۔ وا سارے نشان لے اُڈدی اے۔ بس نشاناں نے درد ساہ لیندے رہندے نیں۔ پیٹر کدے نہیں مُکدی۔ درد تے

پنڈے دے وڈّھے ہوئے اوہ انگ ہوندے نیں۔ جیہناں وَل جدوں وی نظر جاوے رُوح تے جُثا پیڑ نال نیلا ہو جاندا اے۔ اوسے طرح درد دیاں لہراں تن دھرتی توں اُٹھدیاں نیں جس طرح سمندر 'چ چھلّاں اُٹھدیاں نیں، پیڑ سہوٗنی ڈاڈھی اوکھی ہوندی اے بھاویں اپنی ہووے یاں دوجیاں دی۔

بھلا پیڑ سہوٗنی بہوں اوکھی۔ میں جانتی آں کیوں جے میں بی پیڑاں پی پی حیاتی لنگھائی اے۔ مر مر جی جی حیاتی لنگھائی سے اے۔ حیاتی جیہڑی ہر گھڑی کھلو جاندی اے تے ٹُر پیندی اے۔ حیاتی وَل یاں موت وَل ایہہ تے کوئی بی نہیں جاندا کیوں جے اسیں انسان بہوں کجھ جاندے آں تے کجھ بی نہیں جاندے۔ ایہہ ساڈی خوش قسمتی وی اے تے بدقسمتی وی ایہو جیہی کہ اسیں سمجھن تے ناسمجھن دے کنڈے تے کھلوتے کھلوتے جیوندے آں تے مردے آں۔

گھبے

اوس جھلی آں ہِک ڈونگھی چُپ لگی جس نا جندرا کائی چابی نال نہیں کھُلنا ایہا۔ اوس ہسنا روَنا بی چھڈ دِتّا۔ بس چُپ رہنی تے مینڈے وَل دُکھے نال تکنی رہنی۔ مانہہ پتا بی کوئی نہ جے میں اوس نی چُپ آں کسراں حرف دواں۔ میں بی کتّی دیہاڑیاں تائیں اوس نے کول چُپ بیٹھی رہنی ہئی۔ اوہ کوئی گل کرے ہا تے میں بی کریں ہا۔ بھلا اوس تاں اُکّا ای بولنا چھڈ دِتّا ہیا۔

بہوں چر پچھوں ہِک دُپہر اوس نی چُپ نا بوہا کھُلیا تے اوہ بی بھلا اوہ کنج بولی کہ اوس نی جیبھ آں چُپ رہنا وِسر گیا۔ اوہ ہِک گل کتھے کرینی اہی۔ بہوں ساریاں گلّاں پٹّی کرینی ہئی، نہ سمجھ 'چ آون والیاں گلّاں، ڈھیر ڈھیر گلّاں جیہناں نا کوئی سِرا نہ ایہا تے نہ ای اوس کوئی وی گل ایس کن آکھی اہی جے میکوں سمجھ آوے بھلا وَت جیویں اُسانہہ صبر آگیا ہووے۔ ہُن اوہ تِرکھی تِرکھی گل نہیں کرینی اہی بہوں آہستہ گل بات پٹّی کرینی آہی۔ بہوں ارمان نال ایس طرح کہ گل سمجھ وچ آونجے۔ تیکوں پتا اے میں بہوں سوہنی آہی پر سوہنی نہ بی ہونی تاں کیہ ہوونا ایہا۔ مینڈا زنانی ہوونا ای بہوں کافی ایہا میں گراں 'چ اپنے ماں پیو نال رہنی اہی۔ اساں نا گائیں وچھا ڈھور، ڈنگر تے زمیں واڑی سبھے کجھ ہیا۔

اسیں بہوں خوش ہئے۔ میںڈی بھیناں نا دیاہ تھی گیا تے میں کلّم کلّی رہ گئی بھلا میں تاں پہلوں بی ہکلّی ہٹی۔ ماںہہ بہوں فرق نہیں پیا ہیا۔ پر میکوں ای پتا لگ گیا کہ میں ہکلّی آں۔ ہتنی ہکلّی کہ ماںہہ اپنے ہکلّے پن کولوں ڈر لگنا ایہا بھلا میں ساریاں چیکاں اپنی مُٹھ وچ پا کے مُٹھ گھُٹ گھبینی ھئی۔ ماںہہ پتا ہیا کہ چیکاں اندرے نی کوٹھڑی وچ پائیاں چاہیدیاں۔ ایہہ گل ماںہہ کسے وی نہ دسّی ھئی، ایہہ ماںہہ آپے ای پتا ھیا۔ بہوں گلاں میں اپنے توں سکھیاں ہیاں۔ میں اپنی اُستاد آپ بن گئی تے کدے تاں میں اپنا رب وی آپ بنی تے بندی ہاں۔

"تسیں کتنے بھین بھرا ہیوو؟"

"میںڈا ہک بھرا تے زمین واڑی کرینا ایہا تے دوجا فوجاں وچ لگا گیا۔ ہک شوہدا انھا ایہا۔ انھّے تے اسیں سارے ھئے۔ بھلا اوس نا انھا ہوونا سبھ لوکاں نظری آونا ہیا تے دوجیاں نا انھا ہوونا کوئی بی نہ تکدا ایہا۔ کسے آں بی نہیں پتا ایہا کہ اوہ انھّے ہن۔ بہوں کول رہون والے لوکاں بی کائی پتا نہیں لگنا ایہا۔ میںڈے انھے بھرا ناں دُکھ اساں کوں بہوں ایہا تے اسیں سارے اوس کن انھّے ہوئے پھرنے اہے۔

"توں سکولے بی پڑھنی ایہوں؟"

"ہا بی بی! میں پنجویں تائیں سکولے پڑھی۔ ماںہہ پڑھن نا بہوں شونق ایہا۔ بھلا بھیڑے مقدّر۔ وَت میں مسیتے جا کے مولبی صاحب کولوں قرآن پڑھن لگی۔ میں سکولے وچ بہوں اچھی طرح پڑھ گھبینی اہی تے جماعتاں کولوں اگے لنگھ وینی آئی بھلا مولبی صاحب نا سبق میکوں بہوں دیر نال سمجھ وچ آونا ہیا۔ ماںہہ پتا بی

نہ ایہا جے میں کیہ پئی پڑھنی آں۔ ایس پڑھن نا کیہ مطلب اے۔ بس ماؤنے کہن تے پڑھدی اہی۔ میں ماؤ نیاں گلاں بہوں منینی اہی۔ منیاں پونیاں ہن۔ کیوں جے میں جیونا چاہندی اہی۔ ماںہہ زندگی نی لوڑ اہی جیویں بچّے آں کھڈونیاں نی لوڑ ہونی اے۔

"بی بی! میں موت کدے نہ تکی اہی میں موت کولوں بہوں ڈرنی اہی ھن میکوں کسے شے توں ڈر نہیں لگنا۔ پر میں تُساں کوں اپنے ڈر کیوں دساں۔ میں نہ دسینی۔ میں تاں تُساں کوں لنگھی حیاتی بارے دسیساں۔ دسینی پئی ایہوں تے گل کتھوں ٹُری کتھے پہنچی۔ میں دسینی پئی اہی جے مولبی صاحب کولوں سبق گھبینی آہی تے ہک دیہاڑے...... مولبی صاحب رب نا کلام پڑھاندے پڑھاندے میکوں بندے نا علم پڑھا گھِدا۔

"بی بی! میں ماں پیو کولوں بہوں ڈرنی اہی۔ میں کسے اگے گل نہ کیتی۔ کجھ مولبی صاحب کولوں جھکنی بی ایہوں تے ہنج میں ویلے توں بہوں پہلاں عورت مرد نے رشتہ نی پچھان کیتی۔ بھلا سچ پئی آکھنی آں ماںہہ ایہہ رشتہ بہوں گوڑا لگیا۔ بہوں بھیڑا میںڈا ناں ماں پیو سُکھاں رکھیا تے میں دُکھاں نے وس پے گئی لوکاں نا سُکھ بن کے بی میں ڈاڈھی دُکھی اہی۔ ڈاڈھی دُکھی۔ میںڈے دُکھے آں دُور کرن لئی اساڈے ویہڑے ہک مہمان ٹکیا۔ اُس نا ناں نواز ایہا تے اوس میکوں بہوں نوازیا۔ میں جھلّی ایہہ جاتا کہ جے اوہ میکوں ویاہ کھڑیسی بھلا اوس بی میکوں وَرت کے اپنی لوڑ پوری کیتی۔ ھُن میں ہتنی کُ ھڈّی ورتی گئی آں کہ توں جان نہ سکنی۔ ایہہ سوچ کے ای میکوں پرسے آونا اے تے میںڈی روح کنب جاندی اے۔ کسے نویں کُڑی آں ویکھ کے میںڈا

حال بھبیڑا بھٹی دینا اے۔ سوچنی آں جے ایہہ وی مینڈے ہار نہ ہو ونجے۔ مینڈے ورگی نہ تھیوے۔

"بی بی! میں تاں اجیہا ٹکّر آں جس نے گیھے ہر تھاں زمیں تے ڈِگے اہے۔ مینڈی بُرکی ہر بندے بھٹی تے گیھے سَٹ دِتے۔ لوکی تاں گیھے وی نہیں چُکدے۔ اوہناں دا درد نہیں جاندے۔ جانْ ای نہیں سکنے۔ میں ایس گل تے بہوں اُداس رہنی آں۔ بہوں رونی آں تے ہنْ تے میکوں ہنجھو بی نہیں آنے، تھکے بہوں ہوسن۔ ایہناں نی بی ھک عمر ہونی اے۔ اوس نے بعد ہنجھو نہیں وگدے جیویں کھوہ ٹُک وینے نیں۔ اُنجے ہار مینڈے ہنجھوواں نا کھوہ وی سُکا دِیا اے، کدائیں تیک سُکیا رہسی۔ ایس نی پیاس بجھے گی کہ نہیں؟ ایس نی پیاس کدوں بجھے گی؟ ماںہہ کیہ پتا ہووے۔ ماںہہ تے کسے بی گلاں نا پتا نہیں۔ اُکّا ای پتا نہیں۔ ماںہہ کجھ بی پتا نہیں؟ کجھ بی نہیں پتا!

کہانی

"تیںڈا ویاہ نہیں تھیا؟"
مینڈے ایس سوال تے اوہ چُپ کر گئی۔ بہوں چِر چُپ رہن توں بعد اُس آکھیا۔
"بی بی! مینڈا ویاہ مینڈی ماسی نے پُترے نال تھیا ایہا اوہ بہوں سِدھا ایہا۔ اُساںہہ تے کسے بی گل نا پتا نہ ایہا۔ مینڈے اندر باہر ہر ویلے چیکاں رولا پاوندیاں تے میں اوس توں تے آپنے آپ توں ٹک چھُپ کے کمرے نی گُٹھاں وچ رونی رہندی اہی۔ اوس میکوں بہوں ڈھیر پیار دِتا۔ ھتنا کہ، کہ میں جھلّی تھی گئی ماںہہ اوہ کوجھا تے کوڑا لگنا ایہا۔ یاں ہنج لگنا ایہا جیویں اوہ مینڈے نال ہر ویلے کُوڑ مرینا ہووے۔ مخول کرینا ہووے اصلوں اوہ میکوں پیار نہیں کرینا پر میکوں ھُنْ آ پتا لگا اے بئی اوہ میکوں دِلوں پیار کرینا ایہا۔ ھُنْ میں بہوں چیکنی آں۔ اوس کنْ بہوں وِراگی تھینی آں۔ اُساںہہ ڈھونڈینی آں بھلا اوہ لبھنا نہیں۔ اوہ ہنْ کتھے؟ گواچیاں شئیاں مُڑ کتھے لبھدیاں نیں۔ اوس نے گھر والے بی چنگے اہے۔ اوہناں میکوں کدے وی کجھ مندا نہیں آکھیا۔ اوس نی ہِک نِکّی جیہی بھینْ اہی جیہا نہہ سبھے نکّی آکھنے اہے تے ہِک بھرا ایہا جیہڑا کسے تھے نا نشہ

کر رہیا ایہا۔ مانہہ کوئی پتا نہیں اوہ کس شے نا نشہ کر رہیا ایہا۔ بس اپنے ای نشے وِچ ڈُبّا رہنا ایہا۔ بھلا اوس وی میکوں کدے تنگ نہیں کیتا۔ اوہ تے اپنے آپ آں تنگ کر رہیا ایہا میں تُدھاں دسیا کہ نہیں کہ میں تاں آپ ای لیکھ سڑی آں۔ میں کسے ہور آں کیہ آکھاں؟ میں آپ بی تاں کوڑی تے پکّی آں۔ میں وِچ کوئی بی تے سوہنی گل نہیں۔ میینڈھے وِچ تاں کوئی بی اچھّی گل نہیں، وَت میینڈھے جاتکاں وِچ کیہ سوہنا تے اچھا ہو سکنا ایہے — اوہ وی میینڈھے ہار ہن — میینڈھے ہار۔"

"تیینڈھے جاتک ایہن؟"

"بی بی! میینڈھے نڈھے نا بہوں اچھا گھر ایہا۔ کوئی جاتک بی ایہے اوس پچوں بی بی۔ میینڈھے دو سوہنے پھُل ایہے۔ ہنج ویہڑے وِچ کھیڈنے ایہے کہ میکوں ڈھڈ پوئی آئی۔ پر ہُن کتھے؟ میینڈھا تے کوئی ٹھکانا نہیں۔ میینڈھا بی کوئی گھار ہووے ہا۔"

بھلا زنانی نا اپنا کوئی گھار نہیں ہونا۔ اودا تے جتّا بی اوس نا اپنا نہیں ہوندا گھار کیہ ہوسی؟

گھار، گھار، گھار کس نا گھار؟ گھار تے ہُن کتھائیں نہیں اساں نے گھراں تے اگ لگ گئی، بھُڈے گھر ایہے۔ بھلا دھُکھدی اگ وِچ سڑ کے سواہ ہو گئے ہر پاسے اگ کِھلر گئی۔ ہر پاسے اگ کِھلر گئی۔

بی بی! پہلوں میں سمجھنی آہی جے چُلّھے نی اگ توں وَدھ اگ کتھائیں نہ ہوسی بھلا ایہہ اگ تے بہوں تتّی تے بہوں ساری ایہی۔ ہر پاسے کھلری دئی ایہی۔ ہر پاسے چیکم چہاڑ مچ گیا۔ کوئی داورولا جیہا آیا تے وَت گولیاں نی واج۔ بلدے

گھراں نی اگ۔ سڑدے انساناں نا دھُوں تے ہتنا کربل مچیا کہ کربل وِچ وی کیہ ہوسی؟

اہیں سارے ککھاں وانگ کِھلر پلر گئے۔ میینڈھے ہائیں نے ٹوٹے، میینڈھے بچڑے دُشمناں کھس گھِدے۔ سارے جی ظالم گولیاں نے سِتھ لگے تے لہو، رتّا لہو وگنا رہیا میں لگی رہ گئی۔ ربّ وی میینڈھے کول نہ ایہا۔ ہائے! میینڈھا کیہ حال چا کیتا نیں۔ میں تُدھاں کیہ دساں؟ میں تاں اُکّا دس نہ سگنی۔ اوہ میکوں انسان تے لگنے نہیں ہتے۔ اوہ تاں جنور لگنے ایہے۔ انساناں کھاون والے جانور۔ اوہناں میینڈھے کتنے ای گھُٹ بھرے، بھلا اوہناں ظالماں نی تریہہ نہ مُکّی۔ اوہناں میینڈھے ٹوٹے کر گھِدے، میں لیر ولیر تھی گئی آں۔ میں اوہناں واسطے بی دِتّے، ترلے بی پائے ایہہ بی آکھیا کہ تُسیں تے میینڈھے بھرا او بھلا اوہناں میینڈی کوئی گل نہیں سُنی۔

اوس ویلے مانہہ لگیا جیویں میینڈھے نال دھرو کیتا ہووے۔ میینڈھے نال ظلم کمایا ہووے۔ میینڈھا بھرا بی تے فوج نی وردی پانا ہوسی۔ کیہ اوہ بی اوہناں جیہا ہوسی؟ میینڈھا بھرا؟ میں اوہناں بہوں کجھ آکھیا بھلا اوہناں میینڈی ہک گل نہ منّی۔ میینڈھے چیتھڑے تے میں، میینڈی روح، میینڈھا جُثّا چھِج گیا ہیا۔ میں پاٹ گئی ایہی۔

بی بی! ماں اپنی ہوش کائی نہ ایہی۔ ہک واری میں اکھ پٹ کے تکیا تاں میں اندروں باہروں رتّی تھی وئی۔ مولبی صاحب، نواز پروہنا۔ میینڈھا جتا تے خورے کور لوک ہئے اوہ سبھ ٹھک مک ہو گئے میکوں اوہ ساریاں شکلاں ہِک دسندیاں ہیاں۔

پہلوں میں بہوں رولا پاوندی ایہوں بھلا وَت میں اُکّا خموش تھی گئی ایہوں۔ جدوں گل وسّوں باہر ہو ونجے تاں اواز وی

بولنا بُھل وینی اے۔ جدوں لوکی انھّے ڈورے تھی ونجّن تاں کہیں شئے نی لوڑ نہیں رہندی۔ جدوں سوچاں سمجھاں آلے لوکی انجان تھی ونجن تاں شکایت کس اگے کریئے۔ کس آں آکھیئے کہ ساڈے نال کیہ تھیا۔؟ اسیں کیوں بنا قصور سزاواں کٹنے پئے آں اساں کوں کیوں لکھاں واری لوک کُٹھینے پئے ہن۔ اسیں کُکڑیاں تے نہ، وت لوک اساں کوں کیوں ہر واری کُٹھینے پئے نیں۔

میندے جُثے تے لکھّاں پیہراں نے نشان حن۔ میکوں لوکاں بہوں پریشان کیتا، میندا جُثا نیل و نیل تھی گیا تے۔ میندی روح میندی روح نی اکھ وچ ہنجھوواں نا دریا۔ میں تیکوں دس نہ سگنی کہ میں کتنی واری موئی آں۔ ہر نویں دیہاڑے، ہر نویں گھڑی نویں موت میکوں اڈیکدی ہے۔

میں کُونج تاں نہیں بھلا اپنے اندروں اندر کُرلاندی اہی۔ کُوکدی اہی، کُوکدی اہی تے میندی واج، میندی کُوک کسے نہ سُنی۔ کوئی وی میندی گل نہیں سُندا۔ سُنے وی تے کنج، میں تاں مونہوں بولدی نہیں۔ میں تاں چُپ ای رہندی آں تے چُپ نی گل کہیں سنائی نہ آوندی۔ سبھے لوک ڈورے نیں نہ کسے نی گل سُندے نیں تے نہ ای جواب دیندے نیں۔

کیوں نہیں سُندے؟

سُننا نہیں چاہندے ایہیں کن یاں اوہناں سُن کے وی نہیں سُنیدا۔ ہائے! کتنے ظالم لوکی ہن ایہناں نے ظلم دا کوئی انت تے حساب نہیں۔ ہر بندہ اپنے تے ہوون والے ظلم تے زیادتی نا بدلہ دُوجے انسان کوں گھندیا اے تے لوکاں بدلے گھنن نی عادت ای پے گئی اے۔

بھیڑیاں عادتاں ترکھی پے وینیاں۔ بھلا سوہنی تے اچھّی عادتاں چر کے انساناں تائیں اپڑنیاں حبین۔ ایہہ بجھارت کدے کسے نہ بجھی۔ ہر بجھارت بجھی وی نہیں وینی۔ کجھ سوالاں سوال بن کے ای جیونا پیندا اے۔ اوہناں جواب نی تسلّی نہیں دِتّی جا سکتی۔ کجھ لوکاں آں صرف حیاتی نے ہتھوں زخم ای ملدے ہن۔ ہر زخم آں ملھم نہیں ملنا۔ ہر زخم آں کسے دوست نا ہتھ نہیں لبھنا۔ حیاتی مونہہ زور تے اَتھری گھوڑی اے۔ جس تے کسے نا زور نہیں چل سکدا، نہ چلنا اے۔ اوہدی مرضی اوہ کیہڑے ویلے کیہڑی گل آکھے؟ کدے رُسے، منّے، رووے، ہسّے۔ اسیں تے حیاتی آں تماشائی بن کے بس تکن آسطے جمّے آں۔ تکنے رہیے، کدی حیرانی نال، کدی پریشانی نال، کدی خوشی نال۔ کدے غم نال، کدے کاوڑ نال۔ حیاتی تے سٹیج تے کھیڈیا جاون والا اک اجیہا شو ہے جیہدے بارے اسیں کجھ نہیں جاندے، کجھ نہیں جان سکدے۔ اسیں تے کھیڈ مکن تے یاں تاڑی ماراں گے یاں ہنجھو وگاواں گے جو بی کجھ اساڈے بھاگ وچ لکھیا جاوے پر توں میندے کولوں گلاں کیوں پچھنی پئی ایں؟۔ یاں میں آپے ای دسینی پئی آں اپنے دل نیاں گلاں جیہڑیاں میں کدے کسے نال نہ کیتیاں۔ میندی تے کوئی سنگی وی نہیں۔ کس نال گلاں کرنی؟ میندا تے کوئی بی نہیں ہیا نہ کدھاں نہ بوہے نہ باریاں نہ زمیں۔ میندا کوئی بی نہیں جیہڑا میندا حال پچھے ہا۔

بی بی! اصلوں تے رَبّ وی ہر کہیں نا دوست۔ ہر کہیں لئی بہوں اپنا نہیں ہونا جے ہووے ہا تے میندا ایہہ حال تھیوے ہا؟ نہ میں اوس رَبّ آں کِسراں اپنا سمجھیں ہا جس میکوں ہر

وادی موتاں جوگی سمجھیا تے میں موئی رہی، موئی رہی۔ ہن میںڈا روح کرینا لے جے میں اُگاّ ای مر ونجاں یاں جی پواں۔ اِک نواں جیون جیواں جیہڑا میکوں خوشیاں نی راہ تکاوے تے میںڈا پلاّ سُکھے نال بھر ونجے میں دُکھ نے کنڈیاں کٹھیاں کر کر جھلّی تھی گئی آں۔ ایہہ کنڈے بہوں پُڑنے تے میں زخماں نال چدر رنگنے جھلّی تھی گئی آں۔ ایہہ کنڈے۔ ایہناں میکوں ونجا دِتا۔ میں اُگاّ مٹ گئی آں۔

بی بی! میںڈا دل کرینا لے جے میں بی اوہناں لوکاں نی طرح ہساں تے کھواں جیاتی چار دیہاڑے نی لے کیوں نہ ہس کے کٹیے۔ رووݨ لئی ہور لوکی بے ہیون۔ بھلا کسے ہور نا دُکھ تک کے بی میں رووݨ لگ پینی آں۔ میکوں کسے ہور نا پیلا رنگ نہیں تکیا وینا۔ مرگ کتھائیں تھیوے، میں وی نال ای مر وینی آں۔ گھر کسے نا ڈھٹھے میں ڈھے پونی آں۔ جھُگی کسے نی سڑے میں سڑ بل جانی آں۔ کسے نی بی کہانی ہووے میکوں اپݨی لگنی لے۔ ایہہ کیہ گل لے توں میکوں دسّیں تاں ہا۔

کسے نا بی درد میںڈا کنج ہو وینا لے۔ ایہہ گوڑھا رشتہ کسراں بݨ جاندا لے۔ توں تاں بہوں عقلاں والی پئی دسینی ایں۔ میکوں کیوں نہ سمجھینی ایں کہ ایہہ کیہ گل لے تے کیوں؟ میں بہوں گلاّں تے پریشان رہنی آں میںڈی مشکلاں حل کر دے۔ بی بی! میںڈے پلّے چوں سوال گھِن کے اوہناں نی تھاں جواب پا دے میںڈی جھولی بھر دے۔ میںڈی جھولی بھر دے!

چوانی

میں اوہدے سوالاں نا جواب کس طرح دینی۔ میںڈے کول تے اپنے کن کجھ کرن لئی ویہل نہیں لبھدا میں کسے کوں کیہ کراں۔ میں اُساں بس تکنی رہی۔ نہ میں موہنوں کجھ بولی تے نہ ای ایس نی لوڑ پئی پر اک سوال چیکدیاں چیکدیاں تھک گیا تے اپنا آپ پُچھ بیٹھا۔

"توں ایس فٹ پاتھ تے کسراں آئی تے کدوں"؟

اوہنے میرے سوال وَل تکیا تے بولی۔

"بی بی! میکوں آپ بی پتا نہیں کہ میں ایتھے کسراں آئی تے کدوں آئی؟ کدے کسے پتر نوں پتا لگدا اے کہ اوہ کسراں اُڈدیاں اُڈدیاں یاں ٹُردیاں ٹُردیاں پیراں دے دھکے دھوڑے کھاندیاں کِتھے پہنچے گا؟ میکوں بی کوئی پتا نہیں لگا۔ میں تاں گوڑے نی اوس بوری وانگ ہیواں جنہوں کوئی بھُل کے سٹ گیا ہوسی یاں جان بجھ کے..... کہ مگروں لہوے۔ میںڈے اندر باہر گند ای گند لے، جے ویکھ سکنی ایں تے ویکھ کہ کتنے کیڑے میںڈے جُثے تے ٹُرنے پئے ہن نے مرد..... مرداں نا نیکوں پتا لے..... ایہہ تے روپیا چکّن لئی آپ گندی نالی وِچ ہتھ پاوݨ توں وی نہیں جھکدا۔ لوکاں بیں لکھ واری

دوپے چُکلے ۔ روپے نہ لبھّے ۔ اٹھائی چوانی لبھ پئی ۔ ہتھ وچ
کجھ نہ کجھ تے آیا ای ناں۔ کئی روپے چُکّن والے اپنی جوانی
چھڈ جاندے نیں۔ کنیّاں چوانیاں اٹھانیاں گواچ گئیاں۔ کوئی
چُک کے لے گیا یاں کسے ٹھوکر مار کے اگانہہ وگاہ دِتّی۔ بس
ہُن ہِک آخری چوانی مسیکوں لبھّی اے۔ میں اس آں سانبھ کے
رکھنی آں۔ لوکاں آں ایہہ پتا اے کہ ہن میں وچ کائی شے
نہیں رہی وت بی آون توں باز نہیں آوندے ۔ جد تک
جیوندی آں بس ایس چوانی آں سانبھ کے رکھیساں تے جدوں
مر ویساں ۔ وت کیہ ہوسی ؟ یاں چوانی کسے ہور نی ہو ویسی
یاں کسے نی وی نہ رہسی ۔ اپنی بی نہ ہوسی وت ۔ وت کیہ
تھیسی ؟ وت کیہ تھیسی ؟ وت کیہ تھیسی ؟

ایس توں بعد اُس نا چہرہ ہِک وڈّا سوال بن کے رہ گیا
تے اوس نا سوال ساہ لیندا رہیا ۔ اوکھے اوکھے ساہ !

اُڈیک

اوس توں بعد تے اوہ اُکّا ای جھلّی تھی گئی ۔ پہلوں بی
جھلّی آئی بھلا ہن ۔ اوس نا جھل پُنا سیانف نیاں گلاں تے اوہ
اپنے اندر کتھے گواچ گئی ۔ ماہنہ تے ایہہ لگنا اے جے اوہ اپنے
باہر ہسّن والی اپنے اندر ضرور چیکنی ہوسی ۔ بھلا اوس نی وانہ
میں نہ سُنی ۔ کولوں لنگھن آلے تے اُس آں تکنے ای نہ ۔
فٹ پاتھ تے ڈھٹھیّاں شیشیاں کور تکینا اے تے اجیہیاں
شیشیاں تک کے وقت ضائع کیوں کریہن لوک ۔ ہر ویلے
تاں بھاجڑ پئی رہنی اے ۔ سارے لوکی کسے نہ کسے پچھے نسے
پھرنے ۔ وت ایس جھلّی آں تکن یاں ایس نے بارے سوچن
نا ویلا کس کول ہوسی ؟
میں کوشش کیتی کہ اوہ کجھ بولے ، کوئی ہور گل کرے ۔ کسے
طرح اوس نا زہر باہر آوے ۔ بھاویں ایس زہر نال سڑکاں تے
شہراں نی گُٹھاں وچ چکڑ ہو ونجے پر ہِک واری اوس نی اگ ،
اگ بن کے نظری آوے ۔ نہیں تے ایہہ سچّا سچ لوکی برداشت
نہیں کر سکن گے تے چیکن گے ۔ اک دُوجے آں ہور وڈھن
تے کٹن نی کوشش کرن گے تے ہر پاسے اُگے ہوئے گِدھ
ساہمنے آ کے دہشت تے نفرت نا ماس چیرن گے ۔ میں اوس

دن توں ڈر کے گئی دیہاڑے اپنے اندر لکّی رہی۔ ہک دن جدوں میں اپنے چوں باہر نکل کے اوس فٹ پاتھ ڈل جھاتی پائی تے میں کنب گئی۔

جھلّی عورت تے اوس دی چوانی سیالے دی لمّی رات وِچ کنبدے کنبدے ہُن برفاں وانگ ٹھڈے ٹھیٹے جُڑنے پئے۔ اوس جوانی دا رنگ نیلا تے زنانی دا رنگ چٹّا، پیلا، رتّا کسے ہک رنگ دا نہیں بلکہ بہوں سارے رنگاں تج رنگا ویا۔ ایہناں رنگاں نوں تکن والا رنگاں نوں ویکھ کے اکھیاں تے ٹوٹ سکدا اے بھلا اوہناں رنگاں نال ہُن کوئی بی تصویر نہیں بنا سکدا۔ میں اوس منظر توں بعد کدے کوئی تصویر نہیں بنائی تے میں اعتراف کرینی آں کہ میں رنگاں تے جہاتی نے زہر بھرے سیج تے پیالیاں توں بہوں نفرت کرینی آں۔ انساناں تے رنگاں دا اعتبار تے محبّت کرن تے تکن ول ھُن میںڈا دل نہیں منّدا تے میںڈی روح وی میںڈے وانگ ضدّی اے۔ کہندی اے۔

"رب نوں منّدیاں ہویاں میں نہیں منّدی کہ رب نے اتنی کوجھی تے بھیڑی دُنیا اساں کوں کیوں تکائی۔؟"

جا وے ربّا! میں تیںڈا آکھا نہ منیندی۔ میں تیںڈے توں اُکّا راضی کوئی نہ۔ ایہہ دُنیا بہوں سوہنی ہوون نے نال نال ہتنی کوجھی نہ ہووے ہا تے چنگا ہیا۔ بھلا ہُن کیہ کرئیے کہ ایہہ دُنیا سوہنی تے کوجھی اے جے اساں دی مرضی پُچھے ہا تے اسیں ایہہ سودا منظور نہ کیتا ہووے ہا۔ اوہ تے سوال نہیں کرینا بس جواب دیون لئی سوالاں دی گنڈھ انساناں چُکا دینا اے۔ اسیں بھار ہیکینے چکینے تھک پئے ہاں۔ بندے بھار نہیں

ونڈانوے ہن رب ای اساڈے بھار ونڈانوے گا۔ اوہ دیہاڑا بہوں ترکھی آوے گا جد اوہ آپ عرشوں فرش تے آوے گا۔ کوجھ مکاوے گا۔ نہیں تے اوہ ربّ کنج کہاوے گا؟ جے اوہ رب ہے تے اوہنوں آونا پوسی۔ اُہں آں آونا چاہیدا۔ کیوں جے میں بُلائی پئی آں۔ اوس آونا بھاویں کسے روپ وچ آوے۔ اوہ آوے گا — اوہ آوے گا — آوے گا۔!

بُوہا

چھوھر : ھی بہیر گھِن چا -
جاتکی : نہ ہیں نہ گھینی -
چھوھر : کیوں نہ گھینی
جاتکی : میکوں اماں مریسی آ -
چھوھر : اماں کو کیویں پتا لگے گا ؟
جاتکی : میں آپ دسیساں -
چھوھر : کیہ لوڑلے اماں آں دسن نی ؟
جاتکی : میں کوڑ اُکا نہ مرینی ...... میں وسائیں چا
چھوھر : ہلا دسائیں ، دسائیں بھلا ہن تاں میڈی گل من گھن۔
جاتکی : کیہ ...... کیہڑی گل ؟
چھوھر : آنا کریں کول ونجاں وت ڈیلیاں بی کپ سیتن،
رَج کے کھیساں -
جاتکی : ہا رَج کے نہ رَج کے ...... جے کسے تک گھِنا
وَت کیہ تھیسی ؟
چھوھر : کجھ بی نہ تھیسی توں تاں اُکا مُکا جھلی ایویں .....
بہوں سوچیا نہ کر
جاتکی : میکوں سوچنا پونا ایہوئے -

چھوھر : کیوں ؟
جاتکی : میں جاتکی جے ایواں ، ایس کن -
چھوھر : توں بہوں سیانیاں والیاں گلاں کرینی ایویں -
جاتکی : ایس وچ سیانی گل کیہڑی ایوے ؟
چھوھر : اتھائیں اجھ کے گلاں کرینی رھسیں کہ میڈے نال
بی ٹرسیں - میڈی اُنگل نپ کے لگی آ -
جاتکی : نہ میں تینڈی اُنگل نہ نپیساں -
چھوھر : وَت ڈھے پوسیں -
جاتکی : ڈھون دے تیکوں کیہڑا ارمان تھیسی - ہیں ڈھانی
نہ میکوں پیلیاں چوں لنگھن نی بہوں عادت ایوے -
چھوھر : جے توں کدے بندیاں چوں لنگھن نی عادت
پائیں تاں ......
جاتکی : میکوں تاں سمجھ نہیں آئی ، توں کیہ آکھنا پیا ایویں -
چھوھر : ہیں کیہ آکھنا ، میڈی گل تیکوں بعد وچ پتا لگسی -
جاتکی : بعد وچ کدوں ...... کیں ویلے ؟
چھوھر : جدوں توں سکولے نی جماعتاں پڑھ گھیسیں -
جاتکی : دکسے وسری گل ناں چیتا کرینی ایوے ، ہا ہا —
اَج تاں ہیں مسیتی نا سبق وی نہیں پکایا - میکوں
تاں مار پوسی -
چھوھر : ہیں بندھاں بچا گھیساں -
جاتکی : توں بی میکوں نہیں بچا سگنا -
چھوھر : توں من تاں سہی ہیں نڈھا بن کے بدھاں بچا
گھیساں -

جانکی : جے میں نہ پچھی وت ..... ؟

چھوہر : وت تاں میں بی نہ رہساں ۔

جانکی : توں کیجھیاں گلاں کرینا ایویں میں تہنڈی گلاں سمجھ نہ ہگنی۔ میں تاں سوچنی رہنی ایواں وت بی سمجھ نہ آوے تاں اماں کولوں پچھنی ایواں۔

چھوہر : اماں کولوں نہ پچھی کر توں، ایویں نہ جھلّی ۔

جانکی : ہا جھلّی کس کن ، جہڑی بی گل سمجھ وچ نہ آوے، اماں میکوں آکھا ویا جے اوس کولوں پچھ گھناں۔

چھوہر : اوس کولوں پچھن نی کیہ لوڑ ایوے، میں دسینا جے یاں کہ تدھاں اج نہیں تاں کل مینڈی ہر گل سمجھ وچ آویسی ۔

جانکی : کدوں آسی ؟

چھوہر : جدوں توں وڈّی تھی ویہسیں ۔

جانکی : میں تاں ہن بی وڈّی ایواں۔ دو گھڑے چا گھینی ایواں تے کھاری بی چوا گھینی ایواں ۔

چھوہر : گھڑے تے کھاری چاون نال کوئی بی وڈّا نہیں تھینا جھلیئے ۔

جانکی : اماں تے میکوں ایہا آکھنی ایہوے جے میں ہن وڈّی تھی گئی ایواں تے اماں میکوں ایہہ بی دسیا جے ہن میکوں نڈھیاں نال تے چھوہراں نال گل نہیں کرنی چاہیدی، جے کریساں تے لوک گالی کڈھیسن ۔

چھوہر : تدھاں لوکاں نا بہوں خیال ایوے تے مینڈا کوئی نہیں ۔

جانکی : میں تینڈا بی تے خیال کرینی ایواں ۔ میں سبھ کولوں لکا کے تدھاں گڑے نی روڑی نہیں دِتّی آئی نئے ہوس دیہاڑے کہار بی دِتّا ایہا جہڑا اماں مینڈے مامے کن بنایا ایہا ۔

چھوہر : تونڈا ماما کتھائیں باہر ہونا ایوے ؟

جانکی : ہا..... اوہ تاں شہرے وچ رہنا ایوے تے اوس نے جانک اجھے سوہنے چیڑے پینے ایون میں کیہ دساں تے ہوس نی گڑی نا بھوچھن بہوں ہچھا ایہا تے اوہناں جانکاں کول کھڈونے بی ایون ۔

چھوہر : کیہجے کھڈونے ؟

جانکی : مٹّی نے تاں نہیں کسے ہوری شئے نے ۔ ایون نہ ٹرّن والے تے ہیڈا سوہنا لشکارا مرینے ایہون جے میں تدھاں دس نا ہگنی تے ہڈّھی پیاری گڈّی.....

چھوہر : گڈّی تاں اوس نی ماؤ بنا کے دِتّی ہوسی۔

جانکی : نہ اوہ تاں اوہناں دُکانوں گھدی آئی تے مینڈی ماسی آن تکیا ایوے — اوس گڈی نا جُتّا اُسے ہارہ ایہا ہنج ہتھ لا دنیاں ای ہتھ تلکنا ایوے ۔

چھوہر : ہتھ تلکنا ایوے ؟

جانکی : ہا جیکن بنّی تے پیر تلکنا ایوے ۔ بھلا تدھاں کیہ پتا ہووے، تدھ کدے بنّی اُتے پانی بھریا ہووے یاں چیڑے دھوتے ہوون تے تیکوں پتا ہووے ۔

چھوہر : ہا..... میں تاں کدے پانی نہیں بھریا تے نہ ای چیڑے دھوتے ایون بھلا مینڈی ماؤ میکوں بنّی

تے دھوایا ہے ایوے ......

جانکی: توں کدے دھانا بی ایویں ؟

پھوہر: میں تاں بہوں پور دھانا ایواں ۔

جانکی: گوڑہ مریبا ایویں تدھاں دھاون نی کیہ لوڑ ایوے
توں تاں بہوں سوہنا ایویں ۔

پھوہر: سوہنیاں بی تے ہور سوہنا بنن نی لوڑ ہونی لے
میں بی اس کن دھاناں ۔

جانکی: میں تونڈی گل اُکّا نہ منینی توں کوڑہ مریا ہوسیں۔
میں تاں روز دھانی ایواں۔

پھوہر: نہیں میں دھانا واں ۔

جانکی: نہیں میں دھانی آں ۔

پھوہر: ہُن توں لڑنی کس کن پئیں ۔ آ ۔ لگی آ ۔ اسیں
دووین بنّی تے جا کے دھا پوسے ۔ وَت پتا لگسی
کہ کور دھانا لے ۔ میکوں تے بنّی تے دھاونا
بہوں چنگا لگنا ایوے ۔

جانکی: نہ میں تاں کھوہ اُتے دھاساں ۔ بنّی تے بہوں
گڑیاں ہوسن تے جے آماں پتا لگیا وَت میکوں
مریسی ۔ میکوں تاں پہلوں ای بہوں پیٹر ایوے ۔

پھوہر: پیٹر ...... کتھے ؟

جانکی: سارے جُثے تے کل بی میکوں بہوں مار پئی آئی ۔

پھوہر: کس کن ؟

جانکی: بہوں گلّاں اُتے مار پونی ایوے ۔ کیہڑی گل تدھاں
دسّاں —

پھوہر: کوئی ہک گل ای دَس چا۔

جانکی: میںڈی آماں آکھنی لے جے توں کیں دیہاڑے
میکوں نسا کھڑیسیں ۔ میں تونڈے کولوں دُور
رہواں تے ہنچھا لے نہیں تاں اوہ میںڈی جنگاں
بھن رکھیسی .... تُوں کیہ سوچنا پیاں ؟

پھوہر: میں سوچناں جے تینڈی آماں نی گل کدے سچی ہووے
تے وَت ..... ؟

جانکی: نہ میں تینڈے نال اُکّا نہ ویہساں توں ہُن ای
نسا کھڑیسیں ۔

پھوہر: جھلیئے میں تاں ہنجے ہک گل آکھی ایوے توں اس
گل آں چھڈ پرانہہ ۔ ہی ہک میںڈے کول کیہ وے ؟

جانکی: کیہ ؟

پھوہر: دانے ۔

جانکی: میکوں بی دے ناں ۔

پھوہر: ہن میں تدھے کن ای آندے ایون ۔ پہلوں میںڈے
نال آ وَت دِسائیں ۔

جانکی: بھلا بہوں ڈھل نہ لہیوں ۔ اماں کاوڑی تھیسی
آ وینے ایواں ۔

پھوہر: آماں کہڑا پتا لگسی اسیں سکولے نی گھنٹی وسن کے
ویلے سرگھر پہنچ وساں ۔ ٹکر کھا کے وَت مسیتے
مولبی صاحب کول وساں ۔

جانکی: میں تاں اَج چھٹی کرلیساں ۔ اَج میں سبق بی کوئی
نہیں پکایا ویا ۔ مولبی صاحب مریسن ۔

چھوہر: چل تونڈے حصّے نی ماہ میں کھا گھیساں۔ آ چھیڑے
لہواں کترا ٹھنڈا پانی ایوے۔ رُکھ نی چھاں بی
ایوے۔ ایتھے اساں کوئی نہ تکیسی۔

جاتکی: کوڑ......

چھوہر: کوڑ رب تکیسی۔

جاتکی: ربّ کولوں کیہ ڈرنا۔ اوس تاں اساں کدے بی
نہیں ماریا۔ اوہ جاتکاں کدے کجھ نہیں آکھنا۔

چھوہر: کیہ اوہ کدے بی کجھ نہیں آکھنا۔

جاتکی: آکھنا تے نہیں ایوے بھلا جے کدے اُس کجُھ آکھیا
وَت کیہ تھیسی؟

چھوہر: وَت تکیساں، ہن ایہہ سوچن نا ویلا نہیں۔

جاتکی: تونڈے کول کدے کیں گل نا ویلا بی ہونا ایوے۔

چھوہر: ہا..... جیویں ہن دھاون نا ویلا ایوے۔

جاتکی: میں تونڈے اگے چھیڑے نہ لہیساں میکوں تاں
شرم آنی ایوے۔

چھوہر: توں بھاویں نہ لاہ۔ میکوں پتا ایوے ہر جاتکی ہکّا
جیہی ہونی ایوے۔ میںڈے کولوں کجُھ بی نہیں لُکیا ویا۔

جاتکی: کیہ توں رب ایویں؟

چھوہر: نہیں ربّ تے نہیں۔ پر کدے ربّ بن کے وی
وکھیستوں۔

جاتکی: بندے رب کنج بن سکنے ایویں؟

چھوہر: ہن وینے ایوں جیویں میںڈا ابّا ایوے۔

جاتکی: تینڈا ابّا ربّ کسراں ہو سکنا ایوے۔

چھوہر: ربّ نی ہر گل منّنی پونی تے میںڈا ابّا وی ایہا آکھنا ایوے۔

جاتکی: وَت تاں میںڈی امّاں بی ربّ ایوے۔

چھوہر: تینڈی امّاں ربّ نہیں ہو سگنی۔

جاتکی: کیوں؟

چھوہر: زناہیاں تے آپ دوجیاں نی گل منّنی پونی تے
ربّ تے کسے نہ حُکم نہیں چلنا۔

جاتکی: ربّ وی تے کسے نا حُکم منّنا ہوسی۔

چھوہر: میںڈی تاں کدے گل نہیں منّی۔ جے ہک گل
کدے منّے تاں میں بی اُساں ربّ منّاں۔

جاتکی: جے توں ربّ آں نہیں منّنا وَت مسیتی کِس
کن وینا ایویں؟

چھوہر: دُوجے ربّ نی گل منن واسطے......

جاتکی: دُوجا ربّ!

چھوہر: ہا! میںڈا ابّا۔

جاتکی: اوہ میںڈے نال تے بہوں پیار کرینا ایوے۔

چھوہر: توں جے اوس نی دھی ہوویں ہا، وَت ندھاں وَل
پتا لگے ہا۔ سبھ نے ماں پیو دوجیاں کن بہوں
ہچھے ہونے ایوں بھلا اپنی اولاد کن......

جاتکی: توں ہنج نہ سوچی کر۔

چھوہر: ہلا — توں وی تے ربّ ورگی ایویں۔ تینڈی
گل منن نوں میںڈا روح کرینا ایوے توں
ای ربّ بن جا۔ میں ڈھیر خوش تھیساں۔ گاؤن
گیساں۔ جے توں میںڈا ربّ بننا منظور کریں تے.....

جاتکی : چل میکوں منظور ایہے توں بنانا ایں تے میں رب بݨ ویندی ایواں۔

چھوہر : ہُݨ گل پکّی تھی گئی توں بھُلیں نہ۔ جے توں بھُلیوں تاں ..... ؟

جاتکی : وَت کیہ تھیسی ؟

چھوہر : میں وی بھُل ویساں۔

جاتکی : ایہہ سودا تاں بہوں مہنگا ہوسی۔ ہلا میں اُکّا نہ بھلیسوں۔

چھوہر : آ — گھر وَل ونجاں اساں نے وڈّے رَبّ راہ تکدے پئے ہوسن۔

دووِیں ہتھ وِچ ہتھ پا کے ہسدے ہوئے چری چوں لنگھنے ایوں دو بوہیاں چوں دو ربّ لنگھے تے وَت بوہا بند تھی گیا۔

گُستان

چھوہر : میکوں کدے کدے تاں قبرگستان چوں لنگھدیاں لنگھدیاں ڈر لگدا ایہے۔

جاتکی : کیوں ؟

چھوہر : گستان وچ تے قبراں ہوندیاں ایون تے قبراں کسے آں کجھ نہیں آکھدیاں۔

جاتکی : جیویں رب جاتکاں آں کجھ نہیں آکھدا۔

چھوہر : ہا.....

جاتکی : لوکی کیوں مر ویندے ایون ؟

چھوہر : جیوݨا جے مشکل ایہے اِس کیتے لوکی مر ویندے ہن۔

جاتکی : مر کے لوکی قبراں وچ کیوں لُک ویندے نیں ؟

چھوہر : توں دس کھاں بھلا کیوں لُکدے ایون ؟

جاتکی : لوکی تاں جیوندیاں وی لوکاں توں لُکدے پھردے ایون۔ تے ایہہ قبراں نے پھُل کیوں پاندے ایون ؟

چھوہر : خشبوئی کنڑ۔

جاتکی : اوہ تے لوک ہتیاں وی بھجاندے ایون۔

چھوہر : ہا —

جانکی: کیہ خشبو نال بندے پاک تھی ویندے ایون ؟

چھوہر: ہا.....

جانکی: کیہ گناہ وی دھوتے ویندے نیں ؟

چھوہر: دھوتے ویندے ہوسن۔

جانکی: گناہ چیہڑے تاں نہیں۔ وت بی لوک اپنی روح تے پائی وتندے ایون۔

چھوہر: ہا.....

جانکی: توں کیجھیاں گلاں وچ پے گیا ایویں۔ میں تاں توںڈے نال بہوں ڈھیر گلاں کرنیاں اہاں تے توں ہُن ......

چھوہر: میں کوئی ہٹڑینا ہاں، توں گل تے کر.....

جانکی: ایہہ کجھ قبراں تے مٹّی نیاں ایون تے کجھ کچیاں۔ کجھ پکیاں — ھی کیوں ؟

چھوہر: جیویں بندے ھکے ہار نہیں ہونے اُنجے ہار قبراں وی ھکے ورگیاں نہیں ہونیاں۔

جانکی: بھلا کتاباں وچ تے پڑھیا ایوے جے رب آکھنا اے سبھے بندے ھکا جیہے ہونے ایون۔

چھوہر: جے ھکا جیہے بندے ہونے وت کوئی کالا چٹا نہ ہووے ھا۔

جانکی: رب نے ذاتاں کیوں بنایاں ؟

چھوہر: بندیاں نی پچھان کن۔ اسیں سیہان گھیندے ایواں جے اوہ کیہڑی قوم وچ ایوے۔ اُس نال گل کرنی بی چاہیدی کہ کوئی نہ۔

جانکی: کجھ لوکاں نال گل کرنا کیوں بھیڑا ایوے ؟

چھوہر: کجھ لوکاں ول تے تکنا بی بھیڑا ہونا اے۔

جانکی: جیویں...... دکھ سوچ کے آکھنی ایوے، جیویں عالماں بھلّی ایوے — ؟

چھوہر: دچُپ رہنا ایوے،

جانکی: بھلا اوہ تے سبھ لوکاں وٹّے مرینی ایوے تے بہوں گالہیں کڈھینی ایوے تے اوس اپنے بھوچھن نی چوّکاں نال کیکراں بنھے وئے ایون۔

چھوہر: تُدھاں عالماں بھلی نا چیتا آیا ایوے تے میکوں بابا ملنگ ......!

جانکی: بابا ملنگ ؟

چھوہر: ہا اوہا بابا ملنگ جیہڑا گستان وچ بیٹھا رہنا تے کسے نال بی گل نہیں کرینا۔

جانکی: بھلا اوہ کھوریاں اکھیں نال تکنا تے ایوے۔

چھوہر: ہک دیہاڑے اُس میکوں بیر بی دِتّے لے — بہوں مِٹھّے لے.....

جانکی: مانہہ تے کدے کجھ نہیں دینا۔

چھوہر: تُدھاں اُس نی گل نہ سنینی ہوسی۔

جانکی: گل کرے تے سُنیوے ناں۔ اوہ تے چپ رہنا ایوے۔

چھوہر: کدے تاں توں بی سُنیں ہا چُپ نی گل بات۔

جانکی: چُپ کوئی کڑی تاں نہیں لے جیہڑی گل کریسی۔

چھوہر: ہا چُپ بی گلاں کرینی لے۔ چُپ آں کسے بی تکیا

نہیں۔ بھلا پتا ایوے جے اوہ کیہ آکھنی لے ؟

جانکی: تکن نی کیہ گل لے اساں ربّ آں بی نہیں ڈِٹھا
دیا بھلا اوہ ایوے۔ انھائیں کتھائیں ایوے۔

چھوہر: یا ربّ تاں ہر پاسے ایوے — ہر نیں اندر ایوے
عالماں بھلّی کول بی تے بابا ملنگ کول بی۔ اصل
شے تے اساں لبھن تے منن نی ایوے۔

جانکی: کیہ ربّ لبھ پونا ایوے ؟

چھوہر: ہا کسے کسے آں کدے لبھ پونا لے۔

جانکی: تُدھاں کدے لبھّا ؟

چھوہر: ہا.... میکوں تے ہر روز داہے چوں لبھنا وے۔
میںڈے نال گل بی کرینا ایوے۔

جانکی: وَت اپنے ربّ آں آکھ جے میکوں بی راہ وچ
لبھے، میںڈے نال بی گل کرے۔

چھوہر: ہا...... اکھسیوں چا......

جانکی: اوہ تک — اوہ بابا ملنگ — ایہہ تاں سُتا پیا۔
اَج اس نال بی گل کریے۔

چھوہر: توں ہٹ وچ میں گل کریناں —
بابا ملنگ — اکھیاں کھولھ اسیں دووِیں تیکوں ملن
آئے ایواں۔

جانکی: اس تاں اکھیں نوٹی وِیاں — توں ہتھ لا کے اٹھیس۔

چھوہر: ہلا..... بابا ملنگ — بابا ملنگ...... ای تاں
ٹھڈا برفاں ہانگ پیا — تے اساں واز
بی نہیں سنیندی —

(کولوں لنگھن والا اک نڈھا الانا ایوے)

نڈھا: ہے چھوہرا — ہس ویلے دوپہراں وچ گستان وچ
کیہ پئے کریندے او — چلو — چلو — گھراں کو
لنگھ ونجو —

چھوہر: بابا ملنگ آں تکائے —

نڈھا: کیہ تھیا — ؟

چھوہر: اساں نال اُکا گل بات نہیں کرینا۔

نڈھا: پُتر سُتا پیا ہوسی — تُسیں جُلو — جُلو شاباش۔
میں الیاں تکینا واں۔ ملنگ — ملنگ اوئے۔
اُٹھ — کھل — ملنگ اکھیاں پُٹ —
(اساں اٹھاون لگنا لے تے آکھنا لے)
ہا..... ہا..... شوہدیا۔

چھوہر: کیہ تھیا ؟

نڈھا: ایہہ تاں موہا پیا وے —

چھوہر: کوڑ — بابا ملنگ — کیہ بابا ملنگ بی مو سکنا ایوے ؟
(اپنے نال سوال کرینا ایوے)

نڈھا: ہا پُتر — بابا ملنگ بی تے انسان ایوے — انساناں
ناکم جیونا تے مرونجنا ایوے.....

جانکی: کیہ عالماں وی مرویسی ؟

چھوہر: ہن میں کس نال گلاں کریساں — چُپ نی گل
کبھن سُنیسی — ؟ کیہ کدے کوئی ہور بی بابا ملنگ
بن کے آوے گا — میںڈے نال گل کور کریسی۔
کیہ ہووے گا ؟

جاتکی: کیہ پتا ہُن عالماں جھلّی تیندڑے نال گل کرے ...... یاں میندڑے نال ؟ اجے تاں کسے بی میندڑے نال کوئی گل نہ کیتی تے جے ماہنہہ کدے بی چُپ نی واز نہ سُنیوے تاں ؟ میں ربّ ڈٹھا وِیا نہیں۔ کیہ میں کدے بی ربّ نہ تک ہگنی۔

چھوہر: ربّ آں حالے توں نہ تک ہگنی۔

جاتکی: کیوں ؟

چھوہر: اساں توں بعد وِچ تکسیں — پہلاں توں ربّ نے بندیاں تک گھن۔

جاتکی: ہا — تکتی پئی ایواں — بہوں کوڑ مرینے نیں تے بہوں بھیڑے ایون۔

چھوہر: ہا — کجھ کوڑے بی ایون تے بھیڑے بی ایون — سارے تے ہکو جیہے نہیں۔

جاتکی: گل تاں تیندڑی ٹھیک ایوے۔ سارے بندے جے بھیڑے ہوون ہا تے وَت لوکی جی نہ ھگنے۔ تے ربّ تاں انساناں جیونا ویکھنا چاہندا ایوے۔

چھوہر: ہا — جیون گے تے مرن گے۔ مرنے رہسن تے جیونے رہسن۔

جاتکی: میکوں تے لگنا اے جے ہک ویلا آوے گا۔ جدوں سارے مرویہسن تے گھراں نی تھاں تے گستان ہوسی — ایہہ ساری دُنیا گُستان بن ویسی — بہوں وڈّا گُستان — قبراں نا ہک وڈا گودام بن ویسی تے — بھلا قبراں کور وچیسی تے کون گھیسی —

چھوہر: ربّ آپے ای وِچیسی تے آپے ای گھیسی — ہن بی تے گھینا پیا ایوے۔

جاتکی: کیہ ہُن حیس ویلے — ؟

چھوہر: حیس ویلے نے انسان ربّ آں ہٹیاں تے وِنچنے پئے نیں۔

جاتکی: کیہڑیاں ہٹیاں تے — ؟

چھوہر: کتاباں نی ہٹیاں تے — ہر نظر آون والی تے نہ نظر آون والی ہٹّی تے —

جاتکی: میں تاں سُنیا ایوے جے ہٹیاں بند ایون۔

چھوہر: ہا — ہُن تے ہٹیاں بند ای رہسن — کدے چنگے ویلے تے کُھلسن۔

جاتکی: چنگا ویلا کیہڑے ویلے آئے گا۔

چھوہر: ہاں کیہ پتا — تدھاں پتا ہووے تے میکوں وی دَس۔

جاتکی: میکوں وی نہیں پتا ؟

مرونجن

ماں : توں اج فیر ڈِھل لائی ایوے ۔ کتھے گئی ایوں ۔

جاتکی : کھیڈنی رہی آں ۔

ماں : کتھے کھیڈنی رہی ایوں ۔

جاتکی : میں تاں کسلے تے گئی ایوں ۔

ماں : ھڈی دوپہرے کسلے تے کیہ کرن گیوں ؟ ہن ارمان نال اجھ رہو ۔ ٹُکّر کھیسیں ؟

جاتکی : آمّاں ! میکوں بُھکھ کوئی نہیں ۔

ماں : دھیاڑاں تِرح کیہ کھاہدا ای ؟

جاتکی : ڈیلیاں تے بیر ۔

ماں : توں ملکاں نے کھوہ تے گئی ایوں ۔

جاتکی : ہا ..... ۔

ماں : کیہڑے پاسیوں گئی ایوں ؟ چری وچوں گئی ایوں کہ گُستانے چوں لگھی ایوں ۔

جاتکی : امّاں میں گُستانے چوں لگھی ایوں تے اوہ بابا ملنگ ایوے ناں او مویا پیا ایا ۔

ماں : تیکوں ہزار واری آکھیا ایوے جے گُستانے چوں نہ لنگھا کر بھلا توں کسے نے سنّشی کدوں ایویں ۔

جاتکی : امّاں ..... امّاں بابا ملنگ تاں ....

ماں : میندڑے بچڑے مویاں نہیں تکینا ہونا ۔

جاتکی : امّاں ! لوک کیوں مر ویندے نیں ۔

ماں : پُتر ایس دُنیا تے جیڑنا مرنا ای ایوے لوکی آنے ایون تے ٹُر وینے ۔

جاتکی : امّاں ! لوکی مر کے کتھے ٹُر وینے نہیں ۔ گستانے تِرح ؟

ماں : نہیں گستاناں تِرح تے جُتّے وینے نیں ۔ روحاں تے کِتے ہور عرشاں تے وینیاں ہن ، عرشاں توں کِتے وینیاں ایون ، میں کیہ جاناں ؟

جاتکی : امّاں جدوں ابّا مویا ایا ہس ویلے میں کِتری ایوں ؟

ماں : توں ہُس ویلے دونہہ چونہہ مہینیاں نی ہوسیں ۔ بہوں سوہنی ہونی اُئی ھُن تے توں ڈاھڈی کوجھی تھی گئی ایں ۔ پتا نہیں کیس تے گئی ایویں ۔

جاتکی : امّاں سوہنا کنج ہو وینا ؟

ماں : بس دھیے مالک ای سوہنا بناوے ۔ لیکھ سوہنے لکھے ہوون تے بندہ بی سوہنا تھی وینا ایوے ۔ میں بی پہلوں بہوں سوہنی ایوں بھلا ہُن تے کُجھ وی نہیں رہیا ۔ ہن تے ہر شے کتھائیں کھِلّر پُلّر گئی ایوے ۔

جاتکی : امّاں ! توں دسینی ایوں جے میندا ابّا بھرا بی ایہا ۔ ؟

امّاں : ہا ! اوہ بہوں ہچھا بہوں سوہنا ایہا ۔ اوس ناں متھا ہنج ایا جیویں چنّے نی چانٹی ہونی ایوے .....

جانکی: ...... وَت کیہ تھیا ؟ اوہ کتھے گیا ؟

ماں: بس بھیڑے لیکھ جے اٹے۔ اساں کس چڑی آئی وَت اوہ شوہدا نہیں بچیا جے اَج ہووے ہا۔ تے میں ہنج رُلاں ہا ؟

جانکی: امّاں توں روٹی کِہیں کن ایویں۔ رُنّی نہ کر میں ربّ آں اکھسیوں اوہ تیڈی ہر گل منیسی — تے میں جے ایواں تونڈے کول توں غم نہ کیتا کر — اُکّا نہ رُنّی کر۔ لوک گلاں کریندے ہوسن۔ کوئی تکیسی تاں کیہ آکھسی ؟

ماں: ہا ہُن لوکاں نی جیبھ تے نہ نپ سکنی جے مینڈے سرے تے کسے نا ہتھ ہووے ہاں تے کور گلاں کر سکنا ایا بھلا مینڈا تے سر جے کجّا ویا نہیں۔ سروں پیروں وانی زنانی نی عزّت کون کریسی۔ ایہناں لوکاں نی تے اپنی عزّت بے نہیں ہونی۔ ایہہ دوجیاں نی عزّت کیہ کریسن تے مینڈا سر کجّن والا بی کوئی نہیں...... کوئی نہیں !

جانکی: امّاں توں تاں ہر ویلے سرے تے بھوچھن کر کے رکھینی ایں تے توں آکھنی ایں جے تونڈا سر کجّا ویا نہیں۔

ماں: توں ہن گلاں نہ سمجھینی ایہناں گلاں نا تُدھاں کیہ پتا — توں نہ جان سکنی کئی کُڑیاں چیڑے پائے وئے ہونے نیں بھلا انج لگنا ایوے جے اوہناں گاوں مجھوں لایا ویا ہووے۔ اُکّا مُکّا

ننگیاں لگیناں، ایون تے کجھ زنانیاں ننگیاں ہوئیاں ایون بھلا ہنج لگنا ایوے جیویں اوہناں سُتھن پیپنی بی پائی وٹی ہووے تے بھوچھن نال بی کجیاں وِیاں ہوون — توں اج ایہہ گلاں نہ سمجھسیں۔

جانکی: امّاں توں اجیّاں گلاں کریں کرناں جہڑیاں میں سمجھ گھنیاں۔

ماں: تُدھاں کیہ ...... بہوں واری تے میکوں آپ بی اپنیاں گلاں نہیں سمجھدیاں۔

جانکی: امّاں ! کیہ تونڈی امّاں بی ہنجے ہار گلاں کرینی آہی۔

ماں: ہا پُتر میکوں ہُن تائیں ایہہ پتا نہیں لگا جے مینڈی امّاں مینڈے ہار اہی کہ میں اُس ہار ایواں۔ ایہہ بی تاں ہو سگنا ایوے جے میں تے اوہ دوویں اپنے اپنے ہار ہوئیے۔ کوئی کسے ہور ہار کسراں تھی سگنا ایوے۔ کیہ پتا ہوندے ہون کیوں جے ہِک مر ونجے تاں دوجا اُس نی جا گھینے۔

جانکی: امّاں کیہ کوئی مر ونجے تے سارے لوکی بی مر وینے ایون ؟

ماں: ہا ! کئی لوکاں نے مرن نال باقی بی سارے لوکی سبھے انگ ساکن مر وینے ایون۔ ہکّا ولگاں نہیں بھیننیاں ہور بی بہوں کجھ بھج ویناں ایوے — ہر رشتہ ہر گل بھج وینی ایوے — بہوں کجھ کھس ویناں ایوے — دیلابی۔

جانکی: امّاں اساں نی کوئی پھپھی کوئی چاچا تایا بی نہیں — کیہ آبا ہوراں نال سبھے لوکی بی مر گئے اہے۔ وَت تاں بہوں قبراں بنیاں ہوسن ؟

ماں: نہیں ہکّا قبرے بچ سارے لوکی دبّے گئے۔ مینڈے

کِنّ تے سارے ای لوک موئے ایون ، کوئی بی نہیں
جیونا جے کوئی جیونا ہووے ہا تے کدے حال پچھّے ہا۔
مَیں بی سُکھّے نا ساہ گھنیں ہا — بھلا جیونیاں مویاں
کون موڑے — کون موڑے ۔ ہر کوئی مویا ویا ایوے —

جاتکی : امّاں جے قبراں کڈھیون والے بی مر گئے تے لوک
مویاں کنج دبیسن ؟

ماں : توں ہیجیاں پٹھیاں گلاّں نہ کری کر — لوکی تُدھاں
جھلّی اکھیسن پہلاں اوہ ماڑو آں آکھنے ایون وَت
دھیوں آں بی اکھیسن ۔ مرونجنا ہن ۔ بہوں خیال کرینے
ایون بھلا جدوں گل کرن تے آون تے ایہہ بُھل وینے
ایون جے اسیں ربّ نہیں — اساں نے اُتے بی
ہِک ربّ ایوے ؟

جاتکی : امّاں لوکی دوجیاں بارے گل کیوں کرینے ایون ؟

ماں : بس اوہناں نی عادت ایوے دوجیاں نی گل کر کے
اپنا آپ کجینے چاوَن ۔

جاتکی : کیہ ہُن کجے وے لوک ایون ؟

ماں : نہیں کجینیاں کجنیاں اپنا آپ لانے چاون ۔ جھلّے
جے ایون شوہدے ۔

جاتکی : امّاں ! ہُن سارے لوکی جھلّے ایون ؟

ماں : ہا ! سارے ای جھلّے ایون تے بہوں سیانے بی۔

جاتکی : امّاں ہِکّی ویلے بندہ جھلّا تے سیانا کنج ہو سکنا ایوے ؟

ماں : سبھے کجھ دُنیا وِچ ہو سکنا ایوے ۔ ہی گل توں نہ
تَپُچھی کر کہ کیہڑی گل کسراں ہو سکنی ایوے ۔ دُنیا

تے ہر گل تھی سگنی ایوے تے جے نہ ہوون تے
آوے تے کُجھ بی نہیں ہو سگنا ۔

جاتکی : امّاں ! ہُن گلاّں ہوون تے نہ ہوون نی اجازت
کس کول گھننی ہونی ۔

ماں : اپنے کولوں تے اپنے بناون والے کولوں —

جاتکی : بناون والا کور لے ؟

ماں : رَبّ جے ایوے ۔

جاتکی : رَبّ !

ماں : ہا سوہنا سائیں

جاتکی : امّاں کیہ رَبّ ایوے ؟

ماں : ہا رَبّ ای ایوے جے اوہ نہ ہووے ہا تے ایہہ
دُنیا کیویں جیوے ہا ۔

جاتکی : امّاں ! کیں ویلے تیکوں ھنج نہیں لگنا جے رَبّ
وی نہ ہووے ۔

ماں : نہ ، نہ ہنج نہیں اکھینا۔ ربّ نراضی تھیسی آ ۔

جاتکی : نراض تھیسی ؟ اگے بہوں راضی ایوے ؟

ماں : ہا، ہنج آکھن آلے آں اوہ ۔ بہوں مرینا ایوے ۔
مندا نہیں اکھینا ، بھیڑی گل ایوے ۔ ایہہ بہوں ماڑی
تے غلط گل ایوے ۔

جاتکی : امّاں ! غلط ایوے کہ ٹھیک ایس گل آں توں چھوڑ۔
اسیں تے ایس نا فیصلہ بی نہ کر سگنے ۔

ماں : اسیں تاں بہوں مجبور بندے ایواں ۔ ہر گل اساں ،
نے وسّوں باہر ایوے ۔ رَبّ نیاں رَبّ ای جانے ۔

اسیں ایہہ رمزاں نہ جان سگنے ۔ اسیں تاں پڑھے وے بی نہ کہ پتا ہووے اوہ کیہ آکھنا ایوے ؟ کیہ چاہنا ایوے ؟

جانکی : امّاں ! توں اُکاّ نہ پڑھی وئی ۔

ماں : ہا... پُتر، کتھے پڑھیں ہا ۔ کوئی نہ پڑھی وئی ۔ ہک حرف بی نہیں آونا ۔

جانکی : وَت ہُن ساریاں گلاّں توں کسراں جانتی ایویں ۔

ماں : بس جو کُجھ بی میکوں امّاں بہشتن دسیا ہیں اوہا پڑھی وئی آں ۔ ہن سکول تاں ہُن بنے ایوں ۔ اساں نے زمانے وچ تاں جو کُجھ وڈیاں دسیا اوہا سبق سمجھ کے پکا گھِدا ۔ اوہ ویلا بی بہوں ہچھا ایا ۔ ہُن تاں ہر شے وِگڑی وئی نظری آنی ایوے ۔ اولاد وی آن تکو تے اوہ جواب دینی آوے ۔ بس کیہ دسائیں ویلے نے کترا پاسا پرتا گھِدا — ؟

(چُپ)

جانکی : امّاں تیکوں تے ہیں وی وگڑی وئی نظری آنی ایواں بہوں ساریاں گلاّں تے ہیں تُدھاں آکھ بی نہ سگنی کہ ہیں تیکوں کدے بی دُکھ نہیں دیوتا چاہندی ۔ توں تاں پہلوں ای مُکی وئی ایویں ہیں تیکوں ہور کس کن مریساں ۔
ہیں تاں تونڈے حِصّے نے بی غم گھنن آسطے ایس دُنیا تے آئی ایواں ۔ وَت اپنے غم تُدھاں کِنج دے ہِکنی تے جے کدے ہیں تُدھاں کوئی دُکھ دِتا ہووے تے میکوں معاف کریں ۔ ماتواں تے وڈّے کالجے والیاں ہونیاں ایون ۔ توں میکوں معاف نہ کریسیں تے ہور کون کریسی ؟ کور کریسی — کور ؟ !

جھلّے

چھوہر : توں ہتنے دیہاڑے کِتھے رہیں ؟

جانکی : بہوں بیمار ٹکی رہی ایوں اس کن گھر وچ دئی ۔

چھوہر : تُدھاں کیہ تھیا ایا ؟

جانکی : کَس چڑھی اہی ۔

چھوہر : توں کسے انسان آں پہلی واری موہاں تکیا ایا ایس کن گھابر گئی ایوں ۔

جانکی : توں بی تے میکوں ویکھن نہیں آیا ۔

چھوہر : ہیں تاں آپ بیمار تھی گیاں تے تونڈا حال کیویں پُچھیں ہا ۔

جانکی : کیہ تھیا ؟

چھوہر : ہیں جس ویلے گھر گیاں میکوں بہوں ڈاڈھی کس چڑھی تے ہیں بیہوش تھی گیاں ہتنے دیہاڑے ہیں ....

جانکی : توں بابا ملنگ نے مرن نا بہوں غم کیتا ہوسی ؟

چھوہر : ہا.... غم تے ہونا ایا رہن کور مینڈے نال گل کریسی ہیں کس نال گل کریساں ؟

جانکی : توں مینڈے نال گل کیتی کر — میکوں تونڈیاں گلاّں بہوں ہچھیاں لگدیاں ایون ۔

چھوہر : ہُن کیہ گل کراں ؟

جانکی: کیہ بندیاں نے مرن نال گلاں بی مٹی وچ دب ونیاں۔

چھوہر: ہا — ہنج بی ہوونا ایوے۔

جانکی: ہُن اساں سکولے نا بہوں کم کرنا پوسی۔

چھوہر: کل اسیں سکولے نی چھٹیوں بعد کھوہ نے کول رُکھے نی چھاں تے بہہ کے کم کرینے رہیساں۔

جانکی: ہتنا ڈھیر کم ایوے — ہک دو دیہاڑے وچ تے نہ مُکسی۔

چھوہر: چلو دو ترے دیہاڑے تائیں کرینے رہساں۔

جانکی: کتنی عجیب گل ایوے۔ توں تے میں کٹھے ای بیمار تھیندے آں۔

چھوہر: اساں نے بہوں سارے کم درد جے ہکّو جہے ایون اسیں کٹھیاں بہہ کے ہسنا تے رووناں سکھیا ایوے جینا مرنا بی سکھیا ایوے

جانکی: جے اسیں کدے نہ مِل سکے وت کیہ تھیسی؟

چھوہر: کجھ بی نہیں تے بہوں کجھ بی ہو سکنا ایوے ایہہ بی ہو سکنا ایوے کہ کدے نہ ملیے تے ایہہ بی کہ اسیں ملن کن ساری عمر کوئی راہ لبھینے لبھینے مر جائیے۔

جانکی: جدوں میں ہور وڈّی تھیساں وت بی اسیں ملنے رہساں۔

چھوہر: وت اسیں کدے نہ وکھ ہوون کن نہ ملیسوں مِلنے کن ای ملیسوں۔

جانکی: اوہ ویلا کدوں آسی؟

چھوہر: بہوں چر پچھوں نہیں تاں کجھ چر پچھوں ضرور۔

جانکی: وت توں میکوں ویاہ کھڑیسیں۔

چھوہر: ہا......

جانکی: پر تینڈی بلادری ہور ایوے۔ تونڈے نال میں کسراں وسیسوں۔

چھوہر: توں ہس نی فکر نہ کر میں آکھنا جے ہاں کہ اسیں نہ وکھ ہوون لئی ملیسوں۔

جانکی: توں تاں بہوں کجھ آکھنا ایں بھلا ہر گل تے منن آلی نہیں ہونی توں سچ نہیں آکھنا۔

چھوہر: کیہڑی گل میں کوڑ آکھی آئی۔

جانکی: توں میکوں آکھیا ایا جے توں میکوں ہک شے دیسیں بھلا توں اَج تائیں نہ دِتی۔ اوہ کیہڑی شے ایوے؟

چھوہر: اجے اوہ شے دیون نا ویلا نہیں آیا۔

جانکی: میکوں تاں پتا نہیں کہ توں کیں ویلے نی گل پیا کرینا ایویں۔ میکوں اُکا سمجھ نہ آسی۔

چھوہر: تیکوں ویلے سر ہر گلاں نی سمجھ آ دیسی۔

جانکی: توں بیمار جے ایوں تے میکوں کیوں نہیں دسیا۔ تینڈے ابے تاں پچھیا بی نہیں ہووے گا کہ توں کس حال وچ ایویں۔ تونڈی تے کوئی بھین بی نہیں جیہڑی تیکوں سنبھالے آ۔ ہا شوہدیا — کسراں لگا پیا رہیا ہوسیں۔ میکوں تونڈا بہوں ارمان لگنا ایوے بھلا میں کجھ کر نہ سکنی۔

چھوہر: مینڈی بہوں فکر نہ کیتی کر۔ میکوں عادت تھی گئی ایوے جے کوئی بی میںڈا جیتا نہ رکھے میں آپ

رکھاں یاں توں — وت آپ ای اپنا خیال رکھینا
چاواں۔

جانکی: توں کوڑ مرینا ایویں جے توں اپنا خیال رکھیں ہا تے
میں توندڑا ارمان نہ کریں ہا۔

چھوہر: ہُن تے میں ٹھیک ایواں۔

جانکی: بھلا جدوں توں بیمار ایوں ہُس ویلے ......

چھوہر: توں بی تے بیمار ایوں۔

جانکی: میںڈی تے اماں بہوں ہچھی ایوے — تیندڑی
تے اماں بی کوئی نہیں۔

چھوہر: سبھ نیاں اماں نہیں ہونیاں — کجھ نے پیو
تے کجھ نی ماں نہیں ہونی تے کجھ نے پیو تے ماں
ہونے ہویاں بی نہیں ہونے تے کجھ نا ربّ
نہیں ہونا تے کجھ نا کجھ بی نہیں ہونا۔ کجھ بی
نہیں ہونا۔!

جانکی: توں کیجیاں گلاں کرینا ایویں۔ کیہڑیاں سوچاں
وچ پے گیاں۔ اماں آکھنی اے ایہہ عمر سوچن نی
عمر نہیں ہونی۔

چھوہر: جے سوچن نی عمر نہیں ہونی تاں وت ایہہ عمر
رووݨ نی عمر ہوسی۔

جانکی: میکوں کیہ پتا؟

چھوہر: توں ہس دیہاڑے بہوں رُنی ایوں جدوں توں
بابا ملنگ آں تکیا ایا — ہے ناں۔

جانکی: بھلا تدھاں کسراں پتا لگیا؟

چھوہر: بس میکوں پتا لگ ویندا ایوے — میکوں پتا ایوے
جے توں رُنی ایوں۔

جانکی: ہا ...... بہوں رُنی ایوں تے ......

چھوہر: توں رُنیا نہ کر — تیکوں رووݨ نی لوڑ ای نہیں،
جیہناں نا کوئی بی اپنا ہووے اوہناں رووݨ نی
کیہہ لوڑ اے۔؟

جانکی: میںڈی ہک گل منیں ہا ....

چھوہر: کیہہ؟

جانکی: آ — اسیں عالماں جھلّی کول ونجاں — میںڈا رُوح
کرینا ایوے اُساں تکّݨ تے — آ۔ اُساں لبھیے۔

چھوہر: اُساں تے میں ہیٹھے آوندیاں ہویاں تکیا ایا —
اج تاں اوہ بہوں ماڑی پئی دسنی آئی۔

جانکی: توں کتھے تکیا ایا؟

چھوہر: میکوں اوہ ٹلّے تے ڈِٹھی آئی۔

جانکی: آناں — وت اُتھے ونجاں۔

(وقفہ)

جانکی: ہا .... ! عالماں تے اج بہوں ماڑی دسینی پئی اے!

چھوہر: میں کوڑ مرینا ں؟ .... میں تدھاں پہلے ای آکھیا ایا۔

جانکی: میکوں پتا ایوے جے توں کوڑ نہیں مرینا۔

جانکی: اماں! اماں عالماں توندی طبیعت تے ٹھیک ایوے۔
(عالماں کھوریاں اکھیں کڈھینی ایوے)

عالماں: دُر .... دُر .... میںڈے نیڑے نہ اوائے —
مرسیاں ...... مرسیاں تے گالھی کڈھیسیاں — بہوں

مریساں ..... اگے لنگھ ونجو ..... میندڑے کول نہ آؤ۔

(جانکی اُس آں ہتھ لاونی ایوے تے آکھنی اے)

جانکی: عالماں جھلّی آں تے کس چرھی وٹی — آ.....
حکیم کول ونجاں ...... نہیں تے مولبی کولوں تویت
گھِناں — آ — ناں — ترکھ کر۔

چھوہر: آناں تے پاں — چیکیٹی کس کن پٹی ایں "

(وقفہ)

(راہ چوں ٹُرنیاں ویلے)

جانکی: ایہہ کیجے لوک ایون۔ حکیم عالماں جھلّی کون دوائی
بی نہیں دِتّی تے بھیڑا مناں موںہہ پھٹّے ہا مولبی نا
اُس تویت بی نہیں دِتّا۔ ئیں تاں آکھنی ایواں جے
ہس نیں تویت پھٹّے ای اپے ونجن — شالا کدے
نہ کجھ جُڑ بہیس۔ شالا ایہناں کس چڑھے — ہن
لوکی عالماں جھلّی آں جھلّی ای سمجھنے ایون۔ کیہ جھلّے
لوکی انسان نہیں ہونے..... کیہ جھلّے لوکی انسان نہیں ہونے؟

چھوہر: لوکی اوہناں انسان رہون جے نہیں دینے۔

جانکی: لوکی جھلّے کیوں ہونے ایون؟

چھوہر: اصلوں تاں سارے ای جھلّے ایون —— کجھ نا
جھل پِنا نظری آونا اے تے کجھ نا اُگا نظر نہیں آونا۔
جھلّے تاں اسیں سارے ای ایواں۔

جانکی: کیہ اسیں وی جھلّے ایواں؟

چھوہر: ہا..... اسیں بی جھلّے ایواں تے اساں نا جھل پِنا
ہور طرح نا ایوے۔

جانکی: کیہ جھلیاں نی بی قسماں ہونیاں ایون؟

چھوہر: ہا..... بہوں ڈھیر قسماں۔ کجھ لوکی دوجیاں جھلّے
دسینے ایون بھلا اوہ جھلّے نہیں ہونے تے کجھ
لوکاں دُوجے جھلّے دسنے ایون۔ جیہڑے جھلّے آپ
جھلّے ہودن اوہناں دُوجے سیانے نہیں دسینے۔
سیانے تے جھلّے نی پچھان بہوں مشکل ہونی ایوے
اصلوں تاں بندے وچ سیانف نے نال نال جھل پِنا
ہونا بی بہوں ضروری ایوے — پتا نہیں ضروری
ایوے بی کہ نہیں .....؟

جانکی: کیہ جھل پُنا ضروری ایوے ..... بہوں ضروری؟

چھوہر: ہا..... جھل پُنا ہونا چاہینا .....

جانکی: کیہ جھلّا کسے دُوجے جھلّے آں سیہان سکنا ایوے؟

چھوہر: ہا..... جھلّا ای تاں جھلیاں سیہاننا ایوے۔

جانکی: بھلا ایتھے تاں سارے سیانے ای جھلیاں سیہاننے
ایون .....۔

چھوہر: سیانے آپ بی تاں اصلوں جھلّے ہونے ایون۔

جانکی: توں ایہہ کیجیاں گلّاں کرنیاں ایویں۔ میکوں تاں کیں
گل نی بی سمجھ نہیں آنی۔ کتھے توں بی تے جھلّا
نہ تھی گیاں۔

چھوہر: ہا..... جھلّا بندیاں کیہڑی ڈھل لگنی ایوے۔

جانکی: توں جھلّا تھی گیاں تے وت میں کیہ کریساں؟

چھوہر: تُدھاں کجھ بی کرن نی لوڑ کوئی نہ .....

جانکی: لوڑ کوئی نہ؟

چھوہر: ہا..... مَیں بی جھلّا ایواں تے توں بی جھلّی ایویں ۔
جانکی: کیہ ..... مَیں بی جھلّی ایواں.......
چھوہر: اسیں سارے جھلّے ایواں —
جانکی: سارے جھلّے — توں بی جھلّا — میں بی جھلّی ، میں بی جھلّی — میں بل جھلّی — میں جھلّی ؟

خالی ورقہ

چھوہر: توں کدے گاون نہیں گائے ؟
جانکی: میں تاں بہوں گاون گبینی ایواں ۔
چھوہر: توں ویاہواں تے وینی ایویں ناں ؟
جانکی: ہا..... بہوں واری گیتی ایواں ۔
چھوہر: تیکوں ویاہواں تے کیہڑی گل بھانی ایوے ؟
جانکی: میکوں گاون تے چپنا تے گھڑولی.......
چھوہر: تُدساں بت بتادنا ، اچھا نہیں لگنا ؟
جانکی: نہ لوکاں نی برائیاں کرنا ماننہہ بہوں بھیڑا لگنا ایوے کیجھیاں کیجھیاں گلاں کرینے ایون ۔ میکوں تے ایہہ گل اُکا نہیں بھاونی ۔
چھوہر: توں کیں نی گھڑولی بھر لیسیں ..... ؟
جانکی: میں تاں تینڈی گھڑولی بھر لیساں ۔
چھوہر: بھلا میں تاں توں ڈا بھرا نہیں — ؟
جانکی: گھڑولی تاں کسے بی پیارے نی ہو سکنی ایوے ۔
چھوہر: کیہ میں تُدھاں پیارا ایواں ؟
جانکی: ہا..... بہوں پیارا..

چھوہر: اج مینڈا روح کریندا ایوے جے توں مینڈے کن گاؤں گا۔

جاتکی: بھلا جھڑ لیسی کور ؟

چھوہر: آپے ای جھیڑیں جا.....

جاتکی: ہلا وت سن ....

باجرے نا بٹا وے میں تلی تے مروڑیا
مینڈے کھیڈنے توں مندا
اوئے ہوئے
کھیڈنے توں مندا ماہی گلی چوں میں موڑیا
ہن آوڑ مینڈے ویہڑے
اوئے ہوئے
آوڑ مینڈے ویہڑے
تے میں وڑیاں پئی ڈھکینیاں
ہو باجرے نا بٹا
اوئے ہوئے
باجرے نا بٹا وے میں تلی تے مروڑیا
مینڈے کھیڈنے توں مندا ....

چھوہر: ہے بھلا توں تاں بہوں سوہنا گاؤں گینی ایویں میکوں ہور بی تے سناویں ناں....

جاتکی: نہ ہور نہ سنیتی — تدھاں عادت پے ویسی —

چھوہر: عادت — ؟

جاتکی: ہاں.... میں توندی عادتاں وگاڑناں نہیں چاہندی —

چھوہر: توں اپنی مشکلاں کوں گھابری ہوسیں —

جاتکی: مشکلاں ... ؟

چھوہر: ہاں.... بوہتا بھار تے توندے تے پیسی ناں۔

جاتکی: نہ توندے بھاراں نال میں بھاری نہ تھیسی — میکوں تاں توندی جیاتی نی چنتا لگی رہسی۔

چھوہر: توں چنتا چھڈ — سوچاں نال کدے بی کجھ تھیا ایوے ؟

جاتکی: کیہ پتا کجھ تھی وَنجے ؟

چھوہر: سوچاں نال تے بس اپنی مرگ تھی سکنی ایوے، کسے ہورنی نہیں۔

جاتکی: پر توں تاں جیونا ایویں —

چھوہر: جیونا نظری آوندا ایواں — روح تاں موئی وئی ایوے چھوڑ ایہناں گلاں کوں — ایویں پریشان تھیون نا فیدہ ؟ توں کوئی گاؤں گا۔

جاتکی: میں نہ گینی — اماں آکھنی ایوے جے بہوں گاؤن نہیں گوییے — اسیں تے بہوں اچھی قوماں چوں ایواں اسیں کوئی مراثی تے نہ جے ہر ویلے گاؤن گینے رہیئے۔

چھوہر: جے مراثی ہو وی تے کیہ وے ؟ توں ایہناں چکراں تر نہ پو..... سبھ انسان جے ہوئے، ہر قوم اچھی قوم ایوے۔

جاتکی: بھلا انساناں نی بی تے پچھان ہونی ایوے۔

چھوہر: توں اجیہاں گلاں نہ سوچی کر — سوچاں کجھ نہیں دے ہگنیاں بس بندے توں بہوں کجھ کھس گھیو بنییاں ایون۔ وت بندہ خالی ہتھاں تکیندا رہنا

ایوے ۔ اسیں سارے ای خالی ہتھاں والے ایواں ۔
تے رہواں گے ـــ اساں نے ہتھاں تے کوئی لیک
بی نہیں کہ اسیں لیکھ تکیے ۔

جاتکی : میںڈے ہتھاں اُتے تے بہوں لیکاں ایون تے
توںڈے ہتھاں تے بی ۔ وت ایہہ گل کیوں آکھنا
ایویں ـــ

چھوہر : ہن لیکھاں تے اعتبار نہ کیتی کر ۔ ہُن تے ہونیاں
بی نہیں ہونیاں .... تے اساں نے ہتھاں توں ہتھ
نہیں خالی کاگت نا ورقہ سمجھی کر ـــ خالی ورقہ ۔

جاتکی : کیہ اسیں سارے خالی ورقے چُکی بھرنے ایواں ۔

چھوہر : ہا ...... خالی ورقے

جاتکی : خالی ورقے ـــ ؟ خالی ورقے ! ہاں وے
اسیں خالی ورقے ایواں ـــ خالی ورقے .... ؟

دھرک

جاتکی : میکوں تاں ہنج لگنا ایوے جیویں میں بڈھڑی تھی
گئی آں ۔

چھوہر : توں جوان کدوں ایوں ؟

جاتکی : کیہ میں کدے بی جوان نہ تھئی ہگئی ایوں ۔

چھوہر : توں تاں دھرک مار کے بالڑی توں بُڈھڑی تھی
گئی ایوں ـــ میں بی ایسے طرح کندھاں ٹپیاں ایون ۔

جاتکی : کیہ ہور بی کوئی اساں ہار ......

چھوہر : ہا .... ہور بی کجھ اساں ہار دھرک ماری بیٹھے ایون ۔

جاتکی : بھلا ہنج تاں بندہ لگا تھی وینا ایوے ۔

چھوہر : ہا .... سُنیا ایوے کہ رُکھ بی کلّا نہ ہووے ۔

جاتکی : کلّے رُکھ نی تے چھاں بی نہیں ہونی ۔

چھوہر : کلّے رُکھ آں سُکنیاں تے ڈِھل بی نہیں لگنا ۔

جاتکی : بندہ بی تے ہنجے ہار مُک وینا ایوے ۔ توں تے
میں، اسیں دوویں بی تے مُکّے وئے ایواں ۔

چھوہر : ہور کیہ ؟ جُتّے تے بہوں چر پچھوّں مٹّی تھپّے ایون
بھلا روح تے دل بہوں ترکھی مُک وینے ایون

تُدھاں پتا ایوے ناں کہ مویا بندہ کسے بی کم نا نہیں ہونا ۔ ہنجے ہار مویا دِل تے روح بی کسے آں کُجھ نہیں دینے ۔

جاتکی: لوکاں دوجے بندیاں نی موت نا پتا بی نہیں لگنا ہونا ہے ناں کیجی گل — توں تے جتنے نی موتو نا آکھنا پیاں کہ روح نی موت نی گل کرینا ایویں ۔

چھوہر: موت تے کیں شئے نی ہوسکتی ایوے — اڈیک نی' نصیب نی تے ....

جاتکی: بس، بس .... بہوں گلاں نہ کیتی کر — ہُن میکوں تیلنڈی گلاں کولوں ڈر آون لگ پیا ایوے ۔ توُں ہُن کوئی بی گل نہ کریں، توں بہوں ڈونگھیاں گلاں کرینا ایویں نہ سمجھ تچ آون والیاں گلاں ۔

چھوہر: تُدھاں نہیں پتا ہر گل ڈونگھی ہونی ایوے ۔ ہر سوکھی جہی گل اصلوں بہوں اوکھی ہونی ایوے — میںڈی گل آں توُں چوُکاں نی گنڈھ نال بنھ کے رکھیں' ایہہ چیتا نہ وسری ۔

جاتکی: میکوں بہوں چیتے ایون میں تاں ہُن بھُلنا چاہندی ایواں ۔ بہوں ڈھیر چیتے ہوون تاں اپنا چیتا وِسر وینا ایوے ۔

چھوہر: تیکوں تے بہوں پرانیاں گلاں چیتے آونیاں ایون تے تُدھاں بس ہُنے نیاں گلاں نا چیتا نہیں رہنا ۔ ایہہ کیہ گل ایوے ؟

جاتکی: میکوں بی ایس گل نی سمجھ نہیں آونی ۔

چھوہر: تیکوں تاں بہوں گلاں نی کُجھ سمجھ نہیں آونی ہئی ۔ ہُن کیہڑا توں گھٹ سوال جواب کرینی ایویں ۔

جاتکی: تُدھاں پہلوں میں بہوں کُجھ آکھنی ایوں تے ہُن میں اپنے آپ آں آکھنی ایواں ۔ باں لوکاں توں پچھُنی ایواں ۔

چھوہر: توں کدے موُنہوں تے کُجھ بی نہیں آکھنی ۔

جاتکی: اکھّاں بولنا سِکھ ونجن تاں جیبھ نی لوڑ نہیں رہنی ۔

چھوہر: ہا .... توُں سچ آکھنی ایویں — بھلا ایہہ زبان تاں کیں کیں آں سنبینی ایوے ۔

جاتکی: ہر بندے آں میں کیوں سناواں ؟ ماںہہ کسے آں کُجھ بی سناون نی لوڑ نہیں ۔

چھوہر: توُں تاں میںڈی بہوں گلاں من گھِننی ایویں — ہِک گل آکھنی چاہنا واں بھلا تینڈے غمے نا سوچ کے ہرواری چُپ تھی ویناں ۔

جاتکی: توں ایہہ گل تے نہ آکھ میکوں پتا ایوے ۔ میں تاں تینڈی ہر آکھی تے نہ آکھی وئی گل جانی ایواں ۔

چھوہر: میں میناں جے پاں کہ تُدھ توں ودھ میکوں کسے نہیں سیہاتا ۔ توں بندے بہوں تِرکھی پچھان گھِنیٖ ایویں ہتراتے میکوں میںڈے جمّن آلیاں نہیں پچھاتا، جترا توں میکوں جانی ایویں ۔

جاتکی: کسے آں بی جانن نال کیہ تھینا ایوے ؟

چھوہر: بہوں کُجھ تھینا ایوے تے کجھ بی نہیں تھینا ۔

جاتکی: ہی کیہ آکھنا پیاں — ؟

چھوہر: ہا میں تدھاں مندا نہیں آکھنا پیاں ......

جاتکی: کیہ تدھاں پتا ایوے جے توں کیہ آکھنا پیاں۔

چھوہر: ہا..... میں اوہا آکھیا جو میں آکھنا ایا۔ توں کتھے میڈی گل نا غلط مطبل تے نہیں گھدا۔ تُدھاں پتا بی ایوے کہ میں ہیس ویلے بہوں پریشان ایواں۔

جاتکی: تُوں ہن نوکری کن شہر جاتا چاہندا ایویں ؟

چھوہر: توں میکوں دس نا میں کیہ کراں ؟

جاتکی: اتھائیں زمین واڑی کر چا۔

چھوہر: ایس زمین چوں کیہ لبھسی ؟

جاتکی: سبھے کجھ ایہہ زمیں تے ایوے۔

چھوہر: بھلیے زمین کجھ ولیوتا نہیں گھنتا جاندی ایوے۔ انساناں نے جُثے گھین کے بی نہیں تھکنی۔ ایہہ بُھکّھی زمیں ایوے ــ ایس نی بُھکّھ کدے نہ لہسی۔ اس نی ترہیہ کدے نہ مُکسی۔ بُھکّھی ترہیی زمیں۔

جاتکی: بندے وی تاں بُھکّھے ترہیے ہونے ایون۔

چھوہر: ہا..... بندیاں ہار زمیں وی بُھکّھی ترہیی ــ کدے نہ رجّی ــ کدائیں نہ رجیسی ــ ایساں بددُعا اے۔

جاتکی: زمیں آں کور بددُعا دے سکنا ایوے۔

چھوہر: زمیں تے کھلن والے پہاڑ تے پیر تے پانی، تے بہوں کجھ۔

جاتکی: زمیں بی کسے آں بددُعا دینی ہوسی۔

چھوہر: ہا ــ رَبّ آں .... !

جاتکی: رَبّ آں کونہ بددُعا دے ہگنا ایوے۔ ہجے گل نہ

کیتی کہ۔

چھوہر: کیوں نہ کراں ؟

جاتکی: تُدھاں رَبّ کولوں ڈر نہیں لگنا۔

چھوہر: رَبّ تے ہُن آپ اپنے بنائے انساناں کولوں ڈرنا ایوے۔

جاتکی: نہ ــ نہ، ہنج نہیں اکھینا ــ اوہ کوئی بے وّس تے نہیں اساں ہار۔

چھوہر: کیہ پتا اوہ بی کسے اگے بے وّس ہوئے۔

جاتکی: رَبّ نہ کرے۔

چھوہر: رَبّ نہ کرے۔

جاتکی: ہا..... رَبّ نہ کرے جے اُس اگے منگن آلی دعاواں بی پُوریاں نہ ہوون وت اسیں ہتھ کنج چُکاں گے۔

چھوہر: توں کیہ سمجھنیں اسیں ہتھ چُک کے کھلتے ایواں۔

جاتکی: ہا ......

چھوہر: اسیں تاں ٹُٹے ہتھاں، ڈھٹھے ہتھاں، بنھّے ہتھاں، وڈھے ہتھاں نال کھلتے ایواں۔

جاتکی: میں تاں کدے بی ایہہ گل نہیں سوچی۔

چھوہر: ایہہ گل سوچن نی نہیں منن نی گل ایوے۔

جاتکی: منن نی گل ـ ؟

چھوہر: ہا... منن نی گل تے چیکن نی گل تے رووَن نی گل !

جاتکی: ہتنریاں گلاں ؟

چھوہر: ہا ہس کولوں بی ودھیریاں گلاں ــ بہوں ڈھیر

ڈھیر گلاں ۔

جانکی: ہن سبھ گلاں نی پنڈ بنا کے بنی تے سٹ دیواں تے رَج کے خوش تھیواں ۔

چھوہر: توں تاں بی خوش نہ تھی سگسیں — کوئی ہور گل تینڈی راہ وچ آ ولیسی ۔

جانکی: تینڈے توں وڈی تاں کوئی گل بی نہیں جہڑی راہ ڈک گھنے ۔

چھوہر: میکوں توں کنڈا سمجھنیں کہ پتھر ؟

جانکی: اوہ پانی نی چھل جہڑی سمندر چوں نکل کے کنڈے نے پیر چُمن لئی آنی ایوے تے پیر ہمیش لئی اوتھے کھلو ویندے ایون ۔

چھوہر: کیہ پتا تینڈے پیر ہمیش لئی ناں کھلتے ہوون یاں میں ہمیش تینڈے پیر نہ چُماں ۔ کجھ بی تاں ہو سگنا ایوے ۔

جانکی: ہیجا کجھ تے کدے بی نہ ہووے بھاویں کجھ ہور ہو ونجے بھلا ایہہ ظُلم نہ تھیوے ۔

چھوہر: ہور ظلم تھیندے رہون ۔ ؟

جانکی: نہ کدے بی کوئی ظلم نہ تھیوے — کجھ بھیڑا نہ ہووے ۔ کجھ کوجھا نہ ہووے ۔

چھوہر: ہا.... کسے آں کوئی ڈکھ نہ ملے ۔

جانکی: تیکوں کوئی ڈکھ نہ ملے ۔ تُدھاں کدے بی کجھ نہ تھیے ۔ نہیں تاں میں مر ویساں ۔ مر ویساں ۔

کھلوتے پیر

(جانکی گاون گینی ایوے)

پانی پتلے وانگے نیں
وچ پردیساں نے دیوں چِر کے لانے نیں

چھوہر: جدوں پردیساں چوں دیساں وچ آ ونجیے تاں ہن گاون نہیں گوینے ۔

جانکی: (حیرانی نال اُساں تکیندی ایوے) توں — توں کدن آیا ایویں ۔

چھوہر: بس ہُنے لاری توں لتھاں تے سبھ توں پہلاں تُدھاں ڈِٹھا ایوے ۔

جانکی: توں وَل ٹِکا رہساں ۔

چھوہر: ہتنا چِر تاں اُکّا وَل نہ ایوں بھلا ہُن وَل ایواں ۔

جانکی: کیہ تھیا ؟

چھوہر: مینڈا چت راضی نہیں ہونا ایا تے میکوں گرائیں وَل کوئی شے چھکیندی آہی ۔ ہُتھے تاں میں شدائی بن کے رہنا رہیاں تے گرائیں وچ ......

جیہنا میںڈی روح نیاں جڑھاں شہرے وچ نہیں
گراں وچ اہیاں تے میکوں اپنی زمین اپنے
دئیں چھکنی اہی۔

جانکی : کیہ ہکا زمیں تُدھاں اپنے دئیں چھکنی اہی۔
ہور کوئی شے نہیں ؟

چھوہر : نہیں زمین نے نال نال بُت بی لے۔

جانکی : کیہجے بُت ؟ کیں نے بُت ؟

چھوہر : ہکا بُت ..... توںڈا بُت۔

جانکی : کیہ ۔ میںڈا بُت ۔ تُدھاں میںڈا چیتا بی آونا ایا۔

چھوہر : چیتا تے بھُلن والیاں نا کرینا ایوے ۔ توں
تاں بھُلن والی نہیں ۔ کوئی ہک واری تکّے تے
ساری حیاتی نہ بھُلّے ۔ میں تاں تُدھاں بہوں
جاننا ایواں۔

جانکی : کیہ کوئی انسان دوجے آں جان سگنا ایوے۔

چھوہر : ہا ......

جانکی : میں نہ منینی !

چھوہر : کیوں نہ منینی ؟

جانکی : انسان تاں اپنے جُثّے نے اندر نی جان آں نہ
سمجھ سکنا تے دوجے آں کیہ جانے گا۔ اسیں
تاں اپنے آپ آں بی جانے ہویاں نہ جانے
تے دُوجے آں کیہ جنیساں۔

چھوہر : ہا ..... ایہہ تاں ایوے ۔ ہُن گلّاں چھوڑ ہی
دَس وَل ٹِکّی رہیں ؟

جانکی : وَل ہوئیے کہ نہ ہوئیے کیہ فرق پوندا ایوے ؟
(کجھ چر چُپ رہنی ایوے ۔ وَت پُچھنی اے)
توں میکوں کسراں سیہان گھدا ؟ میںڈی تاں توںڈے
وَل کنڈ اہی تے توں میکوں بہوں چِراں پچھوں ڈِٹھا
ایوے ۔ وَت کِسراں پچھاتیا ای ....؟

چھوہر : تُدھاں نہیں پتا ہر بندے نی اپنی خشبو ہونی ایوے
تے میں بی توںڈی خشبوئی نال تُدھاں سیہانیا ایوے۔

جانکی : میں تاں آکھنی ایواں جے ایتھے تاں کسے نی بی
کوئی اپنی خشبو نہیں ہونی ۔ بندے نی خشبوئی بی
نہیں ہونی تے کُڑی نی بی خشبوئی نہیں ہونی ۔ اساں
زنانیاں نی خشبوئی نی تھاں تے یاں ڈنگراں نی
یاں بھوں نی یا ڈھنگریاں نی یاں فصلاں نی یاں
کنکی باجرے نی یاں سلونے نی خشبوئی ہونی ایوے
ہتھے زنانیاں ہن خشبوئی وچ لبڑیاں وٹیاں ہونیاں
ایوں ۔ پتا نہیں اساں نی اپنی خشبوئی ایوے بی کہ نہیں۔

چھوہر : توںڈی تے ایوے ..... سبھ کولوں وکھری ..... ہر شے نی
خشبوئی ہووئے پئی بھلا تینڈی اپنی خشبوئی نہیں
مکّی ۔

جانکی : ہس گل آں چھوڑ چا ..... توںڈا کم کار کیہجا میکوں
دس ناں۔

چھوہر : کمہاں نا کیہ کم کار ـــ بس ہرکیں نی جھڑکاں،
گالھاں تے ہرکیں آں جی آ ـــ جی آ ۔ آکھنا
پونا ایوے ۔ بھلا ایتھے گرائیں وچ لوکی سمجھنے

ایون۔ جیویں میں کوئی وڈا افسر لگاواں.... ایہناں
آں کیہ خبر ہووے کہ ہر افسر نے اُتے کئی ہور
افسر ہونے ایون جیہناں جواب دینے پونے ایون
تے جیہناں نے سوال بی پورے کرنے پوے نیں.....
تُدھاں کیہ — توں ایہہ گلّاں نہ سمجھ سگنی — میں
تونڈے نال بی گل نہ کراں تے کیہ کراں — توں
ای تے میںڈی گل سنتی ایویں..... ہور تاں کوئی
بی ایجھا نہیں جیس نال گل کراں — اپنی گلاں وِچ
تونڈا حال تے پُچھا نہیں۔ ہی دَس گرائیں وِچ
تاں سبھ وَل ٹکے رہے ایون۔

جاتکی: وَل ای ہوسن — میکوں کیہ پتا؟

پھوہر: کیہ توں گرائیں وِچ نہیں رہنی؟

جاتکی: ہا...... میںڈا مُبت تے اِتھائیں ایوے بھلا رُوح
کیتھائیں ہور ایوے — کسے ہِک جاء تے نہیں
بہوں جاء تے کھلری وتنی — بہوں تھاں تے
ہلاک پئی بھقیشی تے بھقیشی رہسی — ہی گل
میںڈے وس وِچ نہیں — میں بی تاں امّاں
ہار بے وسّی ایواں — بے وسّ!

پھوہر: تونڈی امّاں نا کیہ حال ایوے؟

جاتکی: امّاں نا کیہ پُچھنا ایویں۔ بس منجی مَل کے پئی رہنی
کدے گالھی کڈھینی تے کدے چیکاں مرینی —
بہوں چیکنی ایوے — اُساں تے بہوں پہلوں
چیکنا چاہینا ہا۔ بھلا صبراں والی جے ایوے ہُن

آ چیکی اے — بھلا چیکن نی لوڑ کیہ وے؟
کوئی سُنن والا بی تے ہووے۔

پھوہر: توں نہ سننی؟

جاتکی: میکوں اپنی چیکاں سینیاں ایون — ہوراں نی
واج میکوں نہیں آونی۔

پھوہر: بھلا اوہ کوئی ہور تے نہیں تونڈی ماں ایوے۔
ماؤ نی واج تے سنیں ہا۔

جاتکی: میں اُس نی واز ہس ویلے سُننی ایوں جدوں اوہ
بی میںڈی واج سُننی اہی بھلا ہُن اساں نے راہ
وِچ توں کھلو وینا ایویں تے میںڈی ماؤ نی راہ وِچ
میںڈی خموش جوانی — گل نہیں ہو سگنی۔

پھوہر: جوانی نی گل تے لوکاں۔ بہوں تِرکھی سینئی ایوے۔

جاتکی: سوچاں میںڈی ماؤ آں ویلے توں بہوں پہلاں بڈھڑیا
کر چھڈا ایوے۔ اُس آں تے نہ میں نظری آونی
ایواں تے نہ ای میںڈی جوانی — نظر بی کنج
آوے — اُس آں تے نہ کوئی واج سینی
ایوے، نہ کُجھ ڈِٹھّا وینا ایوے تے نہ ای ہس
نے پیر ہُس نے جُتّے نے نال ٹرنے ایون۔

پھوہر: انساناں نے پیر تے اوہناں نے جُتّیاں نال ای
ٹُرنے ایون۔ بھجنے ایون۔

جاتکی: کُجھ لوکاں نے پیر کتھائیں راہ وِچ کھلو وینے
ایون۔ کھلوتے پیراں کوئی ہور نہیں ٹرا سگنا۔
بس اوہا ٹرا سگنا ایوے جس پیراں کھل ونجن نا

اشارہ کیتا ہووے۔

چھوہر: وَت ہُن اوہ تے نہیں آ سگنا۔

جاتکی: ہاں... ہسے کن تے آکھنی ایواں جے ہن اوہ نہیں ٹُر سگتی ایوے تے میں بی..... میں بی کھلوتی ایواں کیہ میں ساری حیاتی ماؤ ہار کھلوتی رہساں....... مینڈے پیر کدے نہ ٹُرسن ــــ کیہ میں بی.....؟

چھوہر: نہیں توں ہمیش ہنجے ہار نہ کھلوتی رہسیں..... توُں بی تے ٹُرنا ایوے جے.........

جاتکی: تُدھاں مینڈے ٹُرنے نی حاجت ہوسی تے میں ضرور ٹُراں گی.... بھلا ہُن نہیں تے ہانج نہیں....... پہلوں تُدھاں مینڈے پیراں وچ پڑے وُٹے کنڈے کڈھنے پوسن۔ وَت توُں زخماں تے ملھم لاسیں وَت کتھائیں مینڈے ایہہ کھلوتے پیبر ٹُرن تے راضی تھیسن۔ وَت بی تھیسن کہ نہیں مانہہ کوئی پتا نہیں ــــ

چھوہر: ہلا ـــــ میں اوہا کریساں جو توُں آکھسیں۔

جاتکی: مَیں تاں کجُھ بی نہ آکھ ہگنی.......

چھوہر: کیوں؟ کجُھ تاں آکھ ناں....

جاتکی: میں کجھ بی نہ آکھ ہگنی مینڈی جیبھ جے ٹکی دی ایوے۔

چھوہر: کوئی گل نہیں توں ٹکی وئی جیبھ نال ای میکوں کجُھ آکھیں چا..... مَیں آپ بی تے ٹکا دیا بندہ واں ــــ

جاتکی: کیہ ـــــ توں ٹکا دیا بندہ؟

چھوہر: ہاُ...... ٹکا دیا بندہ تے ٹکی دی جیبھ ـــــ!

جاتکی: ٹکا دیا بندہ تے ٹُکی وی جیبھ تے ٹُکی دی نزنانی تے ٹکی دی حیاتی تے ٹُکی دی موت........!

قبراں جیوندیاں ہین

ہن لوکی آکھنے ایون جے میں دِن راتیں قبراں تے اجّھی رہنی ایواں تے ہن لوکی اُکاّ نہیں جاننے جے میکوں بی سیالا لگنا ایوے تنے ہکاّ سیالا ای نہیں میکوں تے ہر موسم بہوں لگنا ایوے ـــ سیالا موت تنے گُستان - مینڈی حیاتی وچ کوئی ہور شئے نہیں ایوے -

میکوں گستانے وچ پہلی واری اوہ گھن کے آیا ایا - اوہ جہڑا ہر ویلے مینڈے آسے پاسے دھمال پانا رہنا ایوے تے ہک ہور بی ایوے جس نیاں دھمال وچ چیکاں نکل ویندیاں ایاں تے میں کسے نا بی ناں تُساں کُو نہ وسینی -

ہک ہور زنانی اہی - اوہ بس ہکاّ وار میکوں ملی آئی وَت کتھائیں گواچ گئی تے میں اُساں ڈھونڈنی وتی آں - بھلا اوہ لبھی کوئی نہ -

میں تے اوہ اسیں دوویں ہک ویلے ہسپتالاں وچ اہیاں - اوس ویلے بی سیالا آیا تے سیالے مینڈا بچڑا مینڈے کولوں کھس گھدا ایا - تے سیالے اوس زنانی آں بہوں سوہنا جاتک دِتاّ ایا - اوہ تاں اُکاّ مُکاّ جھلّی اہی - جھلّی اہی

ہس کِن تاں اوس اپنا جاتک ہسپتالاں نے باہر سٹ دتا اہیا - اوس جاتک آں تکن یاں گھنن کوئی بی نہیں آیا تے اوہ آپ بی کتھے لگی گئی اہی -

میکوں لوکی جھلّی آکھنے ایون ـــ اوہ آپ جے جھلّے ایون ہن بہوں شوہدے جھلیاں وچ مینڈا نڈھا بی اہیا - اوہا میکوں گھن کے قبراں تے لے آیا تے اوس ماتھّہ دسیا جے ہی قبر مینڈے موئے جاتک نی ایوے ...... اوس دیہاڑے توں میں بی موئی وئی ایواں -

میں کوڑ نہ مرینی ـــ ہنج جپنا جے مینڈا جاتک ہسپتالاں وچ کتھے رہ گیا ایوے - میکوں ھی بی لگنا ایوے جے ہسپتالاں نے باہر سُٹا ویا جاتک بی مینڈا ای ایوے - تے ہن سارے جاتک تے چھوہریاں مینڈیاں ایون - کوئی بی ہناں آں مینڈے کولوں نہیں کھس سگنا - بھلا ہُن جھلے لوکاں کور سمجھاوے ـــ ہن مننے جے نہیں -

ہتھوں تاں سویلے سکولے وننجن آلے تے دوپہراں وچ مڑن آلے جاتک بی میکوں نظری آونے ایون ـــ اوہ خبرے کس گلوں جھکنے ایون - مینڈے کول بی نہیں آنے ایون - وَت میں آپ ای جاتک بن وینی ایواں - مینڈے کول ہور راہ جے نہیں - میں کیہ کراں ؟

میں گستانے وچ ای رہنی ایواں - جے کجھ لبھ وننجے تاں کھا گھینی ایواں ، جے نہ لبھے تاں بُھکھّی رہنی ایواں - میں تاں ہمیش توں بُھکھّی ایواں -

ہا..... میں تُساں کو گستانے بارے دسنی پئی ایواں - ہستھے

میں بہوں ڈھیر قبراں ڈِٹھیاں — جنازے نکے ایون — بہوں سوہنے بوُٹے بی تکے نہیں تے موت بی تکی ایوے۔ موت نال میں گوڑھا پیار پا گھِدا ایوے پہلوں تاں میں ڈرنی ایوں وَت میکوں سمجھ آ گئی۔

میں ہن قبراں نے اندر باہر ایواں تے ہن لوکی آکھنے ایون جے میں قبراں نے باہر وسنی ایواں۔ ہن لوکاں کول تے اکھیں بی نہیں وَت ہی کنج تک سگنے ایواں — کہہ ہن لوکاں میلڈے جاتک آں ویکھیا ایوے جے میکوں ویکھسن — ہن انھّے لوکاں نے شہراں وچ رہون توں چنگا اے جے بندہ ویکھن سُنن تے سمجھن آلیاں قبراں نے کول ایھٹے۔

بھلا ہُن تاں سارے ڈورے ایون — ایہناں کیہ پتا جے قبراں وچ لوک وسدے ایون تے گُستانے توں ہچھا شہر ساری دُنیا تے نہیں۔

وسدے شہر ڈٹھے پونے ایون، بھلا قبراں وسدیاں رہندیاں ایون جے تُساں کو میندی گل کوڑ لگے تاں ہکلی آں تکو تے ہر نکّے وڈّے گُستانے وچ جھاتی پاؤ — قبراں جیوندیاں رہسن۔ قبراں جیوندیاں رہن — بندے مرونجن!

سیالا تے گُستان

پتا نہیں ایہہ سیالا کیوں آ وینا ایوے۔ اجے ہِک سیالے وچ روح کنبنی پئی ہونی ایوے جے دوجا سیالا آ وینا۔ میکوں تاں بہوں سی لگنا ایوے۔ میبنڈی تے ہڈیاں چوں سیال لنگھنا ایوے۔ پر تُساں کیہ پتا۔ تسیں کدے سیالا لکا ہووے تاں پتا بی لگے ہا۔ تُسیں تے بس سُنیا ہوسی۔ تسیں ..... ہا تسیں لوکی تاں گرم کمریاں وچ رہنے ایوو تے میبنڈے کول تاں اجھن واسطے بی جاء کوئی نہ ..... میبنڈا تے کوئی بی کمرا نہیں جس وچ ہیٹر نی گرمی راتیں سیالے نے سی توں میکوں بچاوے تے دیہاراں وچ دُھپاں نا سیک میبنڈے جُثے آں ٹکور دیوے۔ میبنڈی تاں ہِک گُٹھ بی کوئی نہ ہِک کندھ بی نہ جس نال ڈھو لا کے ایھٹی رہواں — میبنڈا تے کوئی گھار بی نہ جس نے بوہے وچ بہہ کے میں کسے نی راہ تکاں۔

تسیں ہیا سمجھو پئی میبنڈا کجھ بی نہ۔ میں تاں اپنی زمین تے پردیسیاں تے اوپریاں نی طرح رہنی ایواں، تسیں آکھینے ہوسو جے پیراں تلے زمیں نہ ہووے تے موُنہہ نے بھار ڈگینا۔ میں تاں ہُن ڈگ ڈھٹھ کے بی تھک پئی ایواں۔ ہُن میکوں ڈھون نی بی عادت پو گئی۔ عادتاں تے بہوں ساریاں پئیاں وّیاں ایون بھلا

جے اوہ ہیں تُساں کو دسائیں تاں تسیں میکوں وٹّے مریسو، بہوں ڈھیر ڈھیر گالھی کڈھیسو جے تُساں نا دس چلے تاں اُکّا جانوں مار دیسو۔

ہیں کہیڑا مرن توں جھکنی ایواں ہیں بی بہوں ترکھی مر ویساں۔ جھکنی تاں ہیں کسے بی گل توں نہ...... میکوں کہیڑا کسے نا ڈر پیا وا۔ ہیں تاں اُکّا کُوڑ نہ مرینی آں تے تُساں کو ای بی پتا ایوے جے سچ بولن والے نا کیہ حال تھینا ایوے۔ ہیں بہوں سچیاں گلّاں کرینی ایواں اسے کن میکوں بہوں سزا ڈھینی ایوے۔

سزا تے سزا ہونی ایوے بھاویں اوہ سکولے وچ استانی دیوے تے بھاویں گھراں وچ ماں پیو دیون۔ کوئی بی سزا نکّی یا وڈّی بی نہیں ہونی، سزا تے سزا ہونی ایوے۔ "سزا" کیہ تُساں کو پتا ایوے جے لوکاں میکوں بی سزا دِتی وئی۔ ہیں تاں سزا بن کے ای جمّی آں — میںڈی ماؤ نے پیار نی سزا میکوں ویلے دتی۔ اوہ شوہدی کسے آں پیار کرینی آہی۔ پتا نہیں پیار کرن آلیاں نفرت نے ٹھونہے کیوں ڈنگ مرینے ایون تے ایہناں نا زہر بہوں کوڑا ہونا ایوے۔ ہتنا کہ ہی لوکاں نی جان کڈھ گھینے ایون میںڈی مائ شوہدی وی مرگئی۔ پتا نہیں اوہ آپ موئی کہ اُسانہہ بی نفرت نے ٹھونہے مار یا۔ ہیں کسے کولوں سُنیا ایا جے میںڈی ماں بہوں غریب اہی تے اُس بُھکھّ نال میکوں جمّا۔ کسے راہ تے جمّی ہوساں تے ہُس ویلے میںڈی ماں بی سیالے وچ کنبنی ہوسی۔ تائیں تے میکوں بی سیالے وچ بہوں سی لگنا ایوے۔ میںڈا خیال ایوے جے اوہ شوہدی اپنے ای جُنّے نے زہر نال مری ہوسی۔ ہِک زنانی موئی تے دوجی جم پئی۔ میکوں بی تے

ہناں گلیاں تے سڑکاں تے رہنا ایا۔ میکوں بی تے ہتھے ای رُلنا ایا — جس نی ماؤ نے گل وچ پینی نہ ہووے اوس اولادی آں ننگ توں کہیڑا خوف آونا ہوسی — ہیں بی ساری حیاتی ننگی پھرنی رہی آں — جے کدے کوئی بھوچھن لبھ وی ونجے تاں لوکی میکوں کجّا ویا نہ تک سگنے اہے — اوہ وَت میکوں ننگا کر دینے اہے کدے اکھیاں نال تے کدے ہتھّاں نال۔ ہیں تاں ننگی وتنی پھرنی آں تے میکوں شرم اُکّا نہیں آونی — ہیں کہیڑا شرم لُکا کے رکھی —

میکوں دس آلا کور ایا جے ہیں اپنا آپ سانبھ کے رکھیں ہا۔ پنجے ہار ساری حیاتی پھرنی رہی آں۔ ہا ہیں ننگی زنانی ایواں — ہیں ننگی — ننگی — ننگی ایواں۔

سیالا تے گُستان ۲

اوہ بندہ میکوں پچھنا ایوے جے میں کترے سالاں نی ایواں۔ میکوں تاں آپ بی پتا نہیں۔ بس ہیتری ک ایواں جے دوروں تے نیٹرول لنگھنے نڈھے میکوں اکھیاں کھولھ کے تکینے ایون۔ میں تاں جانی ایواں جے ہن نڈھیاں نی اکھاں کدے بی نہ ٹھڈیاں تھیسن۔ ایہہ شوہدے تے بُھکھے پیاسے ہی رہسن۔ ایہناں نی بُھکھ بی نہ مُکسی تے ایہناں نی ترہیہ بی ہنجے ہار ترہی رہسی۔

وَت اوہا بندہ پُچھنا ایوے جے کیہ میں منگتی ایواں۔ منگتی.....؟ بھلّے لوک نہ ہوون تاں میں تاں کدے بی کسے کولوں کجھ نہ منگیا۔ نہ میں اپنی ماؤ کولوں اپنے پیو نا ناں گھِدا ایا۔ نہ جُتا کجن آسطے کوئی چیتڑا منگا ایا تے نہ ای دُدھ نا پہلا گھُٹ۔ میں بی تے بُھکھی ترہیی ایواں، بھلا کسے کولوں کجھ نہ منگنی۔ لوکی تاں آپ ای میکوں کجھ نہ کجھ دے دینے ایون۔ دبون آں تے بہوں مرداں میکوں زہر دِتّا۔ زہر تے زہر ای رہنا ایوے اوہ امرت کدے نہیں تھینا۔ ہُن تاں مینڈے جُتنے تے ہڈاں بی زہر نی عادت پے گئی اے۔ آون ونجن آلے لوکی آپ ای میکوں زہر دے دینے ایون۔

توں ہن لوکاں ورگا جے نہیں اسے کن تے میں تینڈے نال گل پٹی کر رہنی ایواں۔ توں میکوں کدے بی زہر نہیں دتّا تے توں اوہناں ورگا بی نہیں۔ تینڈی اکھ تر بُھکھ بی نہیں تے تینڈے جُتنے تے ترہیہ بی کوئی نہ — توں تاں ایس شہر نا نہیں۔ کِتھاؤں ہوروں آیا ایویں جے ہیتھوں نا ہوویں ہا تے توں بی مینڈے جُتنے تے پیر دھریا ہووے ہا۔ بھلا توں تاں کدے میکوں ہتھ بی نہیں لایا۔ تینڈے ساہمنے میکوں ہنج دسینا جیویں میں کجّی وٹی ہوواں۔ میں تاں ننگی ایواں۔ بہوں ننگی زنانی — ہتنی کہ میکوں ویکھ کے کُڑیاں اپنے سِراں تے بھوچھن گھنن لگ پونیاں۔ میکوں ویکھ کے اوہ نظراں کسے ہور پاسے کر گھنیاں ایون تے اوہناں نے ہتھ کن نیبن لگ پونے ایون۔ توں کیجا بندہ ایویں۔ ہناں توں وکھرا بندہ اپنا بندہ — تینڈے نال میں ہر گل کر گھِننی ایواں۔ تُدھاں سبھے کجُھ دسینی چاواں — سبھے کجُھ — تینڈے کولوں تے میکوں کجھ بی لکاون نی لوڑ نہیں تے تدھاں ہِک گل دسائیں۔

مینڈے آسے پاسے ہر تھائیں ٹُرٹے وئے کھڈونے چیکنے ایون تے مینڈے اندراں چوں موئے جاتکاں نیاں چیکاں سُنینیاں ایون۔ بھلا کوئی ہور سُنتا جے نہیں۔

پہلوں تاں میکوں بی ہن واجاں نہ سُنینیاں ایاں تے ہن میں بہوں واجاں سُنینیاں ایواں — ہسنیاں تے رونیاں واجاں — سیچیاں تے کوُڑیاں واجاں۔ چُپ تے چیکنیاں واجاں — بہوں ساریاں واجاں۔

ہوائی واج بی آنی پئی تے لکڑاں نی، دُھوں نی اگ نی

واج —— بند بوہیاں نی واج تے بند کمریاں نی واج تے
ڈھیر لوکاں نے گلاّں نی واج تے واجاں نی واج تے……

چُپ
…………
چُپ
…………
چُپ
…………

۳۔ سیالا تے گُستان

ہن لوکی مرن آلے بندیاں کولوں ڈرنے ایون تے اپنے
ڈرے آں لُکاوݨ کݨ ہی لوکاں ڈک دینے ایون۔ میں بی تے ہس
ویلے موت نی کوٹھڑی بچ ڈکی دِتی ایواں۔ میں تاں موت کولوں
کدے بی نہ ڈری —— ہن بھیڑے لوکی ڈرنے ایون۔
ہس کوٹھڑی تے اُکاّ چاݨن کوئی نہ —— بہوں نھیرا ایوے
تے جندریاں نال بنی وِتی کندھاں تے لوہے نی سنگلاں بچ میںڈی
واج نے میںڈا ساہ گھُٹیا ایوے۔ میکوں تے لگنا ایوے جے
ہس دُنیا بچ لوکاں آں موت توں پہلاں مارݨ لئی انساناں بہوں شیواں
بنائیاں چاوݨ تے میںڈا روح کر بنا ایوے جے میں ہتھوں بجھ
ونجاں —— یاں ہن کندھاں ڈھا دیواں یاں سنگل تُرٹ ونجݨ۔
بھلا ہتنے دیہاڑے تھی گئے نیں کجھ بی نہیں تھیا۔ نہ کوئی کندھ
ڈھٹھی نہ سنگل تُرٹے تے نہ ای جندریاں کسے کھولیا ایوے۔
کھُلݨ واسطے ہور بہوں کجھ ایوے —— جیہدے بچ زبان، اکھیں
تے ہتھ تے سزاواں نیں، بوہے ایون۔ افسر ایون جیہڑے
کجھ کہوݨ تے کرݨ کوئی ایہناں نہیں پچھنا ایوے —— رَبّ
وی نہیں……

ہُنْے ہیں ہِک وردی والے کولوں پُچھیا ایوے جے ہیں ایتھوں کدوں وَلیساں تے ہیں کتھے ایواں —— کیوں ایواں — وَت سوالاں نی چیکاں ٹھیرے وچ دھمال پاونیاں ایون تے جپنیا ہیالا مینڈھے اندر وڑ گیا ایوے تے سیالے اُس نی جیبھ وی دنداں تلے دے دتی ایوے - اوہ کٹی وئی جیبھ نال گل نہیں کر سکنا تے ہیں تے گل کر سکنی ایواں - اُچیاں کندھاں نال گلاں کرینی ایواں تے مینڈی ہی بات پرت کے مینڈے متھّے تے آوجنی ایوے، تے میکوں ہنج لگنا ایوے جے مینڈا متھّا پاٹ گیا ایوے تے لہو وگنا پا - ہر پاسے لہو وگنا پا مینڈے اندر بی تے مینڈے باہر بی تے ہر تھاں ——

خون —— خون — لہو.... لہو.... ہن آکھنے ایون جے میں خون نے الزام وچ پنی گئی ایوں وَت میکوں جیل وچ گھن آئے تے سزا —— بھلا ہیں کسے نا لہو کیہ کرنا ایا تے میں تاں پہلوں بی جیل وچ ایوں —— اوہ تے ایس توں بی وڈّی جیل اہی، جیہڑی وچ میں پہلوں ایوں تے اوہ ایس توں بی وڈّی سزا اہی جہڑی میں کٹ آئی آں - تے میکوں دسو میں کس نا خون کیتا؟ ایہہ آکھنے ایون جے میں بہوں سارے بندے مارے ایون - بندہ تے اوہ ہکّا ایا جس میکوں پیار نال مار دتا ایہا — اوہں نے سوانے سارے ای ٹھونہے جنھاں نے ڈنگ مارن توں ہُن میں تھک گئی آں — تے سپ ہوون کہ ٹھونہے ایہناں کو تے مارنا چنگی گل ایوے — دُوجے تے ڈنگنے توں بچ ویسن - بھلا ہن لوکی مینڈی گل نہ سمجھیںنے — کدے کجھ آکھنے ایون تے کدے کجھ - میکوں تاں ایہہ بی پتا نہیں کہ سچّی گل کیہڑی

ایوے تے کُوڑی گل کیہڑی؟ میکوں تاں کسے گل نی بی سمجھ نہیں آنی پئی — سمجھ تے ایہناں کو بی نہیں آنی بھلا ایہہ منینے نہیں ایون - ہی منن توں جھکنے ایون تے ہیں تاں کسے بی گل توں نہ جھکنی - اُکّا نہ جھکنی تے میکوں ایہناں نے کجھ بی آکھن نال کیہ فرق پونا - کجھ وی نہیں — کجھ وی نہیں — !

سیالا تے گستان

ہی بندہ آکھنا جے اوہ میکوں چھڈا کھڑیسی۔ جے میں اوس نے دو جیاں سنگیاں بچا گھنیں۔ بھلا میں کسے آں کسراں بچا سکنی ایواں ، بس تاں کوڑ اُکّا نہ مرینی۔

اُساتھہ کیہ پتا ہووے جے ایہناں مینڈے کھڈونے بی تروڑے اہے تے مینڈے جاتک بی گوائے اہے تے میکوں زہر بی دِتّا ایا بس اوہناں زہر بنا دتا۔ کسے آں کیہ پتا اجے بی مینڈے اندر موئے جاتک چیکنے ایون تے میں روئی روئی ہس پونی ایواں وَت مینڈی چیک چیکنا بھُل وینی ایوے تے..... مینڈا جُثّا موئے وئے جاکتاں نا ہِک وڈّا گُستان ایوے تے ایتھے مینڈی آندراں تے مینڈے ساہواں توں وی بہوں زیادہ قبراں ایون تے وَت سیالا مینڈے ہڈّاں چوں لنگھنا ایوے تے میں کنبدی ایواں۔ میں سرگی ویلے توں ادھی راتیں تائیں کنبنی رہنی ایواں۔ میکوں تاں بہوں سی لگنا پاتے اوہ زمیں نے جُثّے تے مینڈی قبراں کھٹّن نا سوچنے پئے ایون۔ بس کوڑ اُکّا نہ مرینی۔ مینڈا جُثّا تے روح زخماں نے رنگ وچ رنگا گاتے میں رتّی نیلی تھی وئی آں۔ اوہ لال پیلے تھینے ایون تے زمین تے زمیں بی

مینڈا جُثّا لبھنے لبھنے جھلّی تھی گئی۔

کیہ اوہناں کیں نہیں دسیا جے سرگی ویلے پھانسی نہیں دوینی۔ بے گناہ انسان نی دُعا عرشاں تے ترکھی پہنچ وینی ایوے تے کوئی بی فیصلہ آخری فیصلہ نہیں ہونا۔ کوئی بی موسم آخری موسم نہیں ہونا تے ہُن وَت سیالے ترکھ کیتی۔

کیہ پتا ہُن کس نے جُثّے چوں سیالا لنگھسی — اندر باہر بہوں سی ایوے — کوئی اگ بالو — اگ بالو — !

جواب

ایہہ چاء دی پیالی مُکن تے نہیں آ رہی سی۔ ایہہ اَج توں پہلاں وی کئی وار ہویا سی یا شائد فیر ہر وار ای ہوندا سی۔ کدے چاء دی پیالی تے کدے پانی دا گلاس تے کدے روٹی دی اِک بُرکی۔ اکّو بُرکی لکھ واری ڈھے جاندی اے تے کدے اوہ بُرکی ودھ کے پوری روٹی بن جاندی اے۔ کدے نہ مُکن والی روٹی۔

پر گل تے چاء دی پیالی توں شروع ہوئی سی تے ہر گل ای روٹی وَل آپو آپ ٹُر پیندی اے۔ روٹی جیہڑی دوجیاں دی روٹی کھوہون وَل ہتھ ودھاندی اے تے فیر —— ایہہ ہتھ ودھدے ودھدے ہر بندے دی گردن پھڑ لیندا اے تے فیر جند تے روح —— سوچاں تے سکھنے کھو لیندا اے۔ تے ہر اوہ شے جیہڑی نہ وی کھوہون والی ہووے اوہ ویلے دے ظالم ہتھوں کھوہی جاندی اے ——

جُثے تے وجیاں نہونداں دے نشان تکے جا سکدے نیں پر رُوح دے جُثے تے وجیاں سٹاں نہ تے کوئی تک سکدا اے تے نہ ای تکائیاں جا سکدیاں نیں

جس طرح نوراں دے کالجے وَل اِک نہیں کئی ہتھ —— جے

پسج پچھو تے گل نوراں دے کالجے دی نہیں اوہدی ڈھلدی جوانی تے سوہنے جُثے دی اے۔ جسدے وَل لکھ اکھیاں تے کروڑ ہتھ نسدے نیں۔

نوراں وی تے چاء دی اک پیالی دی طرح سی جیہنوں ارسلان نے پیون دی کوشش کیتی سی۔ نہیں اوہ کوشش کر رہیا سی تے ارسلان ای نہیں ہر مرد عورت نوں چاء دی پیالی دی طرح پین دی کوشش کردا اے۔ کدے ہولے ہولے تے کدے چھیتی چھیتی وڈّے وڈّے گھُٹ بھر کے، کجھ پیالیاں ساری عمر پیون تے وی ختم نہیں ہوندیاں۔ نوراں وی تے اجیہی پیالی سی۔ کدی نہ مُکن والی پیالی......

نوراں دا اصل ناں تے کجھ ہور ای سی پر ارسلان ہمیش اوہنوں نوراں کہندا سی۔

نوراں —— دُلا بھٹّی دی نُوراں ؟

ارسلان نوں نوراں نال پیار وی سی تے نفرت وی۔ اوہدے لئی نوراں سبھ کجھ وی سی تے کجھ وی نہیں سی۔ کیوں جے کدی کدی ارسلان بہت کلّا ہو جاندا سی پر اوہنوں تکدیاں ای اک نگھ اک عجیب احساس نال اوہدی روح بھر جاندی سی۔ پر فیر وی اوہدا اکلاپا اوہنوں اندروں چیر دیندا سی۔ ارسلان نوں لگدا سی کہ اوہ دُنیا دا سبھ توں کلّا بندہ اے۔

پر نُوراں دا خیال —— اوہ تے خیال ای سی نا۔ نوراں آپ تے نہیں سی —— !

اک دن راہ وچ لنگھدی ہوئی نوراں نوں ویکھ کے اوہنوں اِنج جا پیا جیویں ایہہ نوراں نہیں جا رہی اوہدا ساہ اوہدے توں کھُس

رہیا اے تے فیر اک دو تن پل نوراں دے جان مگروں اوہنوں
لگیا جیویں اوہدے اندر کوئی مرگیا ہووے — پر کون ؟

کتھے اوہ مرن والا ارسلان آپ تے نہیں سی ؟ — پر اوہ
تے ٹُردا پھردا سی اوہ کس طرح مر سکدا اے ؟ فیر جے اندر دا
ارسلان مریا سی تے باہر والا ارسلان تے جیوندا سی۔ خورے کیہ ہویا
سی جے ارسلان ورگا بندہ ڈھے پیا سی تے اوہ ڈگیا وی کتھے ؟
اک چکڑ رنگی عورت سی یاں فیر اوہ چکڑ دی کائی سی۔ ارسلان
لئی اوہ چکڑ نہیں۔ کائی نہیں، کائی تے چکڑ وچ کھڑن آلا
پھُل سی۔

ارسلان نوں جیون دی سزا تے اوہدی ماں نے دِتی سی
پر پریت کرن آلیاں نوں مرن تے مرمر کے جیون دی بددُعا
ویلے دا کیہڑا پل دے دیندا اے ؟ کوئی اک پل جیہڑا بندے
نوں سولی تے ٹنگ جاندا اے تے بندہ کسے جوگا نہیں رہندا
اپنے جوگا وی نہیں۔ فیر تے امیر وی فقیر ہو جاندے نیں،
یاں کجھ فقیر امیر ہو جاندے نیں۔ پتا نہیں کسے تے بیتی کجھ
ہوندی اے تے کسے تے کجھ۔ ہر جگ بیتی جگ، بیتی نہیں رہندی
ہڈ ورتی بن جاندی اے۔

ارسلان جیہڑا کسے دی جگ بیتی نوں ہڈ ورتی سمجھن تے منن
لگ پیندا سی اوہ کس طرح من سکدا سی کہ نوراں صرف اوہدا
ای نہیں ہزار ہتھاں دا جام اے۔ نوراں ہزار ہتھاں دا جام۔
ایہہ سوچ کے ای ارسلان دے اندر باہر اگ لگ گئی تے
اوہنے آپنے آپ نوں پچھیا۔

"ایہہ کیویں ہو سکدا اے۔ ؟"

ایہہ وی ہو سکدا اے۔ ایہہ کیوں نہیں ہو سکدا ؟ جے ہوون
تے آوے تے سبھے کجھ ہو سکدا اے، فیر اوہ کس طرح بچ
سکدی اے۔ نوراں سوہنی اے تے دفتر وچ کم کردی اے۔
اوہنوں تے ہزار موقع ملدے رہے ہوون گے جیہڑے اَج
دے دَور وچ کسے وی کُڑی نوں بدلن لئی مجبور کردے ہوون
گے تے اوہ وی ویلے نوں اپنے آپ دی صورت وچ ضرور
کیش کردی ہوئی اے۔ اَجکل کوئی وی کُڑی اَن چھوئی تے
کنواری کس طرح رہ سکدی اے۔ ہزاراں ہتھ ودھدے نیں
تے بڑے بڑے فنکار راہ وچ آوندے نیں — فیر اوہ
کس طرح ..... ؟

فیر لوکاں دے میہنے تے ٹچکراں کدے بھُلدیاں نیں۔ ارسلان
وی ساریاں گلاں بھُل سکدا سی۔ پر اوہنے ایہناں لکھاں گلاں
دی اک گنڈھ بنا کے اپنے اندر دی کسے نُکر وچ رکھ لئی تے
بھُلن دی اداکاری کرن لگ پیا فیر ایس اداکاری نوں سچ
سمجھن لگ پیا۔

پر سمجھن نال جھوٹ سچ نہیں بن جاندا، جیویں نفرت نفرت
ای رہندی اے محبت نہیں بن جاندی۔ فیر ارسلان نوں ایہہ
احساس ہون لگا کہ نوراں تے سارے شہر دی اکھ دا سُفنا اے۔
ہر بندہ اوہدے مگر تے ہر بندے نال اوہدا تعلق، جیہنوں تکو
ایہو ای آکھے۔

"بس ذرا نوراں نال ملاقات سی۔ تیہنوں ملن دا ویہل ای
نہیں ملیا۔"

تے فیر کئی لوکاں نوں ایہہ ویہل کدے وی نہیں ملیا۔

اِرسلان نوں لگدا سی کہ شہر وِدھدے وِدھدے دُنیا ہو گیا اے
تے اوہدے سوا سارے بندے ای نُوراں دا گھُٹ بھر بیٹھے نیں۔
ایہہ سوچ سوچ کے ارسلان دا سر پھٹن لگ پیا تے اک
دن ساریاں دوائیاں ای بے اثر ہو گئیاں۔ ارسلان کئی مہینیاں
توں سون دی کوشش کردا پیا سی تے اوہنوں نیندر نہیں سی
آندی، اوہ اجے انیندریاں دے پھٹ ہور حیاتی وچ نہیں سی
جر سکدا تے فیر اوہنے ماں نوں پنڈ توں بُلا لیا۔

ماں ..... ماں ای ہوندی اے۔ اوہ پُتر دا درد اپنی چھاتی
تے جھلن لگ پئی تے اِک دن ہار کے اوہنوں نُوراں دے گھر
رشتے دی گل کرن لئی جانا پیا۔

پُتر دی حیاتی دی لوڑ اوہنوں اپنی حیاتی توں وَدھ جاپدی سی
تے اوہ اوہنوں کس طرح ایس حال وچ ویکھ سکدی سی۔

ماں دے لکھ پھیریاں توں بعد کِتے مہنگی نوراں سستی ہوون
لئی اوہدے ویہڑے وچ آ گئی۔

ارسلان جیہڑا نوراں نوں منداسی چاہندا سی۔ اَج اوہ خورے
کیہڑے ویلے دا بدلہ لین دا سوچی بیٹھا سی۔ کنّی پائیاں لکھ
گلّاں دی گنڈھ تے اَج کُھلنی سی۔

اَج تے بہت کجھ کُھلنا سی۔ اَج دی رات تے کُھلن تے
ڈُھلن دی رات سی فیر اَج کس طرح اپنے بُجھے تے سوچ دی
اگ دا سیک اوہ نوراں تیکر نہ پہنچاندا۔

ارسلان نے نُوراں دا گھُنڈ وی چکیا تے گھنڈ چکائی دی
نشانی ہیرے دی مُندری وی نُوراں دی اُنگل وچ پائی۔ اوہنے
نوراں نوں رَج تکیا وی تے چکھیا وی — پر نُوراں دے

گھُٹ بھر دیاں جیہڑا وار ارسلان نے کیتا سی اوہنے نوراں دا تراہ
کڈھ لیا۔ اوہ نوراں دے جذبیاں تے سوچاں دی موت سی۔

"نوراں سچو سچ دس — توں کنّے لوکاں وچ اپنا آپ ونڈ
بیٹھی ایں؟"

نوراں دے موہنہ نوں تے جندرا لگ گیا۔ ارسلان نے فیر
پُچھیا —

"چُپ کیوں کر گئی ایں — بولدی کیوں نہیں؟"

نوراں بولی تے اوہدی واج وچ ہنجوواں دا سجھ وی سی۔

"نہیں چُپ نہیں۔ اوہ بندے اُنگلاں تے نہیں گِنے جا
سکدے توں سویرے مینوں وڈّی ساری کاپی لیا دیویں میں لکھ
دیواں گی۔"

سویر ہوون توں پہلاں ای نوراں نے اوہدی حیاتی دی کاپی
تے اپنی خودکشی نال اوہدے سوال دا جواب لکھیا سی۔ ایہہ
جواب تے لہو دے رنگاں وچ رنگیا سی تے ہوکے ہاواں نال
بھریا سی۔ ہنجوواں ورگے نہ مٹن والے نشان کاپی تے رہ
گئے سن —

کیہ ہر زنانی جیہڑی گھروں باہر نکل کے کوئی وی کم کردی
اے اوہ بندیاں دے سوالاں دے جواب وچ ایسے طرح موت
نوں گل لاوے گی۔؟

ایسے طرح بندے نظراں وچ اوہدا گھُٹ بھر دے رہن گے
چھیڑ، گالھی یا خموشی دے جواب وچ رات لنگھاون تے کتھیاں
سون دیاں خبراں سناندے رہن گے۔ کیہ ہر نُوراں دے لیکھ
وچ ایسے طرح بدنامی لکھی گئی اے تے اوہ نہ کیتے گناہ ہواں

دی سنرا بھگتدی رہوے گی۔

ارسلان نے لوکاں دیاں گلّاں باتاں دی گنڈھ دِل وچ ُلکائی سی تے اَج اسیں اوہدے تے وقت دے ساہمنے سوالاں دی گنڈھ رکھنے آں۔

کیہ ایہہ گنڈھ کوئی کھول سکے گا؟

کیہڑا اے جیہڑا ہر کم کرن آلی عورت نوں فاحشہ تے محبوبہ سمجھن یا منن توں انکاری اے۔

کیہڑا اے جیہڑا نیندر وچ تے جاگدی اکھیّاں وچ زنانی نوں چیرن وڈّن، کٹّن تے چسکیاں نال کھاون پیون دا سُفنا لے کے نہیں جمیا۔

کیہڑا اے جیہڑا اوہدی سجری جوانی دا گھُٹ بھرنا نہیں چاہندا۔

کیہڑا اے جیہڑا زنانی نوں سبھ توں پہلاں ورتن تے ہنڈان دی خواہش نہیں کردا۔؟

کیہڑا اے جیہڑا عورت نوں چاء دی پیالی سمجھ کے نہیں پیندا؟

ایہہ دکھری گل اے کہ کوئی چاء ٹھنڈی کرکے پیندا اے تے کوئی اُبلدی ہوئی گرم چاء چلھے توں لاہ کے پیندا اے۔

کوئی چھیتی وچ چاء چھلکا دیندا اے تے کوئی چاء نوُں فضول سمجھ کے ڈولھ دیندا اے۔

کوئی ساری عمر چاء ڈگان تے پیالی توڑن دی کوشش کردا رہندا اے۔

پر ایہہ سچ اے کہ چاء دی پیالی دا اِک گھُٹ ہر کوئی لیندا اے۔

ادھی پیالی

میں دوجے شہر وچ ٹیلیویژن دے کسے پروگرام دی ریکارڈنگ کروا رہی ساں۔ اجے پہلی ریکارڈنگ مُکّی ای سی کہ بھاء منصور میری بانہہ پھڑ کے اپنے کمرے وچ لے گئے تے کہن لگے۔

”کُڑیے توں اگلی ریکارڈنگ توں پہلاں پہلاں اک بندے نال گل کر لے۔“

”کیہڑا بندہ؟

بس ہے اک تیرا خموش عاشق۔ کئی ورہیاں توں تینوں لبھ رہیا اے تے جدوں وی اوہ رابطہ کرن دی کوشش کردا اے توں اپنے شہر واپس ٹُر جاندی ایں۔ اَج توں ضرور اوہدے نال گل کرنی اے۔“

اوہناں نے نمبر ملایا تے ریسیور میرے ہتھ وچ پھڑا دتا۔

”میں حیرانی نال اوہناں وَل تکیا کہ میں کیہ گل کراں گی؟

”تیری واج سن کے تیرے پیریں پے جاوے گا۔“ بھاء جی نے میری گل سمجھدیاں ہوئیاں جواب دتا۔

کسے نے فون دی پہلی گھنٹی تے بے صبری نال فون چُکیا تے جی کہیا۔

اجے میں ہیلو ای کہیا سی کہ آواز آئی۔

”کیہ حال اے تہاڈا؟“

"جی ٹھیک آں ۔"

"جے ایس واری وی تہاڈی اواز نہ سُندا تے بھاء منصور نوں نے سارے شہر نوں کدے وی معاف نہ کردا ۔ ایہہ دسّو ایتھے کنّے دِن ہور رہو گے ؟"

"بس جی کل ای واپسی اے ۔"

"اک ہور احسان کرو میرے تے تُسیں کل دی بجائے پرسوں ٹُر جاؤ ۔ میں تہانوں ملنا چاہناداں ۔ اَج ای مل لیندا پر تہاڈی مصروفیت بارے جاناواں ۔ تُسیں تے شاید ادھی رات تائیں فارغ ہووگے ۔ ایہہ ریکارڈنگ وچ بڑی دیر لگ جاندی اے تے تہاڈے جیہے کامپیئر نوں تے اوہ اک دی تھاں چھ پروگرام کرکے ای گھلن گے نا ۔" تُسیں کل سویرے اپنے کم کار توں فارغ ہوکے مینوں دس دیناکہ تہانوں کیتھے تے کیہڑے ویلے اُڈیکاں ۔"

دراصل مینوں اک منسٹری وچ کم اے فیر اک صحافی نوں انٹرویو دینا اے ۔ میرا خیال اے میں دس وجے تائیں سارے کم مُکا لواں گی تُسیں کہوتے فیر تہاڈے دفتر آ جاواں گی ، مینوں پتا سمجھا دیو ۔"

"نہیں تہانوں ملنا میری مجبوری اے ایس کرکے میں آپ تہاڈے کول آواں گا ۔ تُسیں جدوں کم توں وِیہلے ہو جاؤ مینوں دفتر فون کر لینا ، میں آ جاواں گا ۔"

"چنگا —"

"تُسیں میرا فون نمبر لکھ لو ۔

میں کاغذ تے فون نمبر تے ناں لکھیا تے ایس بندے بارے سوچن لگ پئی ۔ اوہدی کاہل تے اوہدا مان ؟

اگلے دن مینوں کم مکاوݨ وچ دیر ہو گئی تے میں ساڑھے گیارہ

وجے اوہنوں فون کیتا ۔ ایس واری وی فون پہلی گھنٹی تے چُکیا گیا تے اوسے طرح جی کہیا گیا ۔ میں دسیا کہ میں فلانی تھاں تے ہیگی آں تُسیں آ جاؤ ۔

میں پنج منٹاں وچ تہاڈے کول پہنچ جاداں گا تُسیں دفتر چوں نکل کے باہر بوہے تیکر آ جاؤ ۔

تے فیر واقعی پنجاں منٹاں وچ ای اک گوڑھے نیلے رنگ دی کار دا اگلا بوہا میرے لئی اک بندہ کھول رہیا سی ۔

میں ڈردیاں ڈردیاں جُھک کے ناں پُچھیا تے جواب ملیا جی آ جاؤ ۔ میں حیرانی نال پُچھیا کہ تُسیں مینوں کس طرح پچھان لیا ؟

تہانوں پچھاننا کیہڑا مُشکل اے ؟ میری پسندیدہ عورت دیاں ساریاں خوبیاں تہاڈے وچ ہیگیاں نیں ۔ کپڑیاں دے رنگ روائتی کالی چاندی دے زیور پاوݨ والی ۔ چنگی بولی بولݨ والی عورت ۔ میں تہاڈے بارے وچ اینا کجھ سُݨ بیٹھاں کہ ہُݨ کوئی وی گل بات نویں یاں اوپری نہیں لگدی ، تُسیں میرے لئی نویں نہیں او ۔ میں تہانوں بہت زیادہ جاننا واں ۔ بہت چنگی طرح سیاݨنا داں ۔

"تُسیں تے اک منّے پرمنّے کہانی کار او ۔ تُسیں ایہہ کیہ کہانی پا بیٹھے او ۔" ؟

ایہہ سوال کردیاں ہوئیاں مینوں انج لگیا جیویں کہانی کار نے اک نویں کہانی لبھی ہووے تے میں اپنے لئی آپ اک نویں عورت دے رُوپ وچ ساہمنے آ رہی آں ۔ فیر میں اوہناں دے دفتر وچ بہہ کے ہزاراں واری اوہناں دیاں گلاں سُندی رہی ۔ بہت ساریاں گلاں کردی رہی ۔ تے اک دن ایہناں گلاں چوں اک نویں بات نکلی ۔ اوس دن اوہناں دیاں گلاں ہنجوواں نال بھجیاں

تے تھکیویں نال اکیاں ہوئیاں سن - اوہناں آکھیا۔

"تسیں مینوں سانبھ سکدے او - میرا درد جان سکدے او
تے مینوں اوہناں دا درد اپنی چھاتی وچ اک پیڑ وانگوں محسوس
ہویا تے میں گھابر کے اوہناں دا ہتھ پھڑ لیا۔

فیر میں وی ٹیلیویژن تے کم کر دی رہی کدی کدی کجھ لکھدی رہی
تے اوہ کہانی لکھدے رہے تے لکھدیاں لکھدیاں خورے کیہڑے
ویلے اسیں حیاتی وچ اک دوجے دے ناں دا سرناواں لکھ بیٹھے۔

اوہ مرد جیہڑا کسے زنانی نوں کجھ نہیں سمجھدا سی اوہنے میرے
اگے ہار من لئی تے میں آپ وی کرچی کرچی ہو گئی۔

فیر ساڈیاں انگلاں نوں ملاقاتاں بھل گیاں میں جدوں دی
اوس شہر جاندی سبھ توں پہلاں اوہناں نوں فون کر دی - پتا نہیں
ایہہ شہر تاں سپ کیوں بن جاندیاں نیں - اسیں کسے وی شہر وچ
اک دوجے نوں نہیں ساں مل سکدے تے میں جیہنے تعلق وی
ایس سویٹر نوں اُنن دا وعدہ کیتا سی - کدے کدے میری اپنی
انگلیاں توں اپنا اُنیا ہویا سویٹر اُدھڑ جاندا سی - کدی اُن دا
دھاگا گنجھل بن جاندا سی تے میں کئی گنڈھاں نہیں وی کھول
سکدی ساں - کئی گنڈھیاں تے لوکاں پائیاں تے کئی گنڈھاں
آپ ای پے گیاں سن -

اوہنوں اپنی عورت تے اپنے بچے کسے ہور دے لگدے سن
تے میں اپنی نہ ہوندیاں وی اوہناں لئی بہت اپنی سی - پر
بھیڑے لوکاں نے ایس اپنے پن نوں اپنا نہیں سی رہن دِتا۔
اوہناں دی تے میری مصروفیت کجھ گھڑیاں دا ملاپ وی نہیں سہہ
سکدی سی۔ اسیں بہت چاہندے ہوئیاں وی کجھ پل لئی مل سکدے

ساں ، ساڈا سارا وقت تے لوک لے جاندے سن -

اج کنے ای ورہیاں بعد میں فیر اوسے شہر وچ آئی آں
تے اوہ ایس شہر وچ نہیں - پر خشبو اج وی ہتھ چوں پئی
آوندی اے تے اوہناں دے سگریٹ دا دھوں اجے وی میرے
آسے پاسے کھلریا اے -

اوہناں دے گرم ہونٹھاں دی اگ اَج وی مینوں میرے اندر
دی عورت نوں حیاتی دے رہی اے - میں بلدی لکڑی وانگ دھکھ
رہی آں پر اوہ ایتھے نہیں تے میں اوہناں توں وکھ ہو کے
کنی کلّی ، کنی اُداس آں - جی کردا اے رج کے چیکاں ، ویݨ
پاواں — ایس طرح تے کدی وی نہیں سی ہویا تے اَج —
اَج مینوں پتہ لگا اے کہ میں اوہناں دی عادت پا بیٹھی آں
یاں فیر بہت ساریاں عادتاں — اوسے برانڈ دے سگریٹ
دی عادت -

اوسے طرح چاء دا ادھا کپ چھڈ دیون دی عادت - لکھنا
لکھ کے کٹ دینا یاں سُٹ دینا تے انج لگدا اے میں وی
اوہ کاغذ آں جنہوں اوہناں ہتھاں نے لکھیا ، لکھ کے کٹیا
یا سُٹ دِتا۔

اوہ ای ہتھ جیہڑے میرا حوصلہ ودھاندے سن - اج اوہ ای
مینوں وڈھ رہے نیں - میں پُرزے پُرزے ہو کے ہواواں وچ
کھلر گئی آں -

اَج اوہی ہتھ میرا ماس چگدے نیں — پر فیر وی میں
اوہی ہتھ پئی لبھدی آں - اوہی ہتھ !
جیہناں نے میرے تے کہانیاں لکھیاں - جیہناں نے مینوں

فون کیتے - چھٹی پائی ـــــ اِکّو چِٹھی - تے اوہی ہتھ جیہناں نے
مینوں لبھیا سی - اَج اوہ ہتھ کِتھے نیں - چاہ دی پیالی وِچ اوہ
چہرہ نظر آوندا اے - تے میں رو پیندی آں - میں تے اوہدے
وانگ ادھی پیالی چھڈی سی - پر پیالی بھر گئی اے - ادھی پیالی
چاہ تے ادھی پیالی ہنجھو !
تے ادھی پیالی وانگوں میں !

گنجھل

اوہ اک سرکاری محکمے وِچ چنگا بھلا افسر سی - پہلی وار جدوں
اوہ مینوں مِلن آیا - اوہدوں اک اجیہا بندہ اوہنوں لے کے آیا
سی جیہدے بارے وِچ میری رائے چنگی نہیں سی - پر دُنیا داری
لئی مینوں جی آیاں نوں آکھنا پیا -
دوجی واری مینوں اوہدیاں گھلیاں ہوئیاں کتاباں دا اِک پارسل
مِلیا تے تیجی واری اوہ اِک دوست دے دفتر وِچ مینوں مِل پیا -
اوہنے میرے بھرا دا اِک کم وی کروایا سی ایسے لئی میں اوہدی
تھوڑی جیہی احسان مند وی ساں - فیر اک بہت عزیز دوست دے
کول ملاقات ہوئی تے مینوں اوہدی چاہ دی دعوت قبول کرنا پئی -
چاہ دے مگروں اوہ مینوں گھر چھڈن لئی گیا تے راہ وِچ اوہدا
اک ہور روپ میں ویکھیا ـــ اوہ اک مرد دا روپ سی - اوہنے
پہلوں تے میرا ہتھ پھڑیا تے فیر...... شاید اوہ جذباتی ہو رہیا سی
یا اوہنے مینوں غلط سمجھیا سی ، پر کوئی نہ کوئی گڑبڑ ضرور سی -
فیر اوہ پتا نہیں کِتھے گواچ گیا - بڑے چر پچھوں پتا لگا کہ اوہنے
میری اک جان پچھان دی کُڑی دی کتاب چھاپی اے - اوہدے
بارے وِچ میں اک عجیب جیہی اوکڑ وِچ پے گئی سمجھ نہیں آوندی

سی کہ اوہنوں وی دوجے مرداں وانگ شکاری سمجھاں کہ نہ —
فیر میں نویں نوکری وچ ہر شے بھُل گئی۔ اوہدا دی چیتا نہ رہیا۔
کئی وریہاں بعد اوہ مینوں اک کانفرنس وچ ملیا۔ اوہنے
اپنا فون نمبر تے پتا وی دِتا تے ملن دی دعوت وی دِتی پر میں
نہ گئی .... تے ہن مینوں عباس نے جدوں دسیا کہ ایہہ جان
کے کہ عباس میرے نال پیار کردا اے تے میرے نال ویاہ کر
رہیا اے۔ اوہنے عباس اگے میری بڑی تعریف کیتی تے عباس
نوں اپنے دفتروں مینوں فون کرن دی دعوت وی دِتی تے عباس
دے ہتھ وچ اک لاہور۔ کراچی دا RETURN TICKET وی
دِتا۔ تے کیہیا جا اوہنوں مل آ — اوہ اُداس ہووے گی۔ میں
عجیب مُشکلاں وچ پے گئی آں۔ میری سمجھ وچ نہیں آوندا کہ اوہدا
کیہڑا رُوپ سچّا اے؟ چاء دی اوہ دعوت مینوں اج نہیں
بُھلّی۔ میں پتا نہیں کیوں اوہدے تے اپنے وچکار اک لیک لا
بیٹھی آں۔ جیہڑی مٹدی نہیں تے میں اوہدے بارے وچ کجھ
نہیں جان سکی۔ اوہدے وچ کیہڑا سچ اے؟ کیہ جھوٹ؟
پر عباس توں سن کے اوہنوں سلام کرن نوں جی کردا اے
تے ملن لئی میں اوہنوں چاء دی دعوت دِتی اے! پتا نہیں
ایہہ چاء دی دعوت کس طرح دی ہووے گی؟
میں اوہدے بارے وچ کجھ ہور جان سکاں گی کہ ایسے طرح
گنجھلاں وچ پئی رہواں گی — اوہ کنی عجیب طرح دا بندہ
اے مینوں تے اوہدی کُجھ سمجھ نہیں آوندی — پر ہُن دِل
کردا اے کہ اوہدے بارے وچ کھوج کراں تے اوہدا اصل
لبھّاں — شاید کسے چاء دی پیالی دے ساہمنے اوہ اپنا

آپ کھول کے دس دے — تے کوئی تے اوہدا وی دردی
ہووے — کوئی تے اوہنوں سمجھے — پر میں اوہدے بارے
وچ اینا کیوں سوچنی آں۔ مینوں چاہیدا اے کہ عباس دے ساہمنے
اوہنوں ملاں تے اسیں رل کے بیٹھیے — چاء دے اِک
پیالے دے بہانے ای کٹھے ہو جائیے — تے میرے
سوالاں نوں کوئی جواب مل جاوے —!

مجبوری

اوہ بہت پہلاں ٹیلیویژن دے ڈرامے وچ اداکاری کر دا سی۔ میں اوہدی پرستار ساں، فیر پتا نہیں کیویں اک دوست دی معرفت اوہدے نال فون تے گل بات ہوئی۔

میں دوسرے شہر وچ اک کانفرنس تے گئی ساں کہ ٹیلیفون تے میرے دوست نے کہیا جس دن دی فرصت ملے فوراً دسو۔ ظہور ملنا چاہندا اے تے اسیں آواں گے۔

میرا دوست نہیں جاندا سی کہ میں ظہور نوں بطور اداکار دے پسند کرنی آں۔ اوہدے توں پتا لگیا کہ ظہور میری کتاباں پڑھ کے مینوں ملنا چاہندا اے۔ چلو اک گل تے چنگی ہوئی کہ اوہ میری شخصیت نوں نہیں من رہیا۔ اوہ مینوں محض عورت نہیں سمجھ رہیا۔ اک ذہن جاندے ہوئے مل رہیا اے۔ دو دن بعد میں دسیا کہ اَج میں فارغ آں تے تسیں لوکی سارے ہوٹل ای آجاؤ۔ خوب گلاں باتاں کراں گے تے آرام نال بیٹھاں گے۔

دس وجے میں اپنی اک ہور دوست نوں وی ملنا سی۔ اوہنوں ہوٹل دے بوہے تے چھڈ کے میں مُڑی ساں کہ احساس

ہویا کہ کسے دیاں نظراں میرے جُثّے نوں تک رہیاں سن۔ میں مُڑ کے ویکھیا تے اِک درمیانی عمر دا بندہ تکدا پیا سی۔ پر دُوجے ای پل اوہ کانفرنس وچ آئی اِک ہور لکھاری نال گل بات کر رہیا سی۔ میں اوہنوں تکدیاں سوچیا اوہو میرا بندہ ہو سکدا اے۔ تے فیر میں اپنے خیال تے سوچ نوں پراںہہ ہٹاندی ہوئی ہوٹل دی دُوجی منزل دے کمرہ نمبر ۲۰۲ وِچ آگئی۔ آکے مَیں رُوم سروس نوں کافی دا آرڈر دِتا تے اپنی نویں کتاب دا مسوّدہ لے کے بہہ گئی۔ اجے میں دو ای ورقے پڑھے ہون گے کہ ٹیلیفون دی گھنٹی وجی ـــ

"ہیلو جی!"

"میں ظہور آں۔ تہانوں ملنا چاہندا واں۔ جے اجازت ہووے تے حاضر ہو جاواں یا تسُیں لابی وچ آنا چاہو گے۔"

مینوں کسے گل توں کوئی فرق نہیں پیندا۔ تسیں آنا چاہو تے ضرور آؤ پر اوہ دونویں کتھّے نیں؟"

"بس آوندے ای ہونے نیں..... فیر اجازت۔"

"آہو..... ضرور آؤ۔"

فیر میں دوبارہ روم سروس نوں فون کر کے اک دی تھاں تے کافی دے دو کپ دا آرڈر دِتا۔ اجے میں فون تے گل کر ای رہی ساں تے بُوہا کھڑکیا۔

مَیں دروازہ کھولیا ـــ تے ظہور نوں ویکھ کے حیران رہ گئی ایہہ تاں اوہی بندہ سی۔ جیہنوں میں اپنا بندہ کہیا سی۔ پر میرے ذہن وچ ۱۰ سالہ پرانا ظہور سی تے اَج اوہ اک پُختہ عمر دا آدمی سی۔ پہلے ورگا مُنڈا نہیں۔ میری حیرانگی اینی سی

کہ میں بوہا کھول کے آپ راہ وچ کھلو گئی ساں تے ظہور نوں کمرے دے اندر
آون نوں وی نہیں کہیا۔ "کیہ ساڈی ملاقات ایسے طرح دروازے وچ کھلو تے ای
ہووے گی۔؟" تے ظہور دے پچھن توں میں شرمندہ جیہی ہو کے پاسے ہو گئی۔
عجیب جیہی کیفیت سی۔ پر اوہنوں مٹان لئی میں ایویں
ای کہیا۔
"تسیں بڑے ویلے سر آئے ہو میں ہنے ای کافی لئی کہیا
اے۔۔۔"
"ایہہ تاں تسیں بڑا چنگا کیتا اے۔"
کھانا اوہناں دوواں دے آون تے کھاواں گے۔ فی الحال
کافی پینی پوے گی۔"
"ضرور پیاں گے، پہلاں تے اِک گلاس پانی پیاؤ۔"
"حوصلے لئی —!"
"آہو حوصلے تے صبر لئی۔ کیہ میں واقعی اَج تہانوں مل
رہیا واں؟ نالے ہور وی کئی گلاں نیں۔ جیہڑی لعد وچ دساں
گا۔"
میں پانی دا گلاس دِتا تے اِک پل نوں ظہور دے ہتھ
نے میرے ہتھ نوں چھویا تے فیر —!
اسیں بڑی دیر تک گلاں کردے رہے۔ ظہور وی لکھدا
سی، پر اوہ سندھی وچ لکھدا سی جیہڑی میں پڑھ نہیں سکدی
ساں۔ میں آپ ای پڑھن دی کوشش نہیں کیتی، کیوں جے
بوتہا پڑھن نال عذاب ودھدے نیں تے میں پہلاں ای
عذاباں توں تھکی ہوئی ساں۔
ظہور نوں میرا پنجابی وچ لکھنا چنگا لگدا سی تے اوہنوں میری

گلاں، میریاں نظماں، کہانیاں وچ اپنی شکل دسدی سی۔ ایسے
کر کے اوہ میرے کول آیا سی۔ اوہ دوویں تے آئے نہ تے
سانہوں وقت دا احساس وی نہیں ہویا — اک واری ظہور
نے کہیا۔
"اک گل کہواں، منو گے؟"
میں دِل وچ گھابر گئی۔ کیہ پتا کیہ منگے، پر جدوں اوہنے
چاء دی منگ کیتی تے میں ہس پئی —
"ایہہ خواہش پوری ہو سکدی اے۔"
پنج وجے دے قریب اوہ دوویں آ گئے تے اپنی کسے اُلجھن
بارے دسن لگ پئے پر اسیں کجھ وی سُنن نوں تیار نہیں
ساں۔ سانہوں ڈاہڈی بھکھ لگی سی تے اسیں اوس ویلے
ہوٹل توں کتھے باہر کھانا کھان لئی نکلن دا ارادہ کر رہے ساں
تے میں ظہور نوں کہہ رہی ساں۔
"ایہہ کیہڑا وقت اے نہ دوپہر دی روٹی تے نہ رات دے
کھانے دا ویلا۔ کوئی ویکھے گا تے کیہ کہوے گا؟"
"ویکھن والیاں نوں بھل جاؤ، ایس ویلے تے بڑی بھکھ
لگی اے۔"
"پہلے روٹی کھاواں گے فیر کجھ سوچاں گے۔"
اوہناں دے آون نال اسیں چار بندے ہو گئے۔ میں
پہلاں چیزاں سانبھیاں کہ مینوں راتیں دس وجے دی فلائٹ
توں واپس وی جانا سی۔ سوچیا کہ بس سامان چکاں گی تے
ائیرپورٹ ٹر جانواں گی۔
اسیں کھانا کھاہدا تے فیر سٹرک تے اسیں کجھ دیر سیر

کرن دا سوچیا۔ اسیں سیر کر رہے ساں تے راہ وچ اک نرگس
دے پھُل ویچن والا لنگھیا۔ ظہور نے پھُلاں دا گلدستہ لیا۔ مینوں
دِتا۔ فیر اِک کُکّر توں ۵۵۵ دے سگریٹ دا پیکٹ لیا۔ اِک
سگریٹ سُلگا کے میرے ہتھ پھڑایا تے میں حیران ہو گئی۔
ایہہ کیہ؟ میرے سگرٹ پیون دا پتا اوہنوں کیویں لگا تے
اوہنے کس طرح جانیا کہ ایس ویلے میں سگرٹ پیونا چاہندی آں
خیر میں سگرٹ پیتا۔ اسیں گلاں کر دے رہے۔ کتاباں والی دُکان
تکی۔ اوہدے وچ جا کے میں کتاباں ویکھن لگ پئی تے کجھ کتاباں
لے کے اسیں پرت آئے۔

ہوٹل آئے — کجھ دیر بیٹھے — کافی پیتی — اینے وچ فون
آ گیا کہ تہانوں ایئرپورٹ چھڈن لئی گڈّی تیار اے تسیں آ جاؤ۔
میں چیزاں ویکھیاں، میری عادت اے کہ اکثر اپنی چیزاں میز
تے یا تکیے ہیٹھ رکھ دینی آں۔ میں احتیاطاً تکیا — تکیے ہیٹھ
میرے کنّاں دے جھمکے پئے سن تے میز تے اِک کارڈ — میں
سوچیا شاید کسے کارڈ دِتا ہووے تے مَیں بھُل گئی ہوواں —
ویکھیا — لکھیا سی۔

SHE! THIS IS FOR YOU

بوہت خوبصورت کارڈ جیہدے وچ اک چنگے دوست نوں
ملن دی خوشی دا اظہار سی تے ایہہ کارڈ ظہور وَلوں سی۔
پتا لگیا کہ جدوں میں کتاباں تک رہی ساں اوس ویلے ظہور
نے ایہہ کارڈ خریدیا سی۔

اسیں ساریاں نیں اک دُوجے نوں الوداع کیتا تے دوبارہ
ملن دا وعدہ کیتا — میں اپنے شہر واپس آ گئی۔

دُوجے دن ظہور دا فون آیا کہ دوبارہ کدوں آؤ گے، زیادہ
دناں لئی — میں کہیا ویکھو۔

جواب ملیا — چھیتی آؤ — تہانوں ویکھن نوں جی کردا اے۔

فیر شاید ظہور دا جذبہ سچّا سی کہ میں مہینے بعد فیر کسے کم
دے سلسلے وچ اوہدے شہر وچ ساں — اسیں ملے۔ احساس
ہویا جیویں بوہت زیادہ چر وچھڑے رہے آں — فیر اوہی واپسی۔

ظہور دے جذبیاں دا اظہار تحفیاں راہیں ہوندا رہیا تے
میں سوچدی رہی ایہنوں میری پسند میری خواہش، میری ضرورت
دا کس طرح پتا لگدا اے۔

فیر اوہ ۲۵ دسمبر دا دن سی — میں بڑی بیمار ساں۔ ۲۴ نوں
فون آیا تے ظہور نے کہیا۔ میں صرف تیرے لئی آ رہیا واں۔
میں منع کیتا پر — ۲۵ دی سویر نوں فون آیا — میں آ گیا
واں — بس کجھ دیر وچ تیرے کول آ رہیا واں۔

ظہور آیا تے پتا نہیں کیویں میں منجی توں اُٹھ بیٹھی۔ اوہ
سارا دن رہیا تے رات نُوں واپس مُڑ گیا۔ جدوں اوہ آیا سی
اودوں بڑی بارش سی جدوں اوہ گیا اودوں وی مینہ ورھدا
پیا سی۔

اسیں مِلدے رہے — وچھڑدے رہے۔

میں دو واری اوہدے شہر جا کے وی اوہنوں نہ مل سکی۔
وجہ مصروفیت سی — پر اوہنے بوہت بُرا منایا تے ناراضگی
دسن لئی لفافے وچ خالی کاغذ بھیج دِتا۔

میں اوہدی سالگرہ دے دن اوسے شہر وچ ہوندیاں وی
اوہنوں نہیں مل سکی تے اوہنے مینوں ایس گل تے کدی معاف

نہیں کیتا ۔ میں بوہت چاہندی ساں کہ اوہنوں ملاں پر کجھ ایسا ہو جاندا سی کہ میں نہ مِل سکدی ساں ۔ اسیں تے کجھ چِر مِل بیٹھ کے چاء دی پیالی وی نہ پی سکدے سی ۔

اسیں اِک دوجے نال کوئی وعدہ وی نہیں سی کیتا تے نہ ای جھوٹیاں قسماں کھاہدیاں سن ۔ پر اسیں اک دُوجے نوں جاندے ساں ، سمجھدے ساں ۔ اک دُوجے دی ضرورت جاندے ساں ۔ اک دوجے توں وکھ نہیں ہونا چاہندے ساں پر وقت دی مجبوری جاندے ہوئیاں بِھجیاں اکھیاں نال وکھ ہو جاندے ساں ۔

ظہور نال میری پہلی ملاقات وچ کافی تے چاء دی پیالی بڑی اہم ہوگئی تے میں سوچیا اوہدے نال بہہ کے چاہ پیتی جاسکدی اے ۔ گل کیتی جاسکدی اے ۔۔۔

مینوں جیہڑا بندہ چنگا نہ لگے اوہدے نال میں اک پل وی نہیں لنگھا سکدی فیر چاء کیویں پی سکدی آں ۔

سوال

ایہہ میری اپنی کہانی اے ۔ میں جیہڑی ورہیاں توں ریڈیو نوں آواز تے ٹیلیویژن نوں "اپنی شکل" وچ رہی آں ۔ جیہڑی نظم تے کہانی ورگی ناجائز اولاد جمدی آں تے اپنے ہون تے مان کر دی آں ۔

میرا ناں شاہناز اے ۔

میں اِک نظر نہ آون والی اگ وچ سڑ کے سواہ ہو رہی آں ۔ میں دس ورہیاں توں اپنے گھر والیاں دی جھجھک مٹا رہی آں ۔ تے اپنی جھجھک دی گل میں بھُلی بیٹھی آں ۔

میں پہلی نظم " اکلاپا " لکھی سی تے میری پہلی کہانی " فیصلہ " سی ۔ میں ریڈیو تے آواز دے راہیں ڈرامے کر دی رہی تے ریڈیو توں باہر نکل کے اپنے توں وی وڈے ڈرامے بھُگتدی رہی ۔

میں کئی تنظیماں دی وی رُکن آں ۔ اک تاں عورتاں دی تنظیم اے جیہدا کم صرف رولا پانا اے ہور کجھ نہیں ۔ اک تنظیم ذہنی مریضاں دی بہبود دی اے ۔ تے اک تنظیم تھیٹر دی اے ۔ ایس تنظیم دا ناں اسیں سنگھم رکھیا اے ۔ ساڈا کم پرانی روایت نوں زندہ

دکھنا تے نویں تجربے کرنا اے ۔ اصل وچ میں تہانوں جیہڑی گل دسنی چاہندی آں اوہ ایسے بارے وچ اے ۔

اسیں ساریاں رل کے چاء دی اک پیالی تے اکٹھیاں کم کرن دا معاہدہ کیتا ۔ ایہہ معاہدہ کسے کاغذ تے نہیں ہویا ساڈے دلاں وچ ہویا اے ۔

اسیں شہر وچ کافی پسوڑی پائی اے تے لوکی سانوں لبھدے پھردے نیں ۔ میرا کم تے تنظیم دے دُوجے لوکاں دی مدد کرنا اے ۔ میں اوہناں لئی نویں سکرپٹ لکھنی آں تے پروڈکشن ویلے مشورے دینی آں ۔ ایس تنظیم وچ بوہتے مُنڈے نیں بلکہ مُنڈے کھنڈے ۔ ایہناں دا جذبہ تے لگن ایہناں نوں کم کرن تے مجبور کردے نیں ۔

اسیں ہُن تیک ۲۴ ڈرامے کر چکے آں تے ۲۵ ویں ڈرامے وچ سبھ دے کہن تے میں وی اک کردار کردی آں ۔ دراصل سبھ دا تے بہانہ اے میں اپنے کہن تے اے کردار کردی آں ۔ میں وی کیہ کہہ رہی آں ۔ میں ایہہ کردار کردی ساں —— ہُن نہیں کردی ۔

میری ماں جیہڑی معاشرے دا اک عکس اے ۔ اوہنے سبھ دے ساہمنے میںوں اجازت تے دے دتی تے ایہہ وی کہیا کہ کیوں نہیں ایہہ ضرور تہاڈے نال کم کرے گی —— پر گھر آ کے اوہنے میںوں آکھیا کہ توں کم نہیں کرنا ۔ ایہناں نوں کسے طرح ایہہ سمجھا دیویں ۔ ٹال دیویں ۔

تے میں جنہیں اک چاء دی پیالی تے کردار کرن دا معاہدہ کیتا سی ۔ چاء دی دوجی پیالی تے اوہ معاہدہ توڑ دتا ۔

کیوں جے میںوں ایسے گھر وچ رہنا اے ۔ ایہناں لوکاں وِچ میں وی جھوٹ بولنا اے ، منافقت کرنی اے کیوں جے میں جیونا اے ۔ تے نالے تھیٹر تے کمٹ منٹ دا معاوضہ دولت وچ نہیں ملدا ۔ عزت تے اطمینان وچ ملدا اے ۔ تے اوہدی نہ میںوں لوڑ اے نہ میرے گھر آلیاں نوں —— جیہڑے لوکاں لئی سوہنے تے چنگے نیں تے میرے لئے —— ؟

—————

چور

اوہ فلسفہ بولدا سی شاعری لکھدا سی تے عشق کردا سی۔
ہر اوس کُڑی نال عشق جیہڑی لفظاں دی کھیڈ وچ پٹی ہوئے
جیہڑی عام کُڑی نہ ہووے، خاص ہووے — بھے خاص نہ وی
ہووے تے اوہ اوہنوں خاص ہون دا یقین دواندا سی۔ اپنی
خاص کُڑی کہ جیہڑی صرف اوہنوں لبھ سکدی اے۔ فیر اوہ
اوس کُڑی دا گھُٹ بھردا سی۔ جے کُڑی اپنا آپ سانبھ کے
رکھے تے فیر — کوئی دوجی، تیجی، چوتھی کُڑی خاص بن
جاندی سی تے فیر — جس طرح اوہ چاہ پیندا سی اوسے طرح
اوہ بوہت زیادہ کُڑیاں نوں وی.....؟
تے اوہ کُڑی جس نے اپنی سہیلی دا مان تروڑیا تے
اوہدے یار نوں اپنا بنا لیا تے اوس ہیرے دی قدر نہ کیتی
جیہڑا اوہدی مُٹھ وچ سی۔
تے فیر اوہنوں اُکا حیا نہ آئی تے اوہ اوسے ہیرے
دے ویہڑے وچ اوس چندرے دی جنج نوں اڈیک رہی
اے۔ ایہہ جھلّی کے کہ جیہڑا کسے دا نہیں بنیا، اوہ
اوہدا کنج بنے گا۔ پر سچ اے ساری دنیا دا گھُٹ بھرن

والے دا اپنا وی تے کدی گھُٹ بھریا جائے گا۔
اوہ اوس دن توں نہیں ڈردا اوہ کسے دن کسے رات
تے کسے شام توں نہیں ڈردا۔ چوراں نوں ڈر کاہدا —
پر جدوں اوہ چور رب دے ہتھوں پھڑیا جائے گا۔ فیر
کیہ ہووے گا.....؟

میلی چدّر

پہلوں تے روّبی میرے دفتر ای آوندی سی ۔ پر اَج ساڈی ملاقات دفتر یا کسے پارک دی تھاں اک قریبی ریسٹورنٹ وِچ ہو رہی سی ۔ روّبی مینوں ایویں ای مِل گئی سی ۔ میں اپنے دوست انور نوں فون کر رہیا ساں کہ اک رانگ نمبر مل گیا ۔ ایس نمبر تے بولن والی کُڑی رُوبی سی ۔ رُوبی اک کالج وِچ پڑھدی سی ــــ فیر ساڈی دوستی ہو گئی پر رُوبی دوجیاں کُڑیاں ورگی نہیں سی ۔ اوہ تے مینوں اگے ودھن دا موقع ای نہیں دے رہی سی تے سچ پچھو تے میں ہور اگے ودھن دے موقعے لبھنا ساں تے فیر ــــ دراصل کُڑیاں نوں جِتنا میرا شوق سی تے کسے کُڑی نوں جِتنا اینا اسان نہیں جے ہوندا جنّا کہ ایہہ لوکی سمجھدے نیں ۔ پر میں اک منیا ہویا کھڈاری ساں ایسے لئی مینوں جِتن لئی بوہتی محنت نہیں سی کرنی پیندی ۔ میں بہت گھٹ دِناں وِچ ای اجیہا جال سُٹدا کہ کُڑی آپ تڑفدی ہوئی میری مُٹھ وِچ آ جاندی سی ۔ میرے جال وِچ ہُن تک کنیاں کُڑیاں کسے مچھی وانگ آئیاں سن ۔ ایہہ میں دس نہیں سکدا کیوں جے میں گنتی بُھل بیٹھا واں ۔ دراصل عورت نوں جِتن

دا سبھ توں وڈا ہتھیار اے مظلومیت ۔ جے مرد مظلومیت دی تصویر بن جائے تے عورت ترس کھا کے اوہنوں بوہت کجھ دے دیندی اے ۔ مینوں ترس کھانا بہت بھیڑا لگدا اے ۔ پر میں ایسے ہتھیار نال عورت تے وار کرنا واں تے اخیر جت میری ہوندی اے ۔

رُوبی وی اجیہی کُڑی سی جیہڑی آزاد ہون دی کوشش کر رہی سی تے میں اوہدے پرکٹن دی تیاری کر رہیا ساں ۔ اَج نہیں تے کل روّبی وی ہوراں دی طرح میرے بستر دی میلی چدّر وانگ میرے پیراں وِچ پئی ہووے گی ایہہ مینوں پتا سی میں اوہدے تے اپنی شرافت دا اجیہا عکس پایا کہ اوہ میری مرید ہو گئی ۔ ہُن میں مظلوم بنن دی اداکاری کر رہیا ساں تے ایس توں بعد اوہ مینوں سُکھ دیون لئی آپ دُکھاں دے وَس پے جاوے گی ۔

مرد عورت دے جسم لئی بڑا کمینہ گھٹیا تے خود غرض بن جاندا اے اوہ بُھل جاندا اے کہ کوئی ہور مرد وی اوہدی اپنی بھین نوں وی ایسے طرح فریب دے سکدا اے ۔ پر اپنی بھین تے اپنی عزّت ہوندی اے ۔ اوہدے بارے ایہہ سوچیا وی نہیں جا سکدا ۔

ایہہ میرا ای نہیں میرے ورگے کئی مرداں دا فلسفۂ حیات اے ۔ بُھکھ بڑی ظالم شے اے ایہہ بھاویں روٹی دی ہووے تے بھاویں انسانی بوٹی دی ۔ تے جیہڑا بندہ سبھ کجھ ہوندیاں کھاندیاں پیندیاں ہمیش بُھکھّا رہوے اوہدا کیہ کیتا جاوے میں وی بڑا بُھکھّا ساں پر پہلوں پہلوں اپنی بُھکھ نوں اپنے

اندر لُکا کے رکھنا ساں فیر جدوں لوڑ ہوندی میری اکھیاں وچ

بُھکھ دی لالی جھلکن لگ پیندی تے میں عورت

نوں کھاون پیون لئی پاگل ہو جاندا ویسے لوک مینوں بڑا مہذب
تے شریف سمجھدے سن - میں سبھ نوں اپنا ایہو ای روپ
وکھایا سی - کیوں جے میں بڑا ہشیار تے چالاک بندہ آں - میرا
اصل کوئی نہیں جاندا ــــ کوئی نہیں جان سکدا - میں اپنے
تے اینے پردے پائے ہوئے نیں کہ اصل کوئی تک
ای نہیں سکدا - میں کہیا ناں میں بڑا چالاک تے ہشیار آں
تے ایسے چالاکی تے میں کڑیاں نوں جت سکنا واں - ایسے
چالاکی تے میں روبی نوں اَج ریسٹورنٹ وچ بُلایا سی تے
فیر ہوٹل ــــ ہوٹل دا کمرہ ــــ اوہ تے ئیں ــــ تے اوہ
ہوراں دی طرح اک دن بستر دی میلی چدّر وانگوں میرے
پیراں ہیٹھ پئی ہووے گی ــــ پر اوہ اجے آئی کیوں نہیں
ہُن تے سوا پنج ہو گئے نیں تے میں اوہنوں پنج وجے آون
نوں کہیا سی - ایویں ای میں ایدھر اُدھر تکن لگ پیا -
کجھ دُور میز تے اِک کلّی کُڑی بیٹھی سی - حیرانگی دی گل
اے اوہ کلّی سی - یاں ایہہ بوہتی حیرانگی دی گل سی کہ اوہ
کلّی کُڑی سی تے اجے میرے تیک نہیں پہنچی سی - دِل
کیتا کہ اوہ وی اک دن میرے بستر دی میلی چدّر بنے ۔
اوہ کُڑی نہیں سی اوہ تے نری اگ سی ــــ بھخدی اگ -
مینوں جس روبی دا انتظار سی میں اوہنوں نہیں میں تے شاید
ایہنوں اُڈیک رہیا ساں - پر اوہ کہنوں اُڈیک رہی اے؟

سوال دی اک گنڈھ میرے اندر پے گئی تے میں ایویں ای اوہدے
بارے سوچن لگ پیا ــــ میں پتا نہیں کِنّی دیر ایس گنڈھ
نوں کھولن دی کوشش کردا رہیا ــــ سوچاں وچ ڈُبیا رہیا پر
فیر رُوبی آ گئی -

اوس وقت رُوبی دا آونا مینوں زہر لگیا - جد کہ میں اوہدے
لئی ایس ریسٹورنٹ وچ آیا ساں - رُوبی نال گلّاں کردیاں ہویاں
وی میرا دھیان اوس کلّی کُڑی وَل سی - میں اینا دُور بہہ
کے وی اوس اگ دے سیک نوں محسوس کر رہیا ساں - اجیہی
اگ جیہدے بارے وچ میں کجھ وی نہیں جاندا ساں اوہ
کتھوں آئی تے کتھے جاوے گی - مینوں کجھ وی نہیں پتا سی -
اسیں ریسٹورنٹ وچ ڈیڑھ گھنٹہ بیٹھے رہے پر اوہ گھنٹے بعد
ای اُٹھ کے خورے کتھے چلی گئی - میں اوہدا پچھا وی نہیں کر
سکدا ساں کہ اوہدا پتا چل سکدا - میں بڑا پریشان ہویا تے
گھر نوں پرت آیا - پر کسے کم وچ دل نہ لگیا - کئی دناں
تیکر میں اوسے ریسٹورنٹ وچ اوس ویلے جاندا رہیا پر
اوہ نہ ملی - تے اک دِن جدوں میں ایہہ فیصلہ کر کے آیا
ساں کہ بس اَج آخری دِن ہووے گا فیر میں ایتھے نہیں آواں
گا - ایویں جھلیاں دی طرح اک اجیہی کُڑی نوں اُڈیکنا واں
جیہڑی کدی نہ آوے گی -
پر اوسے دِن اوہ آ گئی اوہ اوسے طرح کلّی بہہ کے
چاء دے گھُٹ بھر دی پئی سی کہ میں اوہدے کول گیا
تے نیڑے بہہ جان دی اجازت منگی - اوہ آپ تے کجھ نہ
بولی پر اوہدیاں اکھیاں نے مینوں اجازت دے دِتّی -

چپ چپیتی جیہی اوس کُڑی دی اکھیاں بولدیاں سن۔ مینوں اوہنوں تک کے خانم چیتے آئی۔ خانم یونیورسٹی وچ میری کلاس فیلو سی۔ گل کردے ہویاں اوہدے توں پہلاں اوہدیاں اکھیاں ہس پیندیاں سن یاں رو پیندیاں سن۔ میں اینی کہندیاں ہوئیاں اکھیاں ہور کتے نہ ویکھیاں سن۔ تے ہن ایس اگ ورگی کُڑی دیاں اکھیاں کہانیاں کہہ رہیاں سن۔ میں اوہدا ناں پچھیا۔

اوہدا ناں گل سی تے اوہ اک دفتر وچ کم کردی سی۔ جدوں بڑی اُداس ہوندی سی اوہدوں اوہ ایس ریسٹورنٹ وچ آ کے چاء پیندی سی۔ چاء دے تلخ گھُٹ وچ اوہ اپنے دُکھ درد تے حیاتی دی تلخی نوں بھلان دے جتن کردی سی۔ یا چاء نال اپنے اکلاپے نوں ونڈدی سی۔ اوہدی گل سن کے میں کہیا۔

"گل ہر بندہ اکلا ہوندا اے کجھ دا اکلاپا نظر آ جاندا اے کجھ دا نہیں نظر آوندا۔"

"پر تسیں تے کلّے نہیں۔ اک دن تہاڈے نال میں اک کُڑی نوں ویکھیا سی۔

"آہو! اوہ رُوبی سی — پر اوہ وی اک چھل فریب سی۔ جیون لئی کوئی نہ کوئی بہانہ تے چاہیدا اے نا۔"

"تسیں سارے مرد عورت نوں چھل فریب — بہانے تے وکھ کجھ نہیں سمجھدے کیوں؟

"بوہت ساریاں عورتاں تے بہانہ وی نہیں ہوندیاں — کجھ آس ہوندیاں نیں، کجھ خواب تے کجھ ضرورت —

"اوہ کیہڑی سی"؟

"اوہ تے اک بہانہ ای سی — تے توں؟

"میرا کیہ ذکر اے"؟

"تیرا ذکر نہیں — تیری ضرورت وی اے۔"

"پر ایہہ تہاڈی میری پہلی ملاقات اے نا؟

"ضروری نہیں کہ ہر پہلی ملاقات پہلی ای ہووے۔"

"کیہ چاہندے او؟"

"توں سمجھدی ایں۔"

"میں کجھ وی سمجھنا نہیں چاہندی۔"

"کیہ توں حقیقت توں ڈرنی ایں؟

"نہیں حقیقت توں نہیں جھوٹھ توں۔"

"توں مینوں جھوٹا سمجھنی ایں۔"

"جھوٹا بندہ نہیں بندے دی گل بات ہوندی اے۔"

"توں ایہہ کیہ لفظاں دی کھیڈ مینوں کھڈا رہی ایں؟"

"ایہہ نرے لفظ ای نہیں۔"

"میں وی نرے لفظ نہیں کہے ایہہ سچ اے۔"

ایہہ کہہ کے میں اوہدا ہتھ پھڑیا تے اک لہر جیہی مینوں اندروں چیر گئی۔ اوہ واقعی اگ سی — اگ۔

اوہنے میرے ہتھ توں اپنا ہتھ چھڈایا تے چُپ کر گئی۔

"توں مینوں بوہت کھری بوہت چنگی تے اپنی لگی ایں۔ ایسے لئی میں .... توں تے بڑی زندہ عورت ایں .....

میں.... تے زندہ عورت؟ میں تے اک مُردہ عورت آں۔ برف دی سِل ورگی ...."

"جو وی کہندا اے اوہ غلط کہندا اے۔"

"میں غلط نہیں کہندی تے ایہو جیہیاں گلاں تے جڑ ا تاں مینوں

پسند نہیں ۔"

" توں جھوٹ کہہ رہی ایں ۔ میں تیرا ہتھ پھڑیا تے تیرے چہرے دا رنگ بدل گیا سی تے ہُن ویکھ ــ

ہُن ؟

" میں اوہدا ہتھ پھڑ کے چُمیا ــ ہائے کنّا سرور آیا اے ۔ کنّا نشہ اے ۔ ؟"

ہونہہ ــ سرور ــ نشہ

" کیہ تینوں کجھ محسوس نہیں ہویا ؟

" نہیں بالکل نہیں ۔"

" توں اینی تے بے حس نہیں ۔"

" میں تہاڈی سوچ توں زیادہ بے حس آں ۔"

" نہیں میں نہیں من سکدا ۔"

" تسیں نہ منّو ۔ پر ایہو سچ اے ۔"

" میں تینوں فیر مل سکاں گا ؟"

" پتا نہیں "

" دل کردا اے تینوں کوئی تحفہ دیواں ، کیہ لویں گی ؟

" میں تحفے لین دی عادی نہیں ۔ ایس لئی کجھ نہیں ۔"

" توں تے بڑی اوکھی کُڑی ایں ۔ کوئی تیرے کول آون دی جرأت نہیں کر سکدا ۔"

" تے میں تیرے اینے نیڑے آ گیا واں ۔ میں تینوں جت لیا اے نا ۔"

" نہیں تسیں مینوں جتیا نہیں ۔ کسے دی عورت دا ہتھ پھڑ لینا چُم لینا یا اوہنوں گل نال لا لین دا ایہہ مطلب نہیں کہ

تُسیں جت گئے او تے اوہ ہار گئی اے ۔"

" فیر توں مینوں ایہہ اجازت کیوں دِتّی ؟"

" میں کسے نوں وی ایہہ اجازت نہیں دِتّی ۔"

" میں زبردستی تے نہیں کیتی ۔"

" میں اجازت تے نہیں دِتی ــ جدوں وی کوئی مینوں صرف عورت سمجھن لگ پیندا اے میں اوہدے توں بوہت دور چلی جانی آں ۔ پر میں تے تیرے قریب آیا واں تے تینوں میرا مطلب اے ۔ پیار ۔"

"پیار ــ میں کسے پیار نوں نہیں جاندی نہیں مندی ۔"

" پر ایس حرکت دا مطلب اے پیار ــ"

" ایہدا اوہ مطلب نہیں جو تسیں سمجھیا اے ۔ ایہدا کجھ وی مطلب نہیں ....."

" کجھ تے ہووے گا مینوں سمجھا دے ۔

" میں آپ ای کُجھ نہیں سمجھی تہانوں کیہ سمجھاواں ؟"

" کیہ توں اوس گھڑی توں انکار کرنی ایں ؟"

" میں انکار نہیں کر دی ــ میں ایہہ بحث نہیں کرنا چاہندی ۔"

" کمال اے مینوں جگا کے توں آپ سو جانا چاہندی ایں ۔"

" میں تہانوں یاں کسے نوں نہیں جگایا ۔"

" فیر کسے مرد دے اینے قریب آون دا ہور کیہ مطلب اے ۔ ہور کیہ ظاہر ہوندا اے ۔"

" تُسیں غلط سمجھ رہے او ۔ میں اوس ڈیلے کتھے وی نہیں ساں ۔

" پر تیرے بدن دی اگ تے ایتھے ای سی توں کتھے ہور کس طرح ہو سکدی ایں ؟ کس طرح ؟

ایہہ وی ہو سکدا اے ۔ سبھ کُجھ ہو سکدا اے ۔ تسیں مرد'

عورت دی اک پل دی غلطی معاف نہیں کر سکدے تے عورت تہاڈا ہر گناہ معاف کر دیندی اے ۔ تسیں اوہنوں نہ جیوݨ دیندے او تے نہ مرن دیندے او ۔ ایہہ کیوں اے ؟ تسیں ہر عورت خرید سکدے او ۔ ویچ سکدے او ۔ تسیں اوہدے لکھ امتحان لیندے او تے کیہ اوہ تہاڈا اک امتحان نہیں لے سکدی ۔ تسیں ہار گئے او ۔ میں تہاڈی جت نہیں ۔"

ایہہ کہہ کے اوہنے پرس چُکیا تے ریسٹورنٹ توں باہر نکل گئی ۔ میں حیرانگی نال اوہنوں ایس طرح جاندیاں ہویاں ویکھدا رہیا —— تے سوچدا رہیا —— ایہہ کس طرح دی ملاقات سی ؟ پہلی کہ آخری ؟ اوہنے کیہ کیتا ....؟ اوہنے ایہہ کیہ کیتا ؟ پر اوہ تے کجھ وی کر سکدی سی — اوہ کُڑی نہیں اگ سی ... اگ ! ۔

تاریخ

اَج فیر اوہ اپنے کمرے وچ کلّی بہہ کے کیک تے موم بتی بال رہی سی ۔ موم بتی بالدے ہویاں اوہ شاید کوئی گیت وی گا رہی سی ۔ جیہدے بول سُنݨ والیاں دی سمجھ وچ نہیں آ رہے سن ۔ پر اوہ آپ سبھ کجھ سمجھ رہی سی ۔ اوہدے چہرے دے تاثرات توں پتا لگدا سی ۔ کدی اوہ ہس پیندی سی تے کدی اوہدی اکھیاں وچ ہنجو کِر آوندے ۔

اَج اوہدی سالگرہ وی نہیں سی ۔ اَج دی تاریخ وچ اوہدی سالگرہ نہیں ہوندی سی ۔ اوہدی تے کسے وی تاریخ وچ سالگرہ نہیں ہوندی سی ۔ اوہ جدوں جمّی سی اوہدوں تاریخاں چیتے رکھݨ دی عادت وی نہیں سی ۔ بس موسم یاد رہندا کہ ساون بھادوں سی کہ مگھر سی یا کتو سی کہ اسو — دِن تے تاریخاں وَل کسے دا دھیان ای نہیں سی پر جدوں اوہدے بال جمّے اوس ویلے لوکی تاریخ مہینہ تے وقت چیتے رکھدے سن تے جدوں اوہدے دوھترے پوہترے ہوئے اوہدوں ایہہ وی پتا ہوندا سی کہ کیہڑا بُرج تے ستارہ اے ۔ اوہدی کیہ خاصیت اے

پر اصل تے خاص گل ایس تاریخ دی اے جیہڑی اَج سی

تے اوہ پچھلے چالھی ورہیاں توں ایس دِن موم بتّی بالدی سی تے بُجھا دیندی سی ۔ جیویں کسے دی سالگرہ ہووے ، پر ایہہ سالگرہ کیہدی سی ۔ کوئی نہ جاندا سی ۔ اوہدے بال پُچھدے تے اوہ کیہندی بس پُتر میری اپنی ای سمجھو — پر تہانوں تے اپنی تاریخ یاد ای نہیں فیر تہاڈی کس طرح سمجھیئے ؟ اوہو گل اوہ کہندی تے اوہو جواب اوہ دیندے ۔

اوہ کسے نوں کس طرح دسدی کہ ایہہ اوس بندے دی تاریخ پیدائش اے جیہنوں اوس توں وچھڑیاں وی زمانے ہو گئے نیں ۔ تے جیہدے نال اوہنے کدی وی اوہدی سالگرہ دا دِن نہیں سی منایا پر اوہ تاریخ اوہدے دِل تے لکھی گئی سی اوہ کِسراں بھُل سکدی سی — ؟ اوہ کیویں بھل جاندی — ؟ اوہ اپنا آپ بھُل سکدی سی پر اوہ تاریخ نہیں بھُل سکدی سی ۔

اوہنوں پتا سی کہ اوہ ایسے تاریخ نوں جمیا سی تے کدی اوہنوں انج لگدا جیویں اوہنوں اوہ آپ جم آئی اے تے اوہدے جُثّے چوں پیڑاں نکلدیاں ۔ اوہ ایسے طرح چیکاں ماردی جیویں اوہنے اپنے بالاں دے جمن تے ماریاں سن تے کدی اوہ اوس ماں دا سوچدی جیہدی گُکھ دا اوہ جایا سی ۔ اوہ سوچاں سوچدی سوچدی جھلّی ہو جاندی تے فیر اُچّے اُچّے ہاسے ہسدی ۔ ساریاں نوں پتا سی کہ ایس تاریخ نوں اوہ سویر ای بُوہے نوں جندرا مار کے اندر کمرے وچ بہہ جائے گی تے فیر رنگ برنگیاں واجاں شام تیکر کنّی پین گیاں — تے شام توں بعد اوہ بوہا کھول کے آپے باہر آ جاوے گی تے کہوے گی — تسیں شیرینی نہیں ونڈی ۔ ایہہ تاں خوشی دا ویلا اے آہو ۔ نچو — گیت گاؤ — جھومر پاؤ ۔

جدوں اوہ گراں وچ رہندی سی ۔ اوہدوں اوہ گُڑ والے چاول پکاندی تے انگیٹھی تے دیوا بالدی —

" ہُن اوہ شہر وچ سی — تے اوس دن اوہ بازاروں کیک لیاوندی تے موم بتّی بالدی ۔ فرق سی تے صرف چیزاں دا ۔ اوہدا جذبہ اوہی سی ۔ اوہدی پیڑ وی اوہی تے اوہدی سِک وی اوہی ۔

اوہدے پُتر تے دھیاں ماں نوں ایس حال وِچ ویکھن دے عادی ہو گئے سن ۔ ہُن اوہ سوال نہ کردے — ہُن کوئی وی سوال نہ کردا تے اوہ کمرے وِچ کلّی بہہ کے کندھاں تے باریاں نال گلّاں کردی ۔ کہندی میں تاں اٹّاں نال ویاہی گئی — کسے نہ بھیت جانیا ۔ کسے خبر نہ ہوئی کہ میں اِٹّاں توں پہلاں ...... بوہے نال ویاہی گئی ساں فیر بُوہے تے جندرا پے گیا تے میتوں جندرے دی طرح زنگ لگ گیا تے میری کُنجی گواچ گئی تے فیر اوہ گاؤن لگدی :-

کُنجی گھڑاواں کہ مَر جاواں .... دس وے طبیبا
کس وَل جانواں ...... کس نوں حال سُناواں

ایسے تاریخ نوں جیویں اوہنوں کوئی دورہ جیہا پیندا — پہلوں سارے فکر کردے سن ۔ فیر ذکر کردے سن تے ہُن نہ فکر نہ ذکر ۔ جیویں اوہ کُجھ وی نہیں سی ۔ کِتھے وی نہیں سی — اوہدا اپنا کوݨ سی ؟ کوئی وی نہیں ۔ اولاد سی پر اوہ وی اوہدی اپنی نہیں سی اوہدے خاوند دی سی — بس اوہ آپ ای اپنی سی یا فیر اوہ تاریخ — پورے سال دے تِن سو پینسٹھ دِناں وِچوں اک دِن بس اِک دِن اوہدا اپنا سی — باقی سارے دِن تے ساریاں راتاں لوکاں دیاں سن ۔ پر اوہ دن اوہدے توں کوئی نہ کھو سکدا سی ۔ کوئی نہ لے سکدا سی ۔ اوہ پہلی واری توں ای اوس دن لئی لڑ پئی سی ۔

جدوں اوہدی ماں کمرے دے بند بوہے نوں کھڑکاندی تھک گئی سی تے اوہنے سمجھیا سی کہ بس ہُن جیوندی کُڑی نوں مویاں ویکھے گی۔ پر شام ویلے بُوہا کھُل گیا تے ماں حیرانگی نال اوہنوں بِٹ بِٹ تکن لگ پئی۔ جیویں اوہ اوہدی روح ہووے — بھٹکی ہوئی روح — اوس ویلے اوہ کسے بھٹکی روح ورگی ای لگی سی —

ماں نے بڑا زور لایا کہ ایس راز نوں جانے پر — اوہ جان دیندی تے جاندی۔ فیر ماں نے گھابر کے اوہدا ویاہ کر دِتا۔ ویاہ مگروں اوہدے خاوند نے ایس دِن نوں تکیا تے اوہدی تے پیراں ہیٹھ جیویں زمین نہ رہی ہووے۔ اوہنے گھابر کے اوہدی کُکھ وچ بچیاں دا بیج پاونا شروع کر دِتا۔ اوہدا خیال سی اوہناں دے رَولے وچ اوہ ایہہ دِن بھُل جائے گی پر ایہہ اوہدی اپنی بھُل سی۔

اوہدے بالاں نے وی بڑی کوشش کیتی پر ماں دی حیاتی چوں ایس دِن نُوں نہ کڈھ سکے۔ لگدا سی جے ایہہ دِن نہ ہووے تے اوہ مَر ای جاوے۔ اوہدا اِکو سہارا اے۔ اوہ سہارا اک دن سی — سویر توں شام تیکر کھلّریا دِن … پر کوئی کُجھ نہ جان سکیا۔ فیر جدوں اوہدی نونہہ نے پُتّر جمیا تے اوہی دِن سی۔ پر اوہدا دِن کسے ہور دا دن کیویں ہو سکدا اے؟ ایہہ نہیں سی ہو سکدا۔ ایہہ اوہنے ہون نہیں سی دینا۔ پر رَبّ دے کماں وچ بندے دا کیہ دخل۔ نویں رُوح دُنیا وچ آئی پر عجیب گل اے اوہنے ایس بچّے دی شکل ویکھن توں انکار کر دِتا۔ ایہہ بچّہ ساڈا نہیں کسے ہور دا اے …. کسے ہور دا اے۔ ایہہ کہندیاں ہویاں اوہ اپنے کمرے وچ ٹُر گئی۔ جا کے اوہنے بُوہا بند کیتا۔ ڈھیر ساریاں موم بتیاں بالیاں — تے فیر اوہناں نوں بُجھا دِتا۔ اوہنے تِن چار واری موم بتیاں بالیاں تے فیر پھُوک نال بُجھا

دِتیاں، تے گیت گاوَن لگی :- بتیاں بالاں، بال بُجھاواں
کُنجی گھڑاواں کہ مر جاواں ….. مر جاواں — مر جاواں!
تے فیر اوہ رون لگ پئی — چیکن لگ پئی۔

فیر اوہنے اپنے پرانے صندوق نوں کھولیا۔ اِک اِک شے باہر کڈھی۔ تے فیر کالے پراندے دے دھاگے اِک اِک کر کے وکھرے کرن لگ پئی۔ سارا پراندا ادھیڑ کے اوہنے چوک دی گنڈھاں کھولیاں تے اِک گنڈھ چوں اِک پرانی جیہی کاغذ دی پرچی نکلی۔ اوہنے پرچی کھولی۔ اکھیاں نال لائی۔ ہوٹھاں نال چُمی تے کہن لگی :-

میرا اٹّاں نال ویاہ ہویا سی تے اَج باریاں نوں گل دسنی آں۔ اِٹّاں راز نہیں سانبھ سکدیاں — کہ ایہناں وچ وِتھ نہیں ہوندی۔ باریاں دِل دے درد جاندیاں نیں کہ ایہناں چوں ہوا لنگھدی اے — تے ماہی دے دیس وَل جاندی اے :- ہوائے نی جا کے دسیں میرا حال۔ جاوُنی درد سنیہڑا لے جاؤ — تے سن لو….. سارے سُن لو۔

اَج دے دن — اَج دی تاریخ مینوں اِک مرد نے پہلی تے آخری واری دھوتی اَکھ نال تکیا سی — پر اوس توں بعد ہُن تیکر سارے مینوں میلی اَکھ نال تکدے — تے اَج دی تاریخ نوں اوہ سوہنی سُتھری اَکھ والا جمیا سی — اَج دی تاریخ سی جدوں میں بُوہا بند کرن گئی ساں تے اوہ مِل پیا۔ جنّے دل دا بُوہا کھول دِتا۔ تے فیر پتا نہیں کیوں اوہ میرے دِل نُوں جندرا مار گیا تے چابی گوا چھ گئی۔ اوس توں بعد دِل دا بُوہا کدے نہ کھُلیا بس اوہی دن سی — اوہی تاریخ سی۔ اوہ تاریخ میں کِس طرح بھُل سکنی آں۔ جدوں گلی چوں لنگھدیاں ہوئیاں اوہنے میرے وَل تکیا سی تے کہیا سی۔

"تُوں گھروں باہر نہ نکلیا کر — ایہہ میلی اکھ والے تیرے جیہی صاف سُتھری کُڑی نوں وی میلا کر دین گے تے ایہہ میں ویکھ نہیں سکدا۔"

"پر کیوں؟..... تُوں کوݨ ایں؟"

"میں تیرا کوئی نہیں، میں کسے دا کوئی نہیں — میرا تے کسے نال کوئی رشتہ وی نہیں — میں تے ایس پنڈ وچ نواں آیا واں۔"

"کیہ کرنا ایں؟"

"فوج وچ نوکری —"

"اچھا — فیر تے تُوں بوہت ساریاں چیزاں لیایا ہوویں گا۔"

"میرا کوݨ اے جیہدے واسطے لیاواں —؟..........

بس اپنے لئی کجھ لیایا واں —"

"کیہ؟"

"کیہ کجھ دساں....؟"

تُوں ادھی گل چھڈ کے ٹُر گیوں — میرے اندر تیرے لئی اک دیوا جگیا تے میں ہر گل تیرے بارے ای سوچدی تے تیرے ای نال کردی — میرا وی ہور کوݨ سی؟

اِک دن میں ترنجݨ دا بہانہ کر کے تیرے بُوہے جا پہنچی، تُوں حیران پریشان ہو گیا سیں — میں آپ ای بُوہے توں اندر لنگھ آئی — چُلھے دے کول میلے بھانڈے سن تے چاء دی ادھی پیالی۔ میں تیری جُوٹھی پیالی پیتی تے کُجھ کہے سُنے بغیر ای پرت آئی۔

میں نہ ایس توں پہلاں کدے چاء پیتی سی نہ بعد وِچ۔ میری جیبھ تے ہُݨ وی اوس چاء دا ذائقہ جیوندا اے۔ سبھ جاندے نیں کہ میں چاء نہیں پیندی پر اوہ ادھی پیالی، اوس بارے وچ

کوئی نہیں جاندا —

میں بُوہا کھولنی آں — باورچی خانے وچ جا کے خانسامے نُوں ادھی پیالی چاء بناݨ نوں کہندی آں — اپنے کمرے وِچ آوندی آں — کُجھ دیر بعد خانساماں چاء لیاؤندا اے پر ایہہ تے بھری ہوئی اے — مَیں تے اَدھی پیالی منگی سی۔

میں غصّے وچ چاء دا کپ ڈولھ دینی آں تے کہندی آں۔ تُوں کدے اَدھی پیالی نہیں پیتی۔ تینوں کیہ پتا ایہدا سواد کیہ ہوندا اے — اَدھی پیالی کیہ ہوندی اے — فیر میں چیکݨ لگ پیندی آں — سارے میرے آسے پاسے اکٹھے ہو جاندے نیں تے جدوں اوہناں نوں غصّے دی وجہ پتا لگدی اے تے اوہ حیران ہو جاندے نیں۔

میں اوہناں نُوں حیران چھڈ کے باورچی خانے وچ جاندی آں چھُری لے کے اوس نویں رُوح نُوں ٹوٹیاں وچ ونڈدی آں تے کہندی آں۔

"اوہی تاریخ فیر کسے حیاتی وچ نہیں آوے گی۔ کوئی ہور نہیں مرے گی — تے اک دِن دی آس تے نہیں جیوے گی۔ میرے ورگی کوئی ہور نہ ہووے۔ کتھے نہ ہووے۔ کدے نہ ہووے ساری عمر ادھی پیالی چاء تے اک تاریخ مُٹھ وچ لے کے بیٹھی رہوے گی — ایہہ نہیں ہووے گا — کدے نہیں ہووے گا —"

تے فیر اوس تاریخ نوں زندگی چوں مٹاوݨ والے ہتھ ادھی پیالی توڑݨ والے ہتھ۔ آہو ادھی ہتھ اَج میری روح دی کُنجی گھڑ دیندے نیں۔

اوہی چھُری اے تے اوہی کمرہ — اوہی تاریخ۔ اوہی

ہَیں۔ تے فیر میرے ہتھ میتھوں وی اوسے چھُری نال مار دے

نیں ــــــــ

تے گھر وچ اوہی تاریخ جیوندی اے۔ اوہی تاریخ میرے

مرن دی تاریخ ــ تاریخ دے مرن دی تاریخ اے۔

ایسے تاریخ نُوں دُور کتھوں گیت گاؤن دی آواز آوندی

اے...

دس وے طبیبا !
کُنجی گھڑاواں کہ مَر جاواں
کُنجی گھڑاواں کہ مَر جاواں !

بھِجی عورت

مینہ وِچ میرا اپنا آپ میرے وس وِچ نہیں رہندا۔ میرے پیر گلیاں سڑکاں تے ٹُرن نوں کردے نیں۔ میرا جی بھجن نُوں کردا اے۔ گلیاں سڑکاں نال میرا کوئی بڑا گوھڑا رشتہ جاپدا اے۔ لگدا اے گلیاں سڑکاں تے میرے پیر نہیں ٹُردے۔ بلکہ کوئی میرے دِل تے پیر دھرا ہووے ــ تے میں ایس وانہ نُوں سُنن لئی گھروں باہر سڑکاں وَل ٹُر پینی آں۔ ایہو گل سی پئی اَج میں وردھدے مینہ وِچ گھروں ٹُری ساں۔ راہ وِچ دو چار کم کیتے تے فیر میں ریاض دے دفتر تیک اَپڑ گئی۔

اوہ بوہت حیران سی پئی ایس بھِجے ہوئے بے اعتبارے موسم وِچ میں کدھر۔ میں اوہناں کول ہو کے وی دُور بہہ کے اوہناں نال بڑی دیر تک گلاں باتاں کیتیاں تے چاء دی اک پیالی پیتی۔ دوجی پیالی میں آپ ای منگی سی۔ کیوں جے میرے اندر دی تریہہ تے بھُکھ مینہ وِچ ودھ جاندی اے۔ تے میں اپنا آپ لُکا وی نہیں سکدی۔ مینہ وِچ چاء دی پیالی چوں اُٹھدی سیک تے دھواں میتھوں بڑا سوہنا لگدا اے کیوں جے ایہدے وِچ کنبیاں بھُلیاں گلاں چیتے آوندیاں نیں تے کِنّے خواب جاگدیاں اکھیاں وِچ دیویاں وانگ جگ پیندے نیں۔ ایس لئی وی اپنا

آپ لبھن لئی اک دی تھاں دو چاء دیاں پیالیاں پیتیاں تے فیر اچن چیت میں کہیا۔

لو ـــــ میں ہُن چلی ـــــ!

سبھناں دیاں اکھاں ٹڈیاں دیاں ٹڈیاں رہ گیاں، سبھناں دے ساہ اُتے دے اُتے رہ گئے۔

"ورھدے مینہ وچ ـــــ؟

کول بیٹھے جمیل نے کہیا ـــــ "دھیان نال گُڑیئے ـــــ کتھے بعد وچ تینوں کوئی کہانی "بھجّی گُڑی بارے ای نہ لکھنی پوے۔"

"میں تے ہمیشہ ای "بھجّی گُڑیاں تے بھجّے بندیاں دی کہانیاں لکھدی آں۔ میں آپ جو "بھجّی" رہندی آں ـــــ"

ایہہ کہہ کے میں دفتروں باہر نکل آئی تے گلیاں سڑکاں تے ٹُرن لگ پئی۔ ہُن میں کسے ہور نال نہیں اپنے آپ نال گلاں کر رہی ساں ـــــ ایہہ لوکی تے میرے بارے وچ کُجھ وی نہیں جاندے۔ ایہناں نوں کیہ پتہ میں کِنے وریہاں نوں حیاتی دے کوڑے گھُٹ کِنے صبر نال پی رہی آں۔ جدوں راتاں نوں مینہ دی واز آوندی اے تے جی کردا اے۔ باہر جا کے نیہرے وِچ وسدے مینہ وچ کھلو جاواں تے میرا باہر وی بھج جاوے۔ اندروں تے میں بھجی رہندی آں۔ میں دُکھاں درداں تے اذیتاں وِچ بھجّی عورت آں۔ میری ہر کہانی دا کردار میں آپ ای آں تے ہر پیٹر میرے ہی سینے توں اُٹھدی اے۔ ہر خواب میرا ہی ادھا رہ جاندا اے تے ہر اکھ وِچ میرے ای ہنجھو ہوندے نیں۔ میں جیہڑی ہر پل سفر وچ رہندی آں۔ دُھپاں وِچ سڑدی آں تے مینہ وِچ بلدی آں۔ میں تے بھجدی رہندی آں۔ مینوں اجیہی حیاتی نہیں لبھی جیہڑی سُکھ پیالے پیوندی ہووے ـــــ میں تے درد وچھوڑے تے دُکھ تمبہہ لے کے حیاتی نوں جر دی رہی آں۔

ایہہ لوک کہندے نیں مینہ وِچ تسیں کلّے ای جا رہے او۔ بھج جاؤ گے۔ آؤ ساڈے نال گڈی تے بہہ جاؤ۔

تے میں روندی روندی ہس پیندی آں۔ ایہہ کیہ جانن۔ میں تے ہمیشہ ای کلّی رہندی آں۔ میں تے ہمیشہ ای کلّی رہواں گی۔ کسے دے نال جے ٹُر وی پواں تے کلّی۔ کسے دی گڈی وِچ بہہ وی جانواں تے فیر وی کلّی۔ مینوں تے کسے دا ساتھ ساتھ ای نہیں لگدا۔ مینوں تے کوئی وی اپنے ورگا نہیں لگدا۔ سارے ادھے لگدے نیں۔ ایہناں وِچ کوئی وی پُورا نہیں۔

کوئی وی نہیں۔ کوئی وی نہیں جیہڑا گلیاں سڑکاں تے پیر دھردا ہووے تے اوہنوں لگے اوہ اپنے ای جُثے تے پیر دھردا اے۔ کوئی وی نہیں جیہنوں چاء دی پیالی وِچ اپنا آپ دِسدا ہووے۔ کوئی وی نہیں جیہنوں چاء دے سیک تے دھوئیں وِچ وِچھڑیاں تے نکھڑیاں دیاں شکلاں نظریں آوے۔ کوئی وی نہیں جیہڑا میرا اصل پچھان سکے۔

مینوں نجھا تاں باون والے وی مینوں نہیں بُجھ سکدے۔ میرے نیڑے رہن والے وی میتھوں دُور ای رہندے نیں ـــــ تے پھیر میرے نیڑے کون اے؟

کہانی دی کہانی

اج ایہہ میریاں کہانیاں دے سارے کردار اپنی اپنی چاء دی پیالی لے کے میرے ساہمنے آ گئے نیں — ایہہ کہندے نیں۔

سانوں کردار بناون والیے — توں تے کہانی کار کہاوندی ایں۔ اج سانوں کوئی اجیہی کہانی وی سُنا۔ جیہدا کردار توں آپ بنی ہوویں۔ اسیں تیرے موہنوں تیری کہانی سُننا چاہندے آں — آ — اج اپنی کوئی کہانی سُنا — !

اسمانی تارے نیں
کیوں جندڑے مارے نیں
دلاں دیاں کھول گنڈیاں

میں وارنہ سُن کے چاء دی پہلی پیالی دے کردار ارسلان وَل تکنی آں۔ اوہو ارسلان جنہنے چکڑ رنگی نوراں نوں اک سوال دے جواب لئی، موت دی شکل تکن تے مجبور کیتا سی۔ اوہدی اکھیاں وِچ حیرانی وے اے تے دُکھ وی۔ ایس ویلے تے اوہدا چہرہ وی نوراں دی لاش ورگا چِٹا ٹھیک پیا دِسدا اے۔ اوہ موہنوں کجھ نہیں کہندا پر اوہدی اکھیاں سوال دا جواب اُڈیک رہیاں نیں۔ مَیں کجھ کہہ کے اوہدے وَلوں دھیان ہٹان دی کوشش کرنی آں —

میرے اپنیو ! میرے پیارو — !

اُنج تے ہر کہانی میری اپنی کہانی اے۔ پر کجھ کہانیاں کرداراں دیاں

ہوندیاں نیں تے کجھ دا کردار کہانی کار آپ ہوندا اے۔ ایس کہانی دا کردار کوئی ہور نہیں — میں آپ ای آں ۔ ......

ابے میری گل پوری نہیں ہوئی کہ چاء دی دوجی پیالی دا کردار کہانی کار۔ میرے وَل تک کے مُسکراندا اے —

تے مینوں اوس عورت دا خیال آوندا اے جیہنوں کہانی کار نے کسے نویں کہانی دی طرح لبھیا سی تے اوہدے ساہمنے اوہدا اپنا آپ اک نویں عورت دے روپ وِچ ظاہر ہویا سی۔ کہانی کار دی زندگی وِچ اک اوہدی اپنی عورت سی جیہڑی اوہنوں اپنی نہیں لگدی سی تے ایہہ پرائی عورت اوہنوں اپنی لگی سی تے فیر — وقت دی جدائی نے اوس عورت نوں دسیا کہ اوہ اپنی کہانی وِچ کہانی کار دی عادت پا بیٹھی اے۔ پر اوہنے اوہنوں چاء دی ادھی پیالی وانگوں چھڈ دتا سی۔

فیر مینوں وی اپنی راہ وِچ چھڈی ہوئی گل چیتے آئی تے مَیں کہیا۔

آہو — میں وی کہانی لکھنی آں۔ کردار بناوندی آں تے کدی کدی آپ وی کردار بن جاندی آں تے کسے کردار دی طرح اداکاری کرن لگ پیندی آں —

ہُن فیر میں بھٹک جاندی آں تے میرا خیال تیجی چاء دی پیالی والے اداکار ظہور وَل جاندا اے۔ جیہنے میرے ہتھ وِچ نرگس دے پھُل تے سگریٹ دتا سی تے فیر دو خشبوواں رَل مِل کے اِک مِک ہوئیاں سن۔ اسیں اِک دُوجے نوں جاندے ساں۔ سمجھدے ساں تے ایہو ای شے لوڑی دی اے۔ اوہو شے زندہ رہندی اے — جیویں پہلی ملاقات دی چاء تے کافی دی پیالی دا ذائقہ زندہ رہ گیا تے پتہ لگیا اوہدے نال گفتگو ہو سکدی اے۔ چاء پیتی جا سکدی اے۔ حیاتی ورتی جا سکدی اے۔ ہڈ ورتی کہانی وانگ — کیوں جے اوہ اپنا سی — !

ایہہ سارے وی تے میرے بوہت اپنے سن۔ جیہڑے اَج میرے
توں میری کہانی سُنن لئی میرے گرد گھیرا پا کے بیٹھے سن — تے میں
ایہناں اپنے کرداراں وِچ اینی گواچ گئی ساں کہ مینوں اپنا وی چیتا وِسر
گیا سی — ہُن فیر میں اپنے وَل آ گئی ساں۔

دوستو! — میری ایہہ کہانی مینہ وِچ بھجّی اِک کُڑی دی کہانی اے۔
اوس دن مَیں ریاض دے دفتر وِچ وسدے مینہ وِچ ای ٹُر گئی ساں،
تے جدوں مُڑی اودوں وی مینہ پیا وسدا سی — شاید ساون دا مینہ
سی، پر کوئی وی مینہ ہووے جے مینہ وسن دا سوچے تے فیر اوہ کسے دا
آکھا منّدا نہیں۔ کسے دے موڑیاں مُڑدا نہیں — جس طرح میں کسے دا
آکھا منّے بغیر ای گھروں نِکل گئی ساں۔

پتہ نہیں کیہڑی اگ بجھاون لئی میں وَسدے مینہ وِچ نِکلی ساں —
تِن چار لوکاں نوں مِلدیاں مِلدیاں ای دوپہر ہو گئی سی — تے ہُن ایس
مینہ بھری دوپہر وِچ میں ایس دفتر وِچ بیہہ کے کِنّی ای دیر سبھ نال
گلاں باتاں کردی رہی۔ چاء دیاں پیالیاں پیندی رہی — دراصل
مینہ وِچ چاء دا سواد ای ہور ہو جاندا اے۔ مینوں چاء تے چاء توں
اُٹھدی بھاپ تے خشبو دا سوچ کے ای بڑا چنگا لگدا اے۔

تے فیر مینوں چاء دی اوس عورت دا خیال آیا جیہڑی میں قبول کیتی
سی تے ایس لئی کہ شاید مینوں اوس بندے بارے کُجھ پتہ لگ سکے کہ
اوہدا اصل کیہ اے — ؟

مَیں اوہدے تے اپنے وچکار اک لیک لا بیٹھی ساں تے سمجھ
نہیں آوندی سی کہ پہلی ملاقات سچ سی یا اوہدا روپ جیہدے بارے
وِچ عباس نے مینوں دسیا سی۔ گُنجھل سوالاں دے جواب نوں لبھن
لئی میں اوہدی چاء دی دعوت قبول کیتی سی — آہو۔ تسیں پہچان

گئے او۔ ایہہ چاء دی تیجی پیالی دا کردار اے جیہڑا کہہ رہیا اے۔
چاء وی تے پیو — تہاڈی پیالی تے اوسے طرحاں پئی اے۔ بس
اک ادھ گُھٹ ای تسیں لیا ہووے گا۔

میں چاء دا اک گھُٹ پیتا تے اپنی کہانی دا اِک ساہ لیا۔

عورت وچاری وی تے سدھراں تے آساں دی اک پیالی دی طرح
ای اے تے اوہدے جذبے بھاپ دی طرحاں اوہدے جُثے وچوں باہر
اُڈدے وکھالی دیندے نیں۔ اوہدے لفظ کسے خشبو وانگوں اوہدے
آسے پاسے کھِلر جاندے نیں۔

جیویں چن دا ہالہ ہوندا اے ناں ایسے طرحاں عورت اپنے لفظاں
نال اپنے آسے پاسے اک ہالہ بنا لیندی اے۔ جیہدے وِچ کوئی داخل
نہیں ہو سکدا۔ اوہ اپنے گِرد اک دائرہ کِھچ لیندی اے جیہدے وِچ
کوئی ہور نہیں آ سکدا۔ کوئی ہور جھاتی نہیں پا سکدا۔

ایہہ گل سُندیاں ای چاء دی ستویں پیالی والی گل بول پیندی اے۔
آہو — توں سچ کہندی ایں۔ مینوں اوہنے اگ سمجھیا سی تے میں
برف دی سِل نکلی۔ میں اوہدے یا کسے ہور دی بستر دی میلی چادر بن کے
نہیں جی سکدی ساں۔ جیونا نہیں چاہندی ساں۔ اوہنے سمجھیا اوہ مینوں
جِت بیٹھا اے۔ میں تے اوہنوں امتحان وِچ پا کے اوہدا امتحان لے آئی
ساں تے اوہ ہار گیا۔ ہمیش جِتن والا ایہہ کھیڈ ہار گیا۔

پر ایس توں اگے اوہنوں کسے نے کُجھ وی کہن نہ دِتا۔ سبھ کہانی
سُننا چاہندے سن۔

اچھا سناندی آں — ہاں میں کیہ گل کر رہی ساں — آہو —
گل ہو رہی سی۔ چھم چھم وسدے مینہ دی تے فیر چاء دی پیالی دی بلکہ
چاء دی اک نہیں کئی پیالیاں سن۔ شاید نو پیالیاں سن۔

آخری پیالی پی کے میں اُٹھ گئی تے اوہناں نوں کہیا۔

لو ـــــ ہُن میں جا رہی آں ـــــ

کول بیٹھے جمیل نے ایہہ گل سُن کے کہیا۔

گُڑئیے! دھیان نال ـــــ مینہ وِچ بھج جائیں گی تے فیر تینوں کوئی نویں کہانی کسے بھجی ہوئی گُڑی بارے لکھنی پوے گی۔

گل سُن کے میں چُپ کر گئی پر سوچن لگی۔ میں تے ہمیش ای بھجّی رہندی آں، پر کسے نوں پتہ نہیں لگدا۔ لوکی میریاں لکھیاں کہانیاں ایسے لئی پڑھدے نیں کہ اوہ بھجیاں کہانیاں ہوندیاں نیں ـــــ کوئی وی تے نہیں جاندا کہ ہر کہانی لکھدے ویلے لکھن توں پہلاں تے بعد وِچ میں بھجّی رہندی آں۔

کیہ توں مینوں لکھدے ہوئیاں وی بھجّی سیں؟

میں سوال کرن والی دا بے حیا چہرہ ویکھیا تے اوہدے وَل تکدے ہوئے اوس بندے نوں ویکھیا جیہڑا ہر وقت فلسفہ بولدا سی تے عادی مجرماں دی طرحاں عاشق سی ـــــ جیہڑا بھُل بیٹھا سی کہ کسے دن اوہ ربّ دے ہتھوں پھڑیا گیا تے اوہدا کیہ حشر ہووے گا ـــــ

میں دوواں دے جھوٹھے رشتے وَل تکیا تے ہس پئی۔

چاء دا اِک گھُٹ بھر کے میں گل اگے ٹوری۔

میں بھجی ای رہندی آں ـــــ کدی جذبیاں دی ترِیل وِچ۔ کدی سفنیاں دی چاننی وِچ تے کدی اپنے کرداراں دے عذاب تے اذیتاں وِچ۔ کدی روح دیاں پیڑاں وِچ ـــــ کدی روندیاں اکھیاں وِچ ـــــ میں بھجّی ای رہندی آں۔ ہر بندہ کدی نہ کدی تے ضرور بھجدا اے۔ حیاتی وِچ کجھ پل لئی یا فیر حیاتی دے ہر پَل لئی۔ ہر ساہ لئی بھجنا پینّدا اے ـــــ

تے میں فیر اپنے اِک بھجّے ہوئے کردار وِچ ڈُب جاندی آں۔

جیہڑا کردار ریڈیو تے ٹی وی تے کم کرن والی شہناز دا اے۔ جیہڑی ایہناں اداریاں وِچ اپنا آپ ویچدی اے۔ اوہ اپنی روٹی دی بھُکھ ایتھوں پوری کردی اے تے رُوح دی بھُکھ اوہنوں تھیٹر دی دُنیا وِچ لے آوندی اے۔ جتھے اوہدی کمٹ منٹ اے۔ پر اوہنوں وی دوجیاں دی طرح منافقت کرنی پیندی اے۔ سمجھوتہ کرنا پینّدا اے ـــــ کجھ کہن تے کجھ ہور کرن دے تضاد دا سامنا کرنا پینّدا اے ـــــ معاشرے دی خاطر اوہ دل دی سدھر پوری نہیں کر سکدی ـــــ اوہنوں وی کاروباری ذہنیت دے مطابق چلنا پینّدا اے تے اوہ کہندی اے ـــــ

تھیٹر تے کمٹ منٹ ہے پر کمٹ منٹ دا معاوضہ نہیں ملدا ـــــ سکون تے واہ واہ عزّت ناں ملدا اے ـــــ پر اوہدی لوڑ نہ اوہنوں اے نہ اوہدے گھر آلیاں نوں ـــــ کیہ واقعی اوہنوں لوڑ نہیں؟ ایتھے اوہ اپنے نال جھوٹ بول رہی اے ـــــ کیوں جے سچ بول نہیں سکدی۔ سچ بولن تے منن والے دی معاشرے وِچ نہ کوئی تھاں اے تے نہ ای اوہدی ضرورت ہے۔

ایہدے نال ای میں ایس کردار چوں نِکل کے اپنے اصل روپ وِچ واپس آ جاندی آں ـــــ میں جیہڑی کہانی کار آں تے اپنے کرداراں دی خواہش تے اپنی کہانی اوہناں نوں سُنا رہی آں ـــــ میں پھیر کہانی یاد کر دی آں تے گل اگے ودھاندی آں۔

فیر میں دفتروں نکل کے وسدے مینہ وِچ ٹر گئی۔ بڑی دور تیک تے بڑی دیر تک میں بھجدی رہی۔ مینوں راہ وِچ کِنے لوکاں نے روکیا۔ پر میں کسے دے روکیاں کدی رُکی آں۔ میں تے بس اپنے اندر دی واج سُندی آں۔ جے اندروں ٹُرن دا حُکم ملے

نے ٹر دی آں ، جے ٹھہرن دی واج آوے تے ٹھہر جاندی آں ۔

ایہہ کہندیاں ہوئیاں خورے کیوں میرا دھیان اوس واج وَل جاندا اے ۔ جیہڑی دوروں آ رہی اے — بڑے درد تے سوچ وِچ ڈُبی ہوئی واج اے ۔ کوئی عورت ہسچ کہہ رہی اے ۔ کہہ رہی اے آؤ — تسیں وی میرے نال سنو !

کنجی کھڑاواں کہ مَر جاواں ⁘ کُنجی گھڑاواں کہ مَر جاواں !

ایہدے نال ای اک موم بتّی بلدی اے — چالھی ورہیاں توں چُپ چاپ منائی جان والی ایہہ سالگرہ کیہدی اے ؟ اوس دن دی یاد جدوں اک عورت نوں اک مرد نے دھوتی اکھ نال ویکھیا سی — تے فیر — اوسے مرد دے ویہڑے توں لنگھ کے اوہ چُلھے تیکر اپڑ ، تے اوہدی پیتی ہوئی ادھی جھوٹھی چاہ دی پیالی اوس عورت نے موہنہ لا لئی — اوہ جیہنوں ایس توں پہلاں ، ایس توں بعد کدے چاہ نہیں سی پیتی — فیر سالگرہ دی اوہ تاریخ جدوں اوہدی نوہنہ بال جمدی اے تے اوہ چیک پیندی اے — اک چھری نال اوس نویں روح تے برانی حیاتی نوں مار سُٹدی اے ۔ کوئی ہور ایسے تاریخ نوں لے کے وہدی طرحاں نہ بیٹھ جائے ۔ پر گھر وِچ اوہو تاریخ مُڑ کے جی پئی ۔ وہدے مرن دی تاریخ — تاریخ دے مرن دی ایہہ تاریخ ہمیش جیوندی رہی ۔

فیر لوکی کہندے نیں میں بجھی کہانیاں لکھدی آں — میں کئی ہور عادتاں دی طرحاں بجھن دی عادت پالئی اے ۔ ہور عادتاں دی ایسے لئی پائیاں نیں کہ کوئی میرا ازانہ نہ جان سکے ۔ میرا سِرانہ نپ سکے میں بے انت آں ۔ میرا نہ کوئی اوّل ہے تے نہ آخر — میں خورے کس طرحاں شروع ہوئی تے کس طرحاں مُکاں گی ؟

میٹنہ وِچ بجھن دی عادت میں اپنے آپ نوں مکاون لئی پائی اے ۔ مینوں میٹنہ وِچ بجھنا چنگا لگدا اے ۔ میٹنہ وِچ گلیاں سڑکاں تے ٹرنا چنگا لگدا اے ۔ میٹنہ وِچ اُچا اُچا ہسنا تے رونا چنگا لگدا اے ۔

میٹنہ وِچ چاہ دی پیالی — مینوں کنے ای بھلے ہوئے لوک نے بھلے ہوئے پل یاد دواندے ہے ۔ ہسچ آکھاں تے مینوں کجھ وی بھلدا نہیں تے جے بھل جائی آں تے چیتا رکھدیاں ہوئیاں ۔ مینوں چاہ دی پیالی وِچ دوستاں دے دُشمناں دیاں شکلاں نظر آوندیاں نیں — بھاپ وِچ اوہناں دیاں گلاں جی پیندیاں نیں جے کجھ مردا اے تے اوہ میرے اندر ہر پل ہر گھڑی لبس میں آپ ای مر جائی آں ۔ یا میرے ورگی کوئی عورت مر جاندی اے — میں جیہڑی لکھدیاں لکھدیاں کہانی بن جاندی آں ۔ کسے ایسے کہانی وانگ بھل جاندی آں ۔ تے کدی چیتے وی آ جاندی آں — فیر پتہ نہیں کیہ ہوندا اے — ہر ورقہ یا فیر میرا ای ورقہ پاٹ جاندا اے ۔ تے میں مِٹ جاندی آں — میرے حرفاں دی شائی پھکی پے جاندی اے — میں گلیاں وِچ رُل جاندی آں — لوکاں دے پیراں ہیٹھ آ جاندی آں — میٹنہ وِچ بھج جاندی آں — میری ضرورت تے حیثیت ختم ہو جاندی اے ۔ میں شائد ہر پل مر جاندی آں یا ہر نویں گھڑی جی پیندی آں — تے فیر میٹنہ — میں میٹنہ وِچ بھج جاندی آں — تے فیر میں بجھے ورقے تے بجھی ہوئی کہانی توں بجھی عورت بن جاندی آں — پتہ نہیں میں کس طرحاں بجھی عورت بن جاندی آں ۔ ؟ اپنے سوال دا جواب لبھن لئی میں چاہ دی پیالی تے ہتھ رکھ دیندی آں ۔ پر بھاپ نہیں اُڈدی ۔ خشبو نہیں آوندی کوئی شکل نہیں لبھدی — ٹھنڈی چاہ تے ٹھنڈے ہتھ توں گھابر کے میں آسے پاسے ویکھنی آں — کوئی وی نہیں ۔

بس چاہ دی خالی پیالیاں پئیں ـــ تے مَیں ......!

کہانیاں، افسانے، ڈرامے

کہانیاں

۱۔ اکبر کہانیاں ۔ اکبر لہوری ۲۰/-
۲۔ چرخے دی موت ۔ حنیف باوا ۱۵/-
۳۔ قصہ کہانی ۔ مرزا حامد بیگ ۱۵/-
۴ چنے دے اوہلے ۔ فرخندہ لودھی ۱۵/-
۵۔ ڈونگھیاں شاماں ۔ نواز ۱۵/-
۶۔ سیتیاں اکھاں والے ۔ ناصر بلوچ ۱۰/-
۷۔ مٹی اُتے لیک ۔ راشد جاوید احمد ۱۰/-
۸۔ کِکراں دے پھُل ۔ سیّد نصیر شاہ ۱۲/-
۹۔ چوتویں کہانی ۔ سجّاد حیدر ۳۰/-
۱۰۔ شہر تے سفنے ۔ حسین شاد ۲۰/-

ڈرامے

۱۔ قصہ دو بھراواں دا ۔ منیر نیازی ۱۰/-
۲۔ بول مٹی دیا باویا ۔ سجّاد حیدر ۱۸/-
۳۔ جزیرہ ۔ منو بھائی ۱۸/-
۴۔ شام رنگی کڑی ۔ نواز ۱۵/-
۵۔ بُوہے دی [illegible] شفقت ۲۰/-
۶۔ لہو سہاگ ۔ لورکا / [illegible] ۲۰/-

ناول

۱۔ جٹ دی کرتوت ۔ منہاس آصف ۷/۵۰
۲۔ پہاج ۔ ظفر لشاری ۲۵/-
۳۔ چکڑ رنگی مورتی ۔ کہکشاں ملک ۱۵/-
۴۔ تائی ۔ فرزند علی ۱۵/-
۵۔ جنڈ دے انگیار ۔ فرخندہ لودھی ۱۸/-

پاکستان پنجابی ادبی بورڈ ۔ ۵۸ لارنس روڈ لاہور